

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

148415

**11 EYLÜL SONRASI DEĞİŞEN DÜNYA
DENGELERİNDE AFGANİSTAN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hüseyin ŞEYHANLIOĞLU

Enstitü Ana Bilim Dalı : ULUSLARARASI İLİŞKİLER

- 148415 -

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Burhanettin DURAN

HAZİRAN-2004

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

11 EYLÜL SONRASI DEĞİŞEN DÜNYA
DENGELERİNDE AFGANİSTAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hüseyin ŞEYHANLIOĞLU

Enstitü Ana Bilim Dalı : ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER

Bu tez/20.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

.....
Jüri Başkanı

.....
Jüri Üyesi

.....
Jüri Üyesi

Doç. Dr. Emin Gürses

Yrd. Doç. Dr. Burhaneddin Duran

Yrd. Doç. Hanza Al

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLOLAR LİSTESİ.....	iv
ÖZET.....	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
1.AFĞANİSTAN’IN STRATEJİK KONUMU, TOPLUMSAL YAPISI VE TARİHİ. 4	4
1.1.Afganistan’ın Stratejik Konumu	4
1.2.Nüfusu, Etnik, Dini ve İdari Yapı	7
1.2.1.Peştunlar.....	10
1.2.2.Tacikler	10
1.2.3.Türkler	10
1.3.1748 yılına Kadar Tarihi Süreçte Afganistan	11
1.3.1.Sömürgecilik Döneminde Afganistan ve “Büyük Oyun”.....	13
1.3.2.Herat Üzerinde İngiliz- Rus Mücadelesi	16
1.3.3.İngilizlerin İran’a Müdahalesi ve Afganistan’ın Bağımsızlığını Kazanması	17
1.3.4.Afganistan’da İç Savaş ve İngiltere ve Rusya’nın Anlaşması.....	18
1.3.5.Durand Antlaşması (1893) ve Afganistan’ın Bölünmesi.....	19
1.3.6.İngiltere’nin Afganistan için Yeni Taktikler Geliştirme Çabaları.....	20
1.3.7.İngiltere’ye Karşı Afganistan’ın Bağımsızlığını Kazanması (1919)	21
1.3.8.Sovyetler Birliğinin Afganistan’a Nüfuz Çabaları (1919-1979)	22
1.3.9.Afganistan’ın S.S.C.B’ nin Nüfuzuna girmesinde ABD’nin Rolü	24
1.3.10.Sovyetlerin Afganistan’ı İşgali (24 Aralık 1979)	26
1.3.11.Sovyet İşgaline Karşı Direniş ve Uluslararası Tepkiler.....	28
1.3.12.Afganistan’ ın İşgali ve ABD’nin Yeşil Kuşak Projesi	33
1.3.13.Cenevre Antlaşması ve Sovyet Askerlerinin Afganistan’dan Çekilmesi	34

2. SOVYET İŞGALİ SONRASI DÖNEMDE TALİBAN'IN ORTAYA ÇIKIŞI, USAME BİN LADİN VE PETROL ŞİRKETLERİ	36
2.1.Güney Asya Alt Bölgesinde Tarihi Süreçte Taliban Hareketi	37
2.2.Taliban'ın Ortaya Çıkışı ve Zaferler Süreci.....	39
2.3.Taliban'ın Afganistan'da İktidarı Ele Geçirmesi	42
2.4.Usame Bin Ladin (Afgan Araplar)Taliban ve ABD ilişkileri.....	47
2.5. Petrol Şirketleri, Orta Asya Petrol Boru Hatları Projesi (OAPBHP) ve Taliban.....	52
2.6. Bidas, Unocal ve Taliban'ın Arasında Afganistan	54
2.7.Boru Hatları Projesinin Durdurulması (OAPBHP) ve Taliban'ın Sonu	64
2.8. 11 Eylül Öncesinde Afganistan'da Son Durum	69
3. 11 EYLÜL SONRASI DEĞİŞEN DÜNYA DENGELERİ VE AFGANİSTAN.....	70
3.1.11 Eylül 2001 tarihinde İkiz kulelere yapılan Saldırı ve ABD'nin Tepkisi	72
3.2.11 Eylül Sonrasında Yeni ABD ve "Yeni Dünya Düzeni" Hedefi.....	78
3.3.11 Eylül'den Sonra, ABD'nin Yeni Stratejisinde Afganistan'ın Yeri.....	82
3.3.1.Afganistan'ın İşgali ve Taliban'ın Sonu.....	83
3.3.2.'Büyük Ortadoğu Projesi', NATO'nun Genişlemesi, Afganistan ve Irak'ın İşgali	86
3.3.3.ABD'nin Küresel Hegemonyasına Karşı Tepkiler ve Muhtemel Pakt Oluşumları.	92
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	98
KAYNAKÇA	103
EKLER.....	111
ÖZGEÇMİŞ.....	114

KISALTMALAR

ISI	: Pakistan Askeri İstihbaratına Bağlı Uluslararası İstihbarat Teşkilatı.
UNOCAL	: Amerika Birleşik Devletlerine ait özel Petrol Şirketi.
BRİDAS	: Arjantin'e ait özel Petrol Şirketi.
IRCC	: Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı.
CIA	: Amerika Birleşik Devletleri Dış İstihbarat Teşkilatı.
ATT	: Afgan Transit Ticareti
CFR	: Dış ilişkiler Konseyi
OAPBHP	: Orta Asya Petrol Boru Hatları Projesi
NATO	: Kuzey Atlantik Askeri İttifakı
SALT	: Stratejik Silahların Sınırlandırılması görüşmeleri
RDF	: Acil Müdahale Gücü
BOP	: Büyük Ortadoğu Projesi
NWO	: Yeni Dünya Düzeni
SEATO	: Güney Doğu Asya Antlaşması
YAI	: Pakistan Yönetimler Arası İstihbarat Servisi,
İ.A.	: İslam Ansiklopedisi
a.g.e	: Adı geçen eser,
a.g.m	: Adı geçen makale,
A.D	: Avrasya Dosyası
S.A	: Stratejik Analiz

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 Eski SSCB'de İspatlanmış Petrol Rezervleri	53
Tablo 2 Çeşitli Ülkelerin Savunma Harcamaları	90

ÖZET

Keywords: Yeni dünya düzeni, Terörizm, Orta doğu, Taleban, Afganistan

18.y.y'da Rusya ve İngiltere arasında yaşanan "I. Büyük Oyun"dan başlayarak 1979 yılındaki Sovyetler Birliğinin işgali ve 2001 yılındaki ABD işgaline kadar süren ve son olarak şirketlerin ve terör örgütlerinin de katılımıyla sürmekte olan "II. Büyük Oyun"un Afganistan'a yansımaları tarihi bir süreç içerisinde III bölüm olarak incelemek, bu çalışmanın hem kapsamını hem de amacını oluşturmaktadır.

Bunun için, öncelikle Afganistan'ın stratejik konumunun sağladığı avantajlar vurgulanarak, Asya kıtası ve Dünya hakimiyeti için özellikle 18.y.y'dan bu yana devam eden mücadeleler üzerinde duruldu. Uluslararası ilişkilerdeki etkin olan aktör güçlerin değişmesine rağmen, Afganistan'a yüzyıllardır yapılan müdahaleler ve buna tepki gösteren güçlerin faaliyetleri etrafında devam eden "Büyük Oyun" somut olarak tartışıldı. Bunun, başta Afganistan olmak üzere bölgeye ve dünya'ya yansımaları incelendi.

Araştırmada tamamen yazılı olan kaynaklardan yararlanıldı. Bu doğrultuda kitap, dergi, makale, internet siteleri ve gazeteler bu çalışmanın temel referansını oluşturmaktadır.

Araştırma sonucunda, stratejik bir coğrafyada yer alan ülkelerin millet ve devlet olarak yok olma tehlikesi geçirdiği gözlenmiştir. Ancak ülkede milli birlik ve beraberliğin sağlanması halinde ise stratejik konumundan kaynaklanan etkilerinin en aza indirilebileceği ve ülkenin aktif bir hale geçerek bunu avantaja dönüştürdüğü görülmektedir.

Ancak Dünya gerçeklerinden uzak Taliban türü düşünceler, teknolojik geri kalmışlık ve iç çatışmalar halinde ise bir ülkenin yabancı müdahalelere açık olduğu ve tarihten silinme sürecine girebileceği görülmüştür. Bu nedenle Afganistan benzeri stratejik bölgelerde yer alan diğer ülkelerin de, yüzyıllar değişse de Dünya hakimiyetini hedefleyen güçlerin müdahalesiyle karşı karşıya kalacağı rahatlıkla söylenebilir.

SUMMARY

AFGHANISTAN IN NEW WORLD ORDER AFTER 11 SEPTEMBER

Keywords: The New World Order, Terrorism, Middle East, Taleban, Afghanistan

About Afghanistan, only the England's and Russia's struggle between 1847 and 1921 has been searched as a thesis in our country. In my study a perspective is tried to be formed concerning the years above us by searching the period to the year 2001, also including 1847 and 1921.

For the Great Middle East Project which is the most important phase of New World Order, that is a project now and planning to be completed after 20 or 30 years, Afghanistan has been searched as an example event. The shape of the international relations that will be determined subject to the reaction that the China and the Russia will show against the occupation of the Afghanistan and the possible alliances are getting clearer.

Events are appreciated by taking this subject into consideration. In order to stress the strategic importance of Afghanistan; The effect of the First Big Game, which was occurred between Russia and England in the 18th. in purpose of control Afghanistan, and also the effect of the 2. Big Game played just after the occupation of SSCB in 1979 until the USA occupation at the end of the 2001 with the participation of the companies and the terror organizations over international relations by dividing it into 3 parts creates both the purpose and the extent of this study.

GİRİŞ

Çalışmanın Amacı

11 Eylül 2001 tarihinde, ikiz kulelere yolcu uçaklarıyla saldırılar yapıldığında kimse ABD'nin bunu Soğuk savaş sonrası Dünya düzenini değiştirmek, Büyük Ortadoğu Projesi ve Yeni bir Dünya Düzeni kurmak için bir gerekçe olarak kullanabileceğini düşünmemişti. ABD'nin namluluları Afganistan'a döndüğünde Dünyanın en gelişmiş teknolojisine, istihbaratına ve silahına sahip bir ülkenin, Devlet hatta millet bile sayılamayacak, Dünyanın neredeyse yüzlerce yıl gerisinde bulunan bir halktan ne istediğini ancak tarihçiler ve konunun uzmanları anlamıştı.

Şu ana kadar ki neticeleri itibariyle dünya tarihinde bir dönüm noktası teşkil edecek kadar önemli olan 11 Eylül olayı, artık hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını ve yeni bir Dünya düzenin kurulacağını kesin olarak göstermiştir. Olayın meydana gelmesinden sonra yapılan açıklamalar incelendiğinde, gerçekler daha net olarak anlaşılmaktadır.

Henry Kissinger, Hindistan'ın 2030 veya en geç 2040 yılında 'Dünya devi' olacağını, Çin'in ise 2015 yılında süper devlet haline geleceğini söylüyor. Brzezinski ise Çin'e süper devletliliği 2020 yılını belirliyor. Bu nedenle yeni dönemin ilk stratejik ülkesi Afganistan'dır.

Çalışmanın Önemi

Tezimizin konusunu, Afganistan'ın stratejik konumunun Dünya için önemini ve bunun 20. ve 21.y.y'da Uluslararası ilişkilerdeki etkisini araştırarak yeniden şekillendirilmekte olan Dünyanın 'Laboratuvarı' konumundaki Afganistan'ın önümüzdeki dönemde aşağıdaki sorular çerçevesinde Uluslararası ilişkilere etkisini incelemektedir.

Tezin İçeriği ve Kapsamı

- 1) Bugün (Pax-Americana) adı altında Dünya İmparatorluğu amacını güden ABD gibi tarihte ilk kez İnan hükümdarı Daru (M.Ö 500) ve Makedonya Kralı İskender'den başlamak üzere Dünya fethine çıkan her devletin yolu niçin Afganistan'dan geçmektedir?, Afganistan'ın Dünya hakimiyeti için Stratejik nemi ve konumu nedir?,
- 2) Başta 'Büyük Oyun' ve 1979 Sovyetler Birliğinin işgali olmak üzere Afganistan'ın Dünya siyasi tarihine etkisi neler olmuştur ?,
- 3) Taliban, Ladin, Petrol şirketleri ve 11 Eylül saldırıları ve ABD'yi Afganistan'a saldırmaya iten bağlantılar nelerdir?,
- 4) Orta Asya'dan başlayarak Pakistan zerinden Hint Okyanusuna indirilecek Petrol ve Doğalgaz boru hatlarının yapımı (OAPBHP) ile Taliban'ın yükselişi ve kertililişi arasındaki ilişkiler nelerdir?,
- 4) ABD'nin, Afganistan'ı işgal etmesiyle güdülen Stratejik hedefler ve bunun başta Asya kıtası olmak üzere Uluslararası ilişkilere etkisi neler olacaktır?,
- 6) Başta Çin, Hindistan ve Rusya olmak üzere bölgenin diğer ülkelerinin bu duruma tepkisi neler olabilir? ABD'nin bölgeye yerleşmesi yeni Uluslararası ve bölgesel paktlara yol açabilir mi? (Örneğin; Rus- Çin-İslam ittifakı, şanghay ant. vs. gibi) ve muhtemel paktlar nelerdir?.

11 Eylül olaylarını gerekçe göstererek Afganistan'a saldıran Amerika'nın Afganistan'a ilgisinin yeni olmadığını 1979 Rus işgalinden çok daha gerilere giderek 1950'lere dayandığını, Rus işgali ve sonrasında da ABD'nin Afganistan'ı bilinçli olarak çıkarlarına uygun bir şekilde yapılandırđını görmekteyiz. Bu konuyu okurken Afganistan açısından adeta kader niteliğinde çok önemli iki olayla karşılaşmaktayız. Birincisi; Afganistan

stratejik konumundan dolayı, milli devlet oluşumunu çok geç tamamlamıştır (1748) ikincisi; Afganistan'da ana unsur diyebileceğimiz tek bir ulus oluşmamıştır.

Bu nedenle burada kuvvetli bir devlet oluşmadığından Afganistan sürekli dış saldırılara açık bir durumda bulunmaktadır. Afganistan'ın birliğini sağladığı zaman ise İmparatorluğa dönüşebildiği İran ve Hindistan'ı kontrolü altına aldığı görülmektedir. Ancak zayıfladığı zaman da konumunun Stratejik öneminden dolayı üzerinde tüm Dünyayı etkileyen çatışmalar olmaktadır. Afganistan'ı ele geçiren ülkenin önce bölgeye sonra kıtaya hakim olduğu ancak Afganistan'da tutunamayan Devletin de önce bölgeden sonra kıtadan hatta Dünya sahnesinden çekildiği görülmektedir.

Çalışmada Afganistan'a yapılan müdahalelerin resmi, yüzeysel gerekçeleri yerine, kaynaklara dayanarak Afganistan'ın sağlayacağı avantajlarını belirten gerçek sebeplere eğilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın önemi, konunun güncelliğini koruyor ve gelecekte de koruyacak olmasından kaynaklanmaktadır.

İngiltere'nin sömürgecilik dönemi tecrübesinin Amerika'ya yaptığı rehberlikle, ABD tarafından sürdürülen yeni savaş için NATO'nun bile Afganistan'da devreye sokulması bu çalışmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın metodolojisi

Çalışmada konuyla ilgili olarak kaynak tarama yöntemi, kavramlarla ilgili olarak da literatür tarama yöntemi izlenmiştir. Bu yöntemi izlemeye iten temel neden şüphesiz konunun teorik özelliğinden kaynaklanmaktadır.

Son olarak istenilen kaynaklara ulaşma güçlüğü, konu üzerinde yerli kaynakların azlığı ve yabancı araştırmacıların ellerindeki önemli bilgilerin yayımlanmaması ve belki hiçbir zaman yeterli gelmeyecek sınırlı zaman sorunu, bu çalışmanın güçlüklerini ve sınırlılıklarını oluşturmaktadır

*“Afganistan öyle bir memleket ki; ya yükselip kudretli bir devlet olacak veya yeryüzünden silinip gidecektir. Şu anda Afganistan, içinde bulunduğu durum itibariyle askeri maksatlar haricinde, mali yönden hiçbir yabancı devletin işine yaramaz. Afganistan, stratejik ehemmiyeti hasebiyle askeri maksatlar için kullanılabilir bir geçiş noktasıdır. Bundan dolayı bir yabancı devletin, diğer bölgeleri istilâ için ordularını buradan geçirerek topraklarımızdan faydalanması mümkündür. Fakat herhangi bir yabancı devletin Afganistan’ı kontrole kalkışması iyi bir yatırım olmaz. Böyle bir yatırım ancak 50-60 sene geçtikten sonra o yabancı devlete faydası olabilir.....Bundan dolayı Afganistan’ın iki kuvvetli komşusuna karşı (Rusya-İngiltere) politikası daima dostça olmalıdır.”
(Abdurrahman Han’ın oğlu Habibullah Han’a öğüdü- 28 Eylül 1901)*

1.AFGANİSTAN’IN STRATEJİK KONUMU, TOPLUMSAL YAPISI VE TARİHİ

1.1.Afganistan’ın Stratejik Konumu

Siyasi coğrafyanın Dünya güç dengelerine olan etkisini 'Tarihin coğrafya mihveri' adlı bir teoriyle ilk defa kapsamlı bir şekilde araştırarak dile getiren İngiliz Kraliyet donanmasında görevli siyasi coğrafyacı Amiral Sir Halford Mckinder'dir. Asya, Avrupa ve Afrika kıtasını Dünya adası olarak tanımlayan Mckinder için bu adanın 'Heartland'ı (Kalbgah) olan yer Mezopotamya'dan başlayarak Çin seddini aşan ve Japonya'ya kadar uzanan bölgedir. Tarihte bu bölgenin kontrolünü ele geçiren kavimlerin Doğu Avrupa, Ön Asya ve Afrika'ya kadar olan bölgelerin hakimiyetini ele geçirdiği görülmektedir.

Mckinder Tarihin Coğrafi Mihveri üzerinde 25 Ocak 1904 tarihinde Kraliyet Coğrafya Cemiyetine sunduğu teorisini şu özlü ifadelerle sunmaktadır.”Doğu Avrupa'ya hakim olan Merkez bölgeye hakim olur,Merkez Bölgeye hakim olan Dünya adasına hakim olur:Dünya adasına hakim olan Dünya'ya hakim olur.”[Downs, 1994:s.158].

İngiliz Lord Curzon da 1898 yılında Hindistan valiliğine tayini esnasında şöyle demektedir: “Türkistan, Afganistan, Transhazar ve İran bu sözcükler birçok insanın gözünde mutlak bir uzaklığın, tuhaf değişikliklerle can çekişen bir muhteşem bir geçmişin hatıralarını akla getirirken, benim gözümde, itiraf etmeliyim ki; Dünyaya hükmetmek için oynayan bir satranç oyununun taşlarından başka bir anlam taşımıyor.”

Afganistan, tarih boyunca Merkez bölgenin en önemli kapısı olmuştur. Çin Orta Asya bozkırlarında yaşayan Türk ve Moğol kavimlerini kontrol altına almak için 2000 km’lik Çin seddini yapmıştır. İran, coğrafyasından dolayı yüz yıllarca Batı’ya veya Doğu’ya geçen kavimlerin istilasına veya işgaline uğramıştır. Hindistan da çoğu kez bu coğrafyanın kurbanı olarak yüzlerce yıl başka milletlerin hakimiyeti altında yaşamıştır. Bunun avantajını kullanabilen devletler de tüm bölgeye hakim olmuştur.

Afganistan, Dünya haritasına kabaca bir göz atıldığında dünya ana karasının merkez bölgesinin yer aldığı Asya kıtasının, Doğu – Batı ve Kuzey - Güney geçiş yönlerinde, bir kavşak noktasıdır. Bunun olumsuz bir sonucu olarak, tarihte kısa süren dönemler hariç hiçbir zaman Afganlar topraklarında hakim, çoğunluk ve coğrafyasının avantajını kullanabilen bir güç olamamıştır.

Batılı strateji uzmanlarınca Asya kıtasının kalbi “Heartland”ı olarak tanımlanan Afganistan, strateji uzmanları tarafından da “Asya kıtasının anahtarı” olarak tanımlanmaktadır. Afganistan, 20. ve 21.yy’ın en önemli maddesi olan ve Asya kıtasının merkez bölgesinde hapsedilmiş bir durumda bulunan Petrol ve doğal gazın, Dünya piyasalarına taşınması için tasarlanan Orta Asya Petrol Boru Hatları Projesi (OAPBHP) için de kavşak noktası haline gelmiştir.

19. y.y’daki İngiltere ve Rusya arasındaki “Büyük Oyun”un sahnelendiği yer olan Afganistan, günümüzde son Amerikan müdahalesiyle de iyice görülmektedir ki; öneminden hiçbir şey kaybetmemiş hatta, Orta Asya’dan Hint Okyanusuna indirilecek petrol ve doğal gaz boru hatları nedeniyle de Jeopolitik önemi artmıştır. Kavimler mozaigi

ve Avrasya'nın Balkanları olarak nitelendirilen Güney Asya bölgesi ve burada yer alan Afganistan'ın coğrafi konumunu şu şekilde belirtilebilir.

Orta Asya, Hindistan ve Ortadoğu'nun kesiştiği bir bölgede yer alan Afganistan, 635 000 km' lik yüzölçümündedir. Kuzeyde Türkmenistan, Özbekistan ve Tacikistan ve doğuda Çin, güney ve güneydoğuda Pakistan , batıda ise İran ile sınırdadır. Afganistan kuzeyde üç Orta Asya ülkesi ile 2 000 km' lik güneyde de Pakistan ile 1 700 km' lik uzun bir sınıra sahiptir. Ülke toprakları batıdan doğuya 1 350 km, kuzeyden güneye 900 km boyunca uzanır. Dağlık bir ülke olan Afganistan'ın en büyük kentleri sırasıyla Kabil, Herat, Mezar-ı Şerif , Kunduz ve Celalabad'dır [Oğuz, 2002: 37].

Afganistan Asya kıtasının her tarafına veya sıcak sulara inmek isteyen bir devlet için mutlaka aşılması gereken bir kavşak noktasıdır. Bu, M.Ö 500 yılında Afganistan'a müdahale eden ilk yabancı güç olan Pers hükümdarı Daru, Makedon kralı İskender için böyle olduğu gibi Rus Çarları ve ABD Başkanları için de böyle olmuştur. Yani teknolojinin gelişimi veya yüzyılların geçmesi Afganistan'ın önemini azaltmamıştır.

Tarihi İpek yolu üzerinde yer alan Afganistan'ın sınırlarının büyük bölümü dış müdahaleler sonucu çizildiğinden yapaydır. Kuzey ve güney sınırları 19.yy 'ın sonlarında Ruslar ve İngilizler tarafından çizilmiştir. Bu yüzden de Afganistan sınırlarının her iki tarafında aynı etnik gruba mensup insanları görmek mümkündür.

Coğrafi olarak Afganistan, üzerinde sıra dağlar bulunan yaylalardan meydana gelmiştir Bu sıra dağların en önemlileri memleketi doğudan batıya ikiye bölen Sefid Küh (3 500 m) Küh-Baba ve Hindu -Kuş (7 697m) dağlarıdır. Bu sıradağlar (6 000 m.) Yükseklikteki Bedahşan bölgesinde Pamir yaylasına ulaşır [W.K.Fraser-Tytler, 1950: 12].

Bundan başka güneyde Sefid Küh ve Süleyman dağları, kuzeyde de Ben-Türkistan dağları bulunur. Bununla beraber memlekette bazı ovalara da rastlanır. Orta Asya Cumhuriyetleriyle sınır teşkil eden Amu-Derya nehri boyunca 500 km uzanan Türkistan

kesimi; İndus'un bir kolu olan Kabil suyu vadisi; batıda İran'a yönelmiş olan Heru Rud havzasıyla , tuzlu veya kumlu çöllerden ve steplerden geçtikten sonra Sistan'da Hamun çukuruna varan Hilmand suyu havzası [İ.A.:1997 ,Afganistan].

Afganistan coğrafi konumu itibariyle; Türkistan, Çin, Hindistan ve İran'ı birbirine bağlayan tarihi ve tabii yolların kesiştiği stratejik bir coğrafi noktada bulunmaktadır. En eski çağlardan beri stratejik önemi haiz olan bu coğrafya; doğuda Keşmir üzerinden Doğu Türkistan ve Çin' i; güneyde Pencap - Ganj düzlükleri ve Dekan yaylası vasıtasıyla Hint Okyanusu ve Malaya takım adalarını; batıda İran üzerinden Basra, Anadolu ve Kafkasları; Kuzeyde de Türkistan üzerinden Karadeniz'i, Kuzeyindeki bozkırları dolayısıyla da Doğu Avrupa'yı birbirine bağlayan bir konuma sahiptir. Bundan dolayı Afganistan, her zaman Dünyanın en önemli kesişme noktalarından biri olarak kabul edilmektedir.

Jeopolitik ve stratejik konumundan dolayı Dünya hakimiyetine giden yolda çok önemli bir noktada yer almaktadır. Soğuk savaşın sona ermesiyle, Orta Asya Cumhuriyetlerinin Sovyetler Birliğinden ayrılıp batıyla işbirliği yapmaları çerçevesinde Batılı şirketlerin keşfettiği yeni bakir Orta Asya enerji kaynakları ve ABD için artan oranda tehlike arz ettiği söylenen İran, Çin, K. Kore gibi ülkelere karşı da Afganistan stratejik konumu dolayısıyla da çok önemli bir stratejik üs, geçiş yolu ve kontrol noktasıdır.

1.2.Nüfusu, Etnik, Dini ve İdari Yapı

Coğrafyanın bir milletin kaderine ne ölçüde etkide bulunduğu Afganistan örneğinde rahatlıkla görülebilir. Geçiş yolları ve fetihçi milletlerin mutlaka geçmesi gereken bir noktada yer alan Afganistan, adeta bir kavimler mozaigi ve dinler cümbüşüne dönmüştür. Bunun en ilginç örneği olarak Afrika'nın "zenci İsa'sı" gibi ilk defa Afganistan'ın da Makedonya kralı İskender'den kalma "Şallı Buda'sı" vardır. Her oradan geçen veya orayı işgal eden devlet mutlaka Afganistan'da bir iz bırakmıştır. Bunun sonucu olarak da 1748 yılına kadar milli bir Afgan devleti kurulamamıştır.

Bugün Afganistan'ın, etnik yapısı coğrafi konumunun bir bedeli olarak oldukça karışık bir durumda bulunmaktadır. Ancak temel olarak üç etnik gruptan söz etmek mümkündür. Peştunlar, Tacikler ve Türkler. Afganistan'da Afgan adıyla anılan herhangi bir halk veya topluluk bulunmaz. Ancak bununla birlikte 'Afgan'(Pathan) sözcüğüyle Peştunlar anlaşılır [Oğuz, 2002:39].

Afganistan'da 20 yıldan beri nüfus sayımı yapılamamıştır. 1979 yılında yapılan son nüfus sayımına göre, ülkenin nüfusu 15,5 milyon civarındaydı. Bu sayım da savaş sırasında yapıldığı için kusurludur.

Ayrıca o sırada yaklaşık 1,5-2 milyon civarında Afgan mülteciyi Pakistan ve İran'da bulunuyordu. Mücahitlerin kontrolündeki bölgeler ise sayım dışı bırakılmıştı. Bütün bunları dikkate alarak Afganistan'ın 1979 yılında yaklaşık 18 milyonluk bir nüfusa sahip olduğunu söyleyebiliriz. [Saray, 2002:12].

Afganistan'da Temmuz 1997 tarihi itibarıyla 23.738.000 kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir. Yaşayan kişilerin bir etnik dağılımını oran olarak vermek gerekirse şu şekildedir ;

Peştun; %38

Tacik; %25

Türkler;%25 (Özbek, Türkmen... vs.)

Diğerleri ;%12 [Asam, Avrasya, 1998/ 1999 kış sayısı :s.129]

Afganistan modern anlamda üniter bir devlet olmadığı için ; Siz kimsiniz? sorusuna Tacik'im veya Özbek'im diye cevap verilmektedir. Kişi mensup olduğu boy, halk veya aşiret adıyla anılıyor. Hatta Afgan'im cevabını duymak neredeyse imkansız gibidir. Ülkenin, ancak %30'u okuma yazma bilmektedir. Kadınlarda ise bu oran %15'lere kadar düşmektedir. Nüfus artış oranı göçlerle birlikte % 4.48 (1997 tahmini) dir.

İslamiyeti Afganistan'a ilk yayma teşebbüsü, Halife Osman zamanında ve daha galip bir ihtimalle Muaviye devrinde Basra Valisinin, Abdurrahman bin Sümerre'yi Sicistan'a göndermesiyle başlar[İA 1997: 151]. İlk kez Hazreti Osman döneminde (652) Herat ve Belh şehirlerinin İslam orduları tarafından ele geçirilmesiyle, İslamiyet bu bölgede yayılmıştır. [Flechter, 1966:12].

Bilahare bu topraklarda başta Samaniler, Gazneliler, Selçuklular olmak üzere çok sayıda Türk/İslam Devletinin kurulması burada İslamiyetin ve kavmiyetçiliğin kemikleşmesine de yol açmıştır. İslamiyet'in, bölgeye gelişinden önce Budizm, Hıristiyanlık, Yahudilik (Taliban'ın 2000 yılında dinamitleyerek yıktığı Buda'nın önelim heykelleri burada bulunmaktaydı) ve çeşitli inançların bulunduğu Afganistan'ın bugün tamamına yakını Müslüman olup %84'ü Sünni %15'i Şii ve %1'i diğer mezheplerdendir.

Afganistan'ın doğu – batı, kuzey –güney yollarının kesiştiği bir noktada yer alması, Afganistan'ının milli bir devlet olmasını geciktirmiştir. Çok çeşitli etnik gruptan oluşması ve büyük devletlere komşu olması dolayısıyla Afganistan, sık sık saldırı ve işgale uğramıştır.

1747 yılında İran'ın denetiminde bulunduğu bir sırada da Peştun asıllı İranlı komutan Ahmet Şah Dürrani tarafından, İran'ın içinde bulunduğu taht kargaşalığından yararlanılarak kurulmuştur.1913 yılına kadar şah unvanını kullanan Afgan liderleri bu tarihten, itibaren Emir ve benzeri ünvanlar kullanmışlardır.

Afgan aşiret liderlerinin yıllık olarak ve önemli durumlarda da toplandığı yüzlerce yıllık geleneksel aşiret toplantıları olan 'Loya Jirga' hariç tutulursa ulusal bilinç, kanun ve kurumsallaşmış devlet adına herhangi bir yapı olmadığından ülkede ağırlıklı olarak aşiret kuralları geçerlidir.30 vilayet ve 7 eyaletten oluşan resmi adı Afganistan İslam Cumhuriyetidir [Ahmetbeyoğlu, 2002:7].

1.2.1. Peştunlar

Bugün Afganistan'da en kalabalık etnik grubu oluşturan Peştunların, memlekete kuzeyden geldikleri ve Süleyman dağları etrafında yerleştikleri bilinmektedir[Ahmetbeyoğlu, 2002: s.9]. Bilahare o havalinin Hind asıllı yerli halkı ile karışmaları üzerine Patan-Pathan (Paştun-Pahtun) adı verilmiştir. Ağırlıklı olarak ülkenin Doğusunda Kandahar civarında yaşayan Peştunların bir kısmı 1893 tarihli İngiltere ve Afganistan arasında imzalanan Durand antlaşması ile bugünkü Pakistan'da kalmıştır. (Bu bölge bugün Pakistan'da Peştunistan olarak adlandırılmaktadır).Afganistan'ın kaderinde etkin bir yere sahip olan Peştunlardır. Afganistan Devleti ilk kez Peştun asıllı olan Ahmet Şah Dürrani tarafından (1748) kurulmuştur.

1.2.2. Tacikler

Afganistan'da yaşayan ikinci büyük etnik grubu oluşturan Taciklerin Afganistan'ın en eski kavimlerindenidir. İslamiyetin Afganistan'a yayılması sırasında Tacikler Araplarla evlilik yoluyla karışarak Araplarca Taz-Tac ismiyle anılmıştır. [a.g.e.,s.10].İran asıllı olan Tacikler Kabil ve etrafında yaşamaktadırlar. Ülke yönetiminde genellikle nüfus oranlarından daha fazla ve daha etkin olarak temsil edilmektedir.

Büyük bir kısmı Şii mezhebine mensup olan Tacikler Farsça'nın bir şivesi olan Darice dilini konuşmaktadırlar. Darice aynı zamanda Afganistan'ın resmi dilidir ve halk arasında da yaygın olarak kullanılmaktadır. Hatta Peştunların bile büyük kısmı Darice bilmektedirler.

1.2.3. Türkler

Büyük bir kısmı Özbeklerden ve Türkmenlerden oluşan Türkler, Afgan Türkistan'ı denilen ülkenin kuzey bölgesindeki Mezar-ı Şerif civarında yaşamaktadırlar. Afganistan, M.S I. yy dan itibaren en eski Türk boylarından Yueh-Çi'lerden 1747'de ölen Nadir Afşar'a kadar

hep Türklerin yönetimi altında olmuştur. Tamamına yakın Sünni olan Türkler tarihte olduğu gibi bugün de Afganistan da etkin bir yere sahip bulunmaktadır.

1.3.1748 yılına Kadar Tarihi Süreçte Afganistan

Afganistan, sahip olduğu coğrafi konumdan dolayı tarih boyunca daima dış güçlerin dikkatini üzerine çekmiş bu yüzden de sürekli çeşitli milletlerin istila ve işgaline maruz kalmıştır. M.Ö. 500'lü yıllarda Afganistan tarihte ilk defa İran hükümdarı Daru tarafından işgal edilmiştir. Afganistan'da, Büyük İskender'in Asya seferi sonrasında ele geçirildikten sonra Baktriana adlı Helen Devleti kurulmuştur [a.g.e, s.29]. Kuruluşundan yaklaşık bir asır sonra Hindistan'da bulunan Çandragupta devleti ile mücadele eden Baktriana Devleti, bu mücadele ve kuzeyden gelen baskılar sonucu, M.S. 50 yılında yıkılmıştır. Afganistan bundan sonra batıdan gelen tehlikeleri atlattıktan sonra kuzeyden gelen Türk kavimleri tarafından da sıkıştırılmaya başlamıştır [Diakov,1987: 253].

Afganistan; 50-125 yılları arası Türk asıllı İskitlerin ve 125-480 yılları arasında ise, Kuşanların hakimiyeti altına girmiştir. 480 yılından sonra Afganistan'ın yeni hakimleri, Kuşanların yanında başka Türk kavimleri olmuştur. Önce Akhunlar bu topraklara yerleşmiş ardından gelen Türk asıllı Göktürklerin baskısı sonucu onlar da 4. y.y'da hakimiyetlerini kaybetmişlerdir. Akhunlar bölgede günümüze kadar Halaçlar olarak yaşamayı sürdürmektedirler.

7. y.y'ın sonlarına doğru Afganistan, İslamiyeti yayan Arap ordularının istilasına uğramıştır. Bu istila Afganistan üzerinden Türkistan ve Hindistan' a kaydığında kısa sürmüş ancak, İslamiyet Afganistan'da önemli ölçüde kabul görmüştür. İslamiyet'in yayılmasından sonra burada Samani, Gazneli, Büyük Selçuklu Devleti ve Harzemşahlar gibi Müslüman-Türk devletleri hakimiyet sürdürmüşlerdir. 1220'den sonra Moğollar da, Afganistan'a bir buçuk asra yakın bir süre hakim olmuşlardır [Diakov,1987: s.254].

Moğol hakimiyeti, Afganistan'da yaşayan Türk boylarını Anadolu'ya göçe zorlamıştır. Bölgedeki Moğol egemenliği, 14. y.y'ın sonlarında Timur ordularınca sona erdirilmiştir. Timur'un kurduğu devlet, ölümünden sonra dağılmışsa da torunlarından Muhammed Babür'un bölgede kurduğu Türk devleti uzun süre yaşamıştır. Babür'un Afganistan'ı merkez yaparak kurduğu devlet, sadece buraya değil Hindistan'a da Türklerin tekrar yerleşmesini sağlamıştır.[İslam online]

Babür Devleti, Afganistan'ı hakimiyet altında tutmakla birlikte Hindistan ve Afganistan arası dengeyi sağlayamayarak Babür İmparatorluğunun ağırlığını Hindistan'a kaydırmıştır. Bu durum, kuzeyden Özbek Türklerinin ve kuzey-batıdan da Safevilerin Afganistan'a inmesine sebep olmuştur. 17. yy ortalarına doğru Abdali ve Galzay adını almış olan Halaçlar, dağlık bölgelerden Kandehar ve Zemindaver'in daha verimli bölgeleri olan Tarnak Argandap vadilerine göçmüşlerdir. 18. y.y'da Babür Devletinin zayıflaması üzerine, Afgan kabileleri de bağımsız hareket etmeye başlamıştır. Bu durumda Galzay gibi bazı kabilelerin Babürlülerin, Abdaliler gibi bazılarının da İran tarafında yer almaları, ülkedeki karışıklığı daha da arttırmıştır.[Hindistan'a bakış,04. 2003:.46].

Bu arada İran'da başlayan iç karışıklıktan sonra, Nadir Kulu komutasındaki Türkmen ordusu Afganistan ve İran'ı yönetim altına almış; Hindistan Babür Türk Devletini de vergiye bağlamıştır. Nadir Şah'ın ölümünden sonra, İran ordusunda komutan olan Afgan asıllı komutan Ahmet Şah Dürrani isyan ederek Afganistan devletini kurmuştur. Ahmet Şah bir süre sonra , Hindistan'daki Babür Devleti'ni hakimiyeti altına almıştır (1756-1757).

Bu yıllarda İran'ın sergilediği yayılmacı Şii politikasını gören Ahmet Şah, bu konuda Osmanlı Devleti ile müşterek hareket etmeyi Basra valisine gönderdiği mektupla istediysede, girişimlerinden bir netice alamamıştır. Ahmet Şah'tan sonra Afganistan yönetiminde bulunan Timur Şah ve Zaman Şah dönemlerinde ülke, önceki ihtişamlı ve güçlü durumunu koruyamamış, iç karışıklıklar baş göstermeye başlamıştır. Günümüze kadar Afganistan'ı

rahatsız etmeye başlayacak olan kuzeyden ve güneyden gelen yeni komşular da eklenince Afganistan için tarihin en önemli ve zor dönemi de başlamış oluyordu.

1.3.1.Sömürgecilik Döneminde Afganistan ve “Büyük Oyun”

15. y.y'dan itibaren başlayan sömürgecilik hareketleri sonucu, Dünyanın doğusunu Portekiz'e batısını da İspanyaya bırakan 1493 tarihli Pernesila antlaşması İngiltere ve Fransa'nın güçlenmesi ile işlemeze hale gelince, bu kez batı'ya olduğu gibi doğuya da Fransa ve İngiltere yönelmiştir.

Bu dönemde Güney Asya kıyılarında Endonezya adalarında bulunan Portekizliler Hindistan'a doğru çıkamamışlardı. Ancak denizlerde iddialı olan İngiltere bu dönemde Hindistan'a iyice yerleşmeye çalışıyordu. İngiltere için bu tarihlerde, en önemli sömürge, Kraliçe Elizabeth'in emri ile 31 Aralık 1600 tarihinde kurulan 'İngiliz Doğu Hint Kumpanyası'nın sömürdüğü yer olan Hindistan'dı [Armaoğlu 1993: 33].

İngilizler için Afganistan'ın önemi Hindistan'a olan yakınlığından ve Rusların güneye inişleri için Türkistan'ın istilasından sonra iyice kırılğan bir hale gelmiş olan Hindistan'ın hazmedilmesi için belirli bir süreye ihtiyaç duyulmuş olmasındandır. Ayrıca Ahmet Şah Dürrani (1747-1792) zamanında Afganistan'ın Hindistan'ı bir çok kez istila etmiş olması ise İngilizlerin dikkatini iyice Afganistan'a çevirmesine sebep olmuştur.

Bütün bunların yanında Napolyon, 1807 yılında Ruslara, Fransız ve Rus birliklerinden meydana gelecek bir ordu ile Kafkaslar ve İran üzerinden giderek İngilizleri Hindistan'dan atmayı teklif etmiş ancak bu teklif Ruslar tarafından kabul edilmemişti. Bunu haber alan İngilizler, gerçekleşmesi fiilen mümkün olmamakla beraber oldukça telaşa kapıldılar. Napolyon'un takip ettiği siyasetin değişmesi ve Ruslarla arasının bozulması üzerine Hindistan'ı istila projesi suya düşmüş ve bu, İngilizlerce de unutulmuştu [Rawlinson, 1875:37].

Fakat değişen şartlar İngilizleri Hindistan'da yüzyıllarca rahatsız edecek şartlar yaratmıştır. Çar Deli Petro zamanından beri daima güneye inmek ihtirasıyla yanan Ruslar, 18. y.y'ın sonlarında Kırım'ı Osmanlı Devletinden almışlar, Hıristiyan Gürcüler vasıtasıyla da Kafkaslara rahatlıkla nüfuz etmek imkanını bulmuşlardı.

Rusların 1813'te İran ile yapılan savaşta tüm Kafkasları ele geçirmeleri, İngilizlerde alarm zillerinin yeniden çalmasına yol açtı. İngiltere ise buna kayıtsız kalmayarak derhal İran ile 1814'te Dostluk ve İşbirliği antlaşması imzalayarak, İran topraklarının üzerinden herhangi bir Avrupa ordusunun Hindistan'a karşı sefer yapılmasına İran'nın bazı yardımlar karşılığında müsaade edilmemesini istemekteydi . Fakat sözden öteye bir şeye yaramayan İngiliz desteğine rağmen ikinci İran - Rus harbi de İran'ın hezimetini ile sonuçlanınca (1828 – Türkmen çayı muahedesi) İngilizler için Rus tehlikesi iyice yaklaşmış oluyordu.

Hatta İran'ın Başkenti Tahran'da bulunan usta Rus Büyükelçisi Kont Simovic, İranlılara intikam hissini unutturmak ve İranlıların elini ateşe sokmak için onları 'yükselmek hırsıyla kıvranan' yeni veliahtı Prens Abbas Mirza vasıtasıyla Afganistan'ı işgale yönettiler.1833 yılında Rusların destek ve teşvikiyle İran ordusunun Herat'a doğru ilerlemesi üzerine İngilizler, ilk defa Hindistan'ı Batıdan ve Kuzeyden silahla müdafaa etme zorunluluğu hissetti.

19.yy 'da İngiltere'nin Hindistan'ı korumak ve Rusların da sıcak sulara inmek için mücadeleye giriştikleri çatışmanın adı olan 'Büyük Oyun'un başlangıç yeri olarak Afganistan'ın adı duyulmaya başladı. Bu ifade ilk defa 19 y.y'da Rudyard Kipling tarafından icat edilmiştir.

Öte yandan 1798 yılında Napolyon'un Mısır üzerinden Hindistan'a yönelmesi de, Hindistan'a giriş kapısı olmasından dolayı, İngiltere ile Rusya arasında yaşanan çatışmaya Rusya'yla birlikte katılan Fransa'nın çatışmalar da Afganistan üzerinde düğümleniyordu. Ancak Fransa ve Rusların bütün çabalarına rağmen İngilizler, Afganistan ve İran'da

tezgahladıkları entrikalarla sonuçta Hindistan'ın işgalini engellemeyi başaracaklardır [Hertslet, 1891: 6].

Görüldüğü gibi Büyük oyunun daha başlangıcından itibaren İngilizler her ne pahasına olursa olsun Hindistan'ı savunmaya karar vermişlerdi ve bunun savunma hattı olarak da Afganistan'ı belirlemişlerdi. Ancak, Afganistan'ın İngilizlerce Ruslara bırakılmaması Türkistan'ın Ruslarca işgal edilmesine sebep olmuştur. Çünkü, İngilizlerin Afganistan'da hezimete uğramış olmaları ve Afgan halkının Batılılara karşı yüzyıllar sürececek olan direnişinin başlaması İngilizlerin, Ruslara karşı daha da ileri gitmelerini engellemiştir.

Bu durum Türkistan için yüzyıllar sürececek Rus esaretinin başlamasına da yol açmıştır. Eğer İngiliz nüfusu Afganistan'da tam manasıyla tesis edilmiş olsaydı, İngilizler, ileriki yıllarda Buhara'ya kadar yayılma imkanı bulup, Hindistan'da inkişaf etmeye başlayan demiryolu hatlarını 1865 yıllarına kadar Buhara'nın güney sınırlarına , Herat'a veya Amu - Derya kıyılarına kadar getirmiş olacaktı. Böylece siyasi, iktisadi ve askeri alanlarda medeni Dünya ile tanışma imkanı bulacak olan Türkistan, Rusya'nın tesirinden ve nüfusundan kurtulacaktı. Ancak İngilizlerin Afganistan'da tutunamayarak geri çekilmeleri nedeniyle bölge tamamen Rusya'nın insafına terk edilecektir [Togan,1981: 227]. Böylece Türkistan, Rusya'nın hakimiyet alanı ve nüfuz sahası olarak belirlenmiştir.

Sömürgeciliğin başlaması ile, Orta Asya ve Güney Asya bölgesi Dünyanın en önemli sömürülecek yerlerinden biri olarak görülmüştür. Bu bölgelere yerleşme konusunda dönemin en büyük sömürgecileri olan İngiltere ve Rusya arasında 19.yüzyılda yaşanan ve Diplomasi tarihine “Büyük Oyun” olarak geçen olay, bu bölgelerin kontrolü için Afganistan toprakları üzerinde askeri ve diplomatik olarak yaşanmıştır.

Çar Deli Petro'dan beri temel hedefi sıcak denizlere inmek olan Rusya'ya Orta Asya bırakılmasına rağmen Rusya'nın bununla yetinmemesi üzerine İngiltere, sonunda Afganistan'ı III defa işgal etmiştir, ancak muvaffak olamamıştır. Stratejik öneminden dolayı hangi tarafın eline geçerse ona çok büyük avantajlar sağlayacak olmasından dolayı,

tarafklar ancak Afganistan'ı tarafsız tutarak, iç karışıklıklara sürükleyerek veya tampon bir bölge olarak kullanarak Büyük Oyunlarını oynamışlardır.

Rusların hangi cephede durdurulurlarsa diğer cepheden hücumla geçtikleri adına "Sarkaç Politikası" dedikleri hedefin, ana geçit noktası her zaman Afganistan olmuştur. Hatta Ruslar, bu hedefe 1978 yılına kadar dahi, devamlı olarak her türlü aracı kullanarak ulaşmaya çalışmıştır. Gerek Afganistan'da üç defa yenilgiye uğrayan İngiliz İmparatorluğunun zayıflaması gerekse Rus İmparatorluğunun dağılmasında olsun Afganistan, önemli bir rol oynamıştır.

1978 yılında Afganistan'ının işgalini Ruslara pahalya ödeten ABD ve İngiltere'den, 11 Eylül'den sonra bu iki Devletin Afganistan'a yaptığı müdahaleden Rusların alacağı intikam ve buna karşı Orta Asya'yı nasıl savunacağı ve yürüteceği siyaset, II."Büyük Oyun"dan daha büyük bir oyuna aday görünüyor.

Çünkü günümüzde Afganistan'ın önemi, Stratejik konumuna ilave olarak petrol ve doğalgaz'ın Orta Asya'dan Hint okyanusuna indirilmesi projesinin en önemli ayağı olarak daha da önem kazanmıştır.

1.3.2.Herat Üzerinde İngiliz- Rus Mücadelesi

Rusların, İranlıları yendikten bunun acısını İranlılara unutturmak için onları Herat'a sevk etmelerinden sonra, İngilizler de aynı politikayı takip ederek İranlıları, Türkmen ili Merv şehri İstikametinde yayılmaları için teşvik ettiler.

İlk defa bu dönemden itibaren İngilizlerin İran'a karşı politikaları değişti denilebilir. Çünkü, İngilizler için İran'ın desteklenmesi veya ayakta tutulması, Stratejik olarak Rusların Hindistan'a inmesinde Afganistan'a nazaran daha önemli ve daha büyük bir engel teşkil edecekti. Ancak beklenmedik bir şekilde Türkmenlerin İranlıları hezimetle uğratmaları hem İngilizlerin hem de Rusların Planlarının değişmesine neden olmuştur.

Böylece İngilizlerin İran'a yönelik politikaları tutmadığından oyun yine Afganistan'a kaymış oluyordu. Afgan Emiri Dost Muhammed de bir fırsatını bularak İranlıların bu sıkıntılı dönemlerinde harekete geçerek, 27 Mart 1863'te Türkmenlerin yardımı ile Herat'ı ele geçirdi [Saray, 2002 :72].

Böylece İngilizler, Ruslara karşı bir raunt daha kazanmış oluyorlardı. Hatta, Herat'ın Afganistan'a katılmasından sonra İngiltere nüfuzunu kullanarak, bundan sonra İran ve Afganistan arasında anlaşmazlıkların olmaması yolunda tavsiyelerde bulunmuş, ve bu tavsiyeler iki devlet tarafından tutulmuştur [Dodwell, 1969:405].

Çünkü İngiltere için; İran ve Afganistan sadece Hindistan sömürmesini korumak için bir şemsiye görevini görmekteydi. İngiltere'nin bu bölgedeki tek amacı Rusya ve Fransa'nın en büyük sömürgesi Hindistan'dan uzak tutulmasıdır. Afganistan ve İran başka ülkelerin eline geçmediği müddetçe de bir tehdit oluşturmadığından aralarında barış olması Üçüncü ülkelere karşı İngiltere'nin çıkarıydı.

1.3.3.İngilizlerin İran'a Müdahalesi ve Afganistan'ın Bağımsızlığını Kazanması

İngilizler, Herat'ı İran üzerinden Hindistan'a gelecek tehlikelerin geçiş noktası olarak gördükleri için bu şehrin Afganların dışında başka güçlerin eline geçmesini istemiyorlardı. Bu sebeple İran'ın Rusya'nın destek ve kışkırtması ile Herat'ı işgal haberi, Kasım 1856 yılında İngilizlerin İran'a harp ilan etmesiyle neticelendi .

Sir James Quatrom komutasındaki İngiliz donanması 10 Aralık 1856'da İran'ın Basra Körfezindeki en önemli deniz üslerinden biri olan Bender-Buşir'i zapt etti. İngilizlerin bu kararlı davranışı karşısında İran, Rusya'dan derhal yardım istediye de, Rusya da henüz 1856 Kırım savaşı yenilgisini üzerinden atamadığından yardım edemediği için İranlılar Herat'tan bazı şartlar dahilinde çekilmek zorunda kalmıştır.

Ancak, Herat'ı İran'dan alıp II. defa Afgan emiri yaptıkları Dost Muhammed'e bırakan İngilizler , Afganistan'da "Ordu üzerinde denetim ve Kabilde bir vekil " bırakma hakkını kazandılar. Bu, Ağustos 1919 yılına kadar sürecek bir dış denetim hakkıydı. İngilizler silah ile işgal edemedikleri Afganistan'a siyasi nüfuz yoluyla etkide bulunma fırsatı yakaladılar. Böylece Afganistan tarihte ilk kez vesayet altına alınmış oluyordu.

1.3.4.Afganistan'da İç Savaş ve İngiltere ve Rusya'nın Anlaşması

Dost Muhammed'in vefatı üzerine oğulları arasında taht kavgaları başladı. Ancak Dost Muhammed ölmeden önce oğulları arasında Şir Ali Han'ı komşu ülkelere de bildirerek veliaht tayin etmişti. Fakat İngiltere Afganistan konusunda tarafsız olduklarını belirterek yeni alevlenmekte olan taht kavgasını kışkırttı. Hatta Şir Ali Han'ın tanınma mektubuna cevap bile vermeyerek onu iyice yalnızlığa sürükledi.

Kardeşler arasında süren taht kavgasında İngilizlerin bu ikiyüzlü politikası, bölünmeyi iyice körükledi. Neticede II. Afgan – İngiliz savaşına da yol açan İngiliz Hindistan Valisi Lord Lawrence "Tahta kim geçerse, onunla münasebet kuracağını" belirtti. Böylece İngiltere yeni dış politikası ile Afganistan'ı kardeşler arasında başlayan savaş nedeniyle, bölünmenin eşiğine getirmişti [Flechter,1966 :124].

1865. yılında iyice şiddetlenen Afganistan iç savaşında, Rusya'nın da desteğiyle Afgan Türkistan'ından ordu toplayarak gelen Şir Ali Han'ın kardeşi Efdal Han'ın oğlu Abdurrahman Han Kabil'i ele geçirdi. Afganistan'ın bir kısmına hakim olarak Afganistan'ı fiilen böldü ve İngilizlerle irtibata geçerek tanınma talebinde bulundu. İngiltere ise verdiği cevapta tekrar ikiyüzlü politikasını devam ettirerek hem Şir Ali Hanı hem de Efdal Hanı tanıyarak bu bölünmeyi tamamen pekiştirdi.

Şir Ali Han'ın İran ve Rusya'dan yardım talebine karşılık, İngilizler Türkistan'ın Semerkand şehrini (1864) yeni ele geçirmiş bulunan Ruslara Orta Asya'nın bölüşümü

konusunda teklifte bulunmuşlardı. Böylece, Hokand ve Buhara'yı Ruslara bırakmaları üzerine Ruslar da Afganistan işlerine müdahaleden vazgeçmişlerdir [a.g.e . s.125].

Afganistan'ın Rus nüfuz bölgesi dışında bulunduğuna dair beyanname bu münasebetle ortaya çıkmıştır. İngilizler, bu politikaları ile Rusları Orta Asya'da durdurmaktan çok, onları Afganistan işlerine karışmaktan caydırmaya çalışmışlar ve Afganistan'ın İngiliz nüfuz bölgesi olduğunu bu suretle de Ruslara kabul ettirmişlerdir. Aslında bu durum İngilizler için; Afganistan bataklığına saplanmak yerine Rusya ile anlaşarak aralarında bir tampon devlet buldurmak anlamına gelmekteydi [Çeçen, A. D,1999:112].

Fakat Ruslar hiçbir zaman, dış politikalarının öncelikleri arasında yer alan sıcak denizlere inme fikrini unutmuyarak, daima Afganistan'ı kontrol altına alma yollarını aramıştır. Ancak İngilizler, Hindistan'da bulunduğu sürece Afganistan'ı bir tampon olarak kontrol altında tutmuş ve Rusların Hindistan'a yaklaşmalarını engellemiştir.

1.3.5.Durand Antlaşması (1893) ve Afganistan'ın Bölünmesi

Taht kavgasından, galip çıkan Abdurrahman Han'ın güneyde, sözde müttefiki İngilizlerle başı derde girer. Çünkü Afganistan'ın güney ve güneydoğu sınırlarının haricinde kalan Peştun Afgan kabileleri, kendilerine kötü davranıldığı gerekçesiyle İngiliz yönetimini 1890 yılından itibaren tanımamaya ve onlara karşı isyan etmeye başlamışlardı Bu kabileleri ise zorla hakimiyeti altında tutmak isteyen İngilizler, onlara karşı iki askeri sefer düzenlediyse de bir netice alamamıştır.

22 Temmuz 1887'de yapılan antlaşmayla bugün de hala geçerli olan Afgan - Rus sınırını, Afganlar adına çizen İngilizler; Afganistan'ın güney sınırlarını da Hindistan'ın güvenliği amacıyla çizmiştir. Abdurrahman Han, güney sınırları konusunda İngilizlerle görüşmek istemiştir. Fakat İngiltere'nin Hindistan Genel Valisi Lord Landsdowne, Afgan Emirini tehdit ederek Sir Mortimer Durand'ı 19 Eylül 1893 tarihinde Kabil'e gönderdi. Yeni bir İngiliz saldırısından çekinen Emir, mecburen onu kabul etti. Diplomat Durand, 12 Kasım

1893'te Emir'e bugün de Afganistan ile Pakistan arasında geçerli sınır olmasına rağmen çok defa sorunlara yol açan Afganistan'ın güney ve güneydoğu sınırlarını belirten antlaşmayı imzalatmıştır [Fletcher,1965:166].

Bu antlaşmaya göre, bölgeye asker sevk eden İngilizler büyük bir direnişle karşılaştı .direnişin şiddetinden ürken İngilizler direnişi Pan-İslamizm politikası gereği Osmanlı Devletinin kışkırttığını bile düşünmüşlerdi [Saray, 2002: 115].

Böylece Afganistan'ın güney bölgesi olan toprakları yani bugün Pakistan toprağı olan Peştunistan İngiliz İmparatorluğu topraklarına katılmıştır. İngilizlerin kendi menfaatleri uğruna yaptıkları bu büyük kasıt günümüze kadar Afganistan ile Pakistan arasında patlamaya hazır bir bomba gibi durmaktadır. Hatta bu yüzden Afganistan 1970'lerde Başbakan Muhammet Davut han zamanında Pakistan ile çatışmaya bile yaklaşmıştır.

1.3.6.İngiltere'nin Afganistan için Yeni Taktikler Geliştirme Çabaları

İngilizler, uyguladıkları politikanın yanlışlığını büyük kayıplar vererek öğrenmişlerdi. Özellikle Abdurrahman Han'dan da aldıkları silahlarla İngilizlere ağır kayıplar verdiren güneydeki kabileler İngilizleri politika değişikliğine yöneltmiştir. Hatta denilebilir ki İngilizlerin Afganistan'daki başarısızlıkları üzerine Ruslar daha da güneye sarktı ve İngiltere'de hükümetin değişmesine dahi etkide bulundu[Hamilton,1906:431]

Yeni İngiliz Politikasının uygulayıcısı Hindistan Valiliğine atanan Lord Curzon olmuştur. Curzon'un ilk işi 1899 yılından beri Afgan topraklarında bulunan İngiliz birliklerini derhal geri çekmek oldu. İki yıl sonra da Afgan kabilelerinin yaşadıkları bölgeleri idari yönden ikiye ayırdı. Peşaver, Kohat, Bannu, ve Dere-i İsmail Han gibi yerleşme merkezlerini içine alan birinci bölge doğrudan doğruya İngilizlere bağlı olacaktı.

Bu birinci bölge ile Durand antlaşmasına göre tespit edilen Afganistan hududu arasında kalan ; Vana, Malakand, Hayber, Kuram ve Tohi gibi yerleşme merkezlerinin bulunduğu saha ise ikinci bölgeyi teşkil ediyordu. Bu ikinci bölge, İngilizlerin tayin ettiği ajanlar veya

kabile reisleri tarafından idare edilecek ve İngilizlerin bizzat kontrol ettiği birinci bölge ile Afganistan sınırı arasında serbest bölge olarak kalacaktı.[Fletcher,1966:167]

Bu yeni durum Afganları bir dereceye kadar tatmin ettiği için uzun zamandan beri devam etmekte olan İngiliz-Afgan ihtilafı da bir süreliğine ortadan kalkmış oluyordu. Ancak 21 yıl hüküm süren Abdurrahman Han'ın ömrü, çok istemesine rağmen bağımsızlığı görmeye maalesef yetmeyecekti. Abdurrahman Han ölmeden önce verdiği vasiyetinde savaşlarından daha çok barışlarıyla öldüren Ruslar ile Afganlara çok eziyetler çektiren İngilizlere asla güvenmeme ilkesine göre hareket edilmesi gerektiği politikasını şöyle özetlemişti: "Afganistan'ın iki kuvvetli komşusuna karşı politikası daima dostça olmalıdır." [Saray,1984:121].

1.3.7İngiltere'ye Karşı Afganistan'ın Bağımsızlığını Kazanması (1919)

Yaklaşık yüzyıldır Afganistan ile sürekli temasta bulunan İngilizler özgürlüklerine düşkün, cesur Afganlara karşı ancak entrika, üstün silah gücü ve Afganların arasındaki çatışmaları kullanarak onlara galip gelebilmişlerdi. Rusları, Türkistan'da serbest bırakarak Afganistan'ı İngiltere'nin nüfuz alanı yaparak aralarında tampon bölge haline getiren İngilizler özellikle dış münasebetlerde Afganistan'ın üzerinde etkin bir konuma gelmişlerdi [Fletcher,1966:171].

İngilizler, Afganistan'daki hakimiyetlerini bir savaşa sebebiyet vermeden devam ettirebilmek için, Sir Louis Dane başkanlığındaki bir heyeti Kabil'e gönderdiler. Habibullah Han; bundan sonra kendisine "Emir" yerine "Şah " denilmesini isteyerek, Afganistan'ın müstakil bir devlet olduğunu bunun için İngilizlerin, kendilerini tanımasını istedi [İA:168].

Şah, aksi takdirde İngilizler ile olan münasebetlerini keseceğini de bildirerek dış seyahate çıktı. Bunun üzerine İngiltere ve Rusya, 31 Ocak 1919 'de Rusya'nın St. Petersburg kentinde İran, Tibet ve Afganistan'ı bölen antlaşmayı imzalayarak eski politikalarına yeniden döndüler. Habibullah Han da aynı gün 24 ülkede dış temsilcilik açacağını dünyaya

duyurdu. Habibullah han'ın bu yeni anlaşmayı duyması uzun sürmedi ancak bu durum bir şeyi değiştirmeyecekti.

Abdurrahman Han zamanında oldukça büyük mesafeler almış olan Afgan bağımsızlık hareketi, onun ölümünden sonra başa geçen oğlu Habibullah Han zamanında daha kapsamlı bir hal almış bulunmaktaydı. Habibullah Han'ın 2 Şubat 1919 yılında Afganistan'ın tam bağımsızlığının tanınmasını ve dış ilişkilerinde istediği gibi hareket etme serbestisini İngilizlerden tekrar istemesi üzerine, nedeni bugüne kadar öğrenilemeyen bir şekilde o sabah çadırında tabanca ile öldürülmüş olarak bulunmuştur.

I. Dünya savaşının araya girmesine rağmen Nisan 1919 yılında başlayan ve Afganların başarıyla yürüttükleri üçüncü Afgan – İngiliz savaşında İngilizler zor durumda kaldıklarından dolayı Afganlara bağımsızlıklarını vermek zorunda kaldı. 3 Haziran 1919 yılında yapılan anlaşma gereği de İngilizler ordularını Afganistan'dan geri çekmiştir.

Böylece, 1856 yılından beri dış politika ve ordu üzerinde bulunan İngiltere'nin etkisi 19 Ağustos 1919 tarihinde, Afganistan'ın dış politikası da dahil olmak üzere her alanda resmen ve tam bağımsızlığını kazanmasıyla son bulmuş oluyordu.

1.3.8.Sovyetler Birliğinin Afganistan'a Nüfuz Çabaları (1919-1979)

Büyük Oyun mücadelesinde Afganistan'ı İngilizlere kaptıran Rusya bu bölgenin sağlayacağı avantajla sıcak denizlere ulaşma fikrini ve Afganistan'ın önemini hiçbir zaman dış politikasının öncelikleri arasından çıkarmadı.

1917 tarihinde Rusya'da meydana gelen Komünist ihtilaliyle Ruslar, İngiliz siyasetinden de ders alarak Propaganda ve Ajitasyon Bakanlığı kurarak, Türkistan ve tüm Güney Asya Müslüman coğrafyasında başta İngilizlere karşı olmak üzere tüm emperyalistlere yönelik

kendilerinin başta Türkistan olmak üzere neler yaptığını unutturmak istercesine emperyalizm karşıtı işçi kardeşliği propagandasını yapmaya başladı.

Rusların, Burjuva emperyalizmi olarak tabir ettikleri propaganda ile,“Özellikle Bolşevik önderler neşrettikleri meşhur ihtilal beyannamesi ile, bilhassa Müslüman milletlerin arasında itibar kazanmak ve başarıya ulaşmak gayesi güdüyorlardı [Caroe, 1980 :23].

Ruslar, Türkiye ve Afganistan’ı yakınına çekmeye çalışırken, İngilizler ile giriştikleri savaş nedeniyle İngilizlerden nefret eden Afganlardan büyük ilgi görüyorlardı. Lenin, Emanullah Han’a gönderdiği mektubunda “Biz işçiler ve köylüler namına Afgan halkı ile samimi olarak diplomatik ilişkiler kurmak istiyoruz”. diyordu. Lenin daha da ileri giderek “Dünyadaki tek bağımsız Müslüman ülkenin Lideri “ olarak emiri övüyordu. Bolşevik ihtilali ile Afganistan’ı ilk tanıyan SSCB olmuş, SSCB’yi de ilk tanıyan Afganistan olmuştur. (Eylül 1919)

Rus dış politikasının temel ayaklarından olan kısaca Sblizheniye (Yakına çekme) ve Slieniye (Batırma-yok etme) olarak tabir edilen iki ayaklı bu politikanın etkisine 1920’lerden itibaren iyice girmeye başlayan Afganistan, Babrak Karmalın Rus ordusunu ‘Resmen’ 1978 yılında daveti ile başarıyla sonuçlanmıştır.

Afganistan’ın bağımsızlığını 1919 yılında kazanması ile birlikte ülkeyi hızla modernleştirmeye çalışan Emanullah Han, Sovyetlerle ilk defa 12 Eylül 1919’ da işbirliği ve dostluk antlaşmasını imzaladıktan sonra 3 mart 1921 yılında da modernleşme

çabalarında özellikle örnek aldıkları Türkiye ve Atatürk'e yönelmişlerdir. Türkiye namına olmasa da İslamlık ve Türklük namına Cemal Paşanın Afganistan'ı güçlendirme çabaları bu ilişkilerin ilk basamağı olmuştur.

Afganistan'a gelen ilk Türk grupları özellikle ordunun ve Maliyenin yapılandırılmasında çalışmışlardır. 1928 mayıs sonlarında Türkiye'yi ziyarette gelen Emanullah Han çok sıcak ilgi görmüş ve ikinci Türk Afgan ittifakını da imzalayarak karşılıklı tam işbirliğiyle Türkiye'den ayrılmıştır.

Afgan ordusunu tamamen Türk ordusu tarzında yapılandıran Türk askeri teknisyenleri Afgan devletinde ve halkında zaten var olan sevgiyi günümüze kadar adeta kurumsallaştırmıştır. 1937 yılında bölge ülkeleri arasında imzalanan bir ittifak olan Sadabat Paktı ile Uluslararası boyuta da taşınan ikili ilişkiler ancak Türkiye'nin 1948'de NATO'ya girerek teknisyenlerini geri çekmesiyle ilk defa çok önemli bir kırılma geçirmiştir.

Bu dönemden sonra ABD'den de yüz görmeyen Afganistan'ının askeri öğrencilerini Sovyet harp okullarına göndermesi Afganistan için bir dönüm noktası olmuştur. Askeri eğitim için Sovyet Harp okullarına gönderilen Afgan öğrencileri, birer devrimci olarak geri dönüp kültürlerini değiştirmeye ve ülkelerini Sovyet sistemine uygun bir şekilde tanzim etmeye başlamışlardı.

1.3.9.Afganistan'ın S.S.C.B' nin Nüfuzuna girmesinde ABD'nin Rolü

Afganistan'ı Sovyetlerin kucağına iten etmenlerin başında, Amerika Birleşik Devletleri Başkanlığına seçilen General Eisenhower'ın, Amerikanın dış politikasını tevdi ettiği John Foster Dulles'in Ortadoğu ile Güney Asya'da Sovyet yayılmasını önlemek maksadıyla, Türkiye, Pakistan, İran ve Irak'a büyük askeri yardımlar yapmasına karşılık, Afganistan'ı dışarıda bırakan politikası gelmektedir [Saray, 2002:173].

Afganistan'da iş başına gelen yeni idareciler, her şeye rağmen Amerika ile münasebetlerinin bozulmasını istemiyorlardı. Ne var ki Amerikalıların teşviki ile kurulan Bağdat Paktı ile bilahare ortaya CENTO'nun üyeleri arasında bulunan Pakistan ile İran'a yapılan ekonomik ve askeri yardımlar, Afganların gittikçe Amerika'dan soğumalarına sebep olmuştur [McGhee,1992 : 282].

Amerikalılar, bilerek veya bilmeyerek, Afganistan ile ilgili ekonomik ve askeri talepleri hiçbir zaman ciddiyetle incelememiş ve her zaman onlara baştan savarcasına cevap vermiştir. Amerikalıların İran ve Pakistan'ı modern silahlarla donatması Afganlıların 'tamamıyla soğuyup ümit kesmelerine' sebep olmuştur. Sovyet Rusya ve kırmızı Çin'le müşterek hududu bulunan anti komünist Afgan halkının dertleriyle ilgilenmeyen Amerika, Afganistan'ın zorunlu denilebilecek bir şekilde Sovyet nüfuzuna girmesine sebep olmuştur.

1953 yılında Stalin'in ölümüyle iktidara geçen Nikita Kruşçev, Stalin'den farklı olarak yani tehdit ve baskı yolu yerine ekonomik ve sosyal yollarla komşularına nüfuz etme politikasına başlayınca, yardıma muhtaç ve halkının bir çok nedenle dolayı komünizme geçmeyeceğine inanan Afgan liderleri Sovyetlerle temasa geçtiler.

Başbakan Muhammed Davut Han zamanında başlayan ciddi temaslar (1954) Kruşçev'in bizzat Afganistan'ı ziyaret ile iyice pekiştirilmeye çalışıldı. Davut Han da kral Zahir Şah'ın isteğiyle buna 1956 yılında mukabele etmiştir. Hatta Kral Zahir Şah bile 1957 yazında Moskova'ya gitti. Bu dönemlerde Ruslar tarafından Afganlara ekonomik ve askeri yardımlar dahil her konuda yardımlar yapılıyordu.

1957 yılında da ilk Sovyet teknisyenleri yardımları ve projeleri hayat geçirmek için 'danışman' sıfatıyla geldiler. Sovyet yardımlarının çok yoğun bir şekilde sürdüğü 1960'lı yıllarda da Kruşçev ikinci kez Kabil'i ziyaret ederek alt yapı çalışmalarına ağırlık vermiştir.

Sovyetler özellikle Sovyet sınırına ve Pakistan'a çıkışın kolay olabilecek yerlere olmak üzere tank geçişine uygun karayolları ve hava alanları üzerinde (özellikle günümüzde ABD tarafından da kullanılan çok stratejik Bagram ve Şindad hava üsleri) yardımlarını yoğunlaştırdılar. Örneğin, 1978 işgalinde Ruslar bu yolların sayesinde iki günde Pakistan sınırlarına ulaşmışlardı.

Sovyetler Afganistan'ı komşu ülkelerden tamamen ayırmak için "İran ve Pakistan'ın birleşerek Afganistan'ı işgal etmek istediklerini [Broxup, 1983:84], hatta Pakistan ile Peştunistan sorununu Peştu dili Profesörü Dovrikanyov yoluyla kaşıyarak Afganistan'ın dünya ile bağıni koparmaya çalışmıştır.

Amerika ise Afganistan ile Pakistan arasında ihtilaf konusu olan Peştunistan konusunda Pakistan'ın tarafını tuttuğu gibi ve onu 'CENTO'nun içine alarak Sovyetlerin Afganistan ile askeri ve politik yönlerden de ilgilenmesine sebep olmuştur. Bu durum İngiltere ile Rusya arasındaki Türkistan'ın Rus nüfuzuna bırakılması gibi Afganistan'ın Rusya'ya terki anlamını taşıyordu ki, Ruslar bundan cesaretle Afganistan'ı iyice nüfuz altına alıyordu.

1.3.10.Sovyetlerin Afganistan'ı İşgali (24 Aralık 1979)

Kral Zahir Şahın Başbakan Muhammet Davut Hanı Başbakanlığının 10.yılında görevden alması üzerine onun darbe yaparak 1973 yılında ikinci kez göreve gelmesi Afganistan'daki tüm uğursuz gelişmelerin başlangıcı sayılır. Davut Han'ın Afganistan Devlet Başkanı olması üzerine, Sovyetleri ve yoldaşlarını sevindirmişse de, eskisinden ders alan Davut Han daha pragmatist davranarak hem Rusya'ya hem de içerdeki yandaşlarına karşı mesafeli davranmıştır.

Hatta Amerika ve Pakistan ile de ilişkilerini düzeltme yoluna girerek dengeli ve mesafeli bir politikaya girişmiştir. Fakat bu arada içerde makamını sağlama almak için solcu General Abdul kadir, Nur Muhammed Terraki ve Rusları Afganistan'a davet eden Bebrek Karmal gibi kendisini de iktidara getiren kişileri tesirsiz hale getirerek iktidarını pekiştirmeye çalışmıştır.

Muhammed Davut Han, Afganistan'ın bağımsızlığını her şeyin üstünde tutarak, solcuları da pasifize ettikten sonra Rusların gönlünü almak için, Nisan 1978 yılında Rusya'yı ziyaret ettiğinde, kendisine kaba ve sert davranan Sovyet lideri Brejneve: "Size bağımsız bir ülkenin cumhurbaşkanıyla konuştuğunuzu hatırlatmak isterim. Doğu Avrupa'nın uydu devletleriyle değil" demiş ve kapıyı çarpıp çıkmıştır.

Muhammed Davut Han'ın son dönemlerde SSCB'den uzaklaşması ve Karmal ve Terraki gibi kişileri idam etmeye çalışması, Rusların ordudaki adamlarına düğmeye basma emrini vermelerine neden oldu. 27 Nisan 1978 yılında solcu subayları ve KGB ajanları darbe yaparak Muhammed Davut Han ve otuz kişilik tüm ailesini katletmiş ve bir çok Afgan Devlet adamını yok etmiştir

Muhammed Davut Han'ın öldürülmesinden sonra yerine geçen, Hafızullah Amin da iki yıllık yönetiminde Sovyetlerin istediği gibi biri olmayınca o da bizzat Sovyet komandolarınca Kabil'in Kuzeyindeki Dar-ül-aman Köşkünde 28 Aralık 1978 yılında yine Ruslar tarafından tüm aile fertleriyle birlikte öldürülmüştür. Yerine Sovyetleri Afganistan'a davet etmesi için Moskova'dan Babrak Karmal getirilerek Afgan tahtına oturtulmuştur.

1978 yılındaki komünist devrime rağmen bir türlü mutlu olmayan Ruslar bu kez, işi bizzat kendileri halletmek için devreye girerek, 24 Aralık 1979 yılında Afganistan'ı karadan ve havadan 85.000 kişilik bir güçle tamamen işgal etmişti. Böylece İngilizlerin bile büyük tereddütlerle girdikleri macerayı, Ruslar da şimdi tekrarlıyorlardı.

Çarlık Rusya'sından beri Rusların Kızıl elma olarak gördükleri Kabil, nihayetinde Proletarya ve yoldaş masallarıyla ve Amerika'nın politikalarıyla Ruslara teslim edilmiş oluyordu.

Aslında 1978'deki Sovyetlerin Afganistan'ı ilk defa işgali herkesin düşündüğü gibi ilk işgal değildir. SSCB 1925 yılında "Afganistan'a bağlı Orta Tağay adasına asker çıkararak (Ceyhun nehrinin Afganistan'a ait kısmında) ilk işgali gerçekleştirmişlerdir [Oğuz, 2001:50].

Yine daha sonra Basmacı İbrahim Lakayı yakalama bahanesiyle Afganistan'ın 65 km kadar içlerine girmişlerdi. Hatta 1978 yılı işgali, Çarlık dönemini saymazsak, Rusların Sovyetler olarak üçüncü işgalleri oluyordu. Ancak özgürlüğüne düşkün savaşçı Afgan halkının bunu anlaması hiç zor olmamış zaten daha önce Rus uşağı olarak gördükleri yerli liderlerine karşı sürdürmekte oldukları direnişi bu kez Ruslara yöneltmişlerdir. Aslında mevcut olan kültür ve toprak reformu adı altında Rus ilhamlı faaliyetlere karşı dini esaslı örgütlenmelerle dağlara çıkan mücahitler için Sovyetlerin Afganistan'ı fiilen işgali pek şaşkınlık yaratmamıştı.

1.3.11.Sovyet İşgaline Karşı Direniş ve Uluslararası Tepkiler

Sovyetlerin Afganistan'ı işgal etmesi Dünyada geniş yankı uyandırmıştır. Çin'in başvurusu üzerine Güvenlik Konseyi meseleye el koydu ise de, 5-9 Ocak 1980 tarihlerinde yapılan altı toplantıya rağmen, beş daimi üye arasında Sovyet Rusya'nın da olması sebebiyle, bir oybirliği sağlanamadığından, mesele, 9 Ocak 1980 günlü ve 462 sayılı kararla Genel Kurulun olağanüstü toplantısına havale edildi.

Genel kurul ise, 10-14 Ocak günlerinde meseleyi müzakere ederek, 14 Ocak 1980'de, 18 red ve 18 çekimsere karşı 104 oyla ES-6/2 sayılı kararı aldı. Kararda, Sovyet Rusya'nın adı zikredilmeksizin, Afganistan'ın egemenlik, toprak bütünlüğü, siyasi bağımsızlığı ile

bağlantısızlık statüsüne saygı gösterilmesi, Afgan halkının kendi kaderini kendisinin tayin etmesine imkan vermek için, bütün yabancı kuvvetlerin Afganistan'dan çekilmesi, Afgan mültecilerinin kendi istekleri ile evlerine dönmelerini sağlayacak şartların yaratılması ve mültecilere yardım için B.M. Mülteciler Yüksek Komiserliğinin desteklenmesi isteniyordu.

Genel Kurul, bundan sonraki kararlarında da hep aynı hususları tekrarlamıştır. Bu kararlar şunlardır: 20 Kasım 1980 günlü ve 35/37 sayılı karar; 18 Kasım 1981 günlü ve 36/34 sayılı karar; 29 Kasım 1982 günlü ve 37/37 sayılı karar; 23 Kasım 1983 günlü ve 38/29 sayılı karar; ancak BM'nin aldığı hiçbir karar Sovyetleri Afganistan'dan çıkarmaya yeterli olmadı .

Afganistan'ın Sovyetler Birliğinin işgaline uğramasıyla birlikte ABD'nin bölgedeki stratejik ekonomik çıkarları tehlikeye girmiştir. Çünkü bu şekilde Sovyetler avantajlı bir duruma gelir ve ABD'nin bölgedeki askeri üstünlüğü tartışmalı bir durum kazanırken, bölge devletleri Sovyetlerin yakın tehdidi ile karşı karşıya gelmiş ve İran'daki gelişmelerin de etkisiyle bölgedeki siyasal rejimlerin güvenliğinin yanı sıra Körfez petrolünün güvenliği de tehlikeye girmiştir. Hatta Sovyetlerin Sıcak sulara inmek için daha da ileri gidip, İran'ı bile işgal edebileceği görüşü ABD'li bilim ve siyaset adamlarınca ileri sürülmekteydi [Arı, 1996:167].

1979 yılı Sovyetlerin Güneydoğu Asya bölgesinde, ABD'ye karşı üstünlük sağladığı yıl olmuştu. Ancak ABD buna karşı önlem almakta gecikmedi. Afganistan ve İran da meydana gelen gelişmeler çerçevesinde ABD Başkan Jimmy Carter kendi adıyla anılan doktrinini 23 Ocak 1980 yılında Kongrede yaptığı konuşmasında:” Basra Körfezinde denetimi ele geçirmek amacıyla herhangi bir yabancı güç tarafından yapılacak müdahale ABD'nin hayati çıkarlarına bir saldırı olarak dikkate alınacak ve böyle bir saldırıya askeri güç de dahil olmak üzere gerekli her türlü araçla karşı konacak’ deniyordu. [Meo,1981: 122]

Başkan aynı gün Kongredeki konuşmasında, Sovyetlere karşı tavır almak gerektiği üzerinde durdu ve bu doğrultuda Sovyetler Birliğine karşı ekonomik yaptırımlar

uygulanacağını, ayrıca Moskova'da yapılacak olimpiyat oyunlarına Amerika'nın katılmayacağını açıkladı. Dönemin üst düzey Amerikalı yetkililerinden Harold Brown, 20 şubat 1980'de “ eğer Batılı sanayileşmiş ülkeler ve müttefiklerimiz Körfezdeki enerji kaynaklarından mahrum bırakılırlarsa bu hem onların hem de dünya ekonomisinin felaketine sebep olur’ diyordu.[Kupchan, 1987:86]

İran ve Irak savaşının da başlaması üzerine ABD bölgedeki askeri gücünü hızla artırarak olası her ihtimale karşı Körfez bölgesinde acil müdahale gücünü devreye sokmuştur. [Washington:İns for Foreign Polic Inc.1981:1] Afganistan'ın Sovyetlerce işgali bölgeye yönelik çok köklü politika değişikliklere yol açmıştır. Sovyetlerin yüzyıllardır hayalini kurduğu sıcak denizlere ulaşmasına artık ramak kalmıştı. Ancak karşısında bu kez İngilizler yerine Amerika dikilmişti. Yani tarih tekerrür ediyordu. Sovyet İşgalinin başladığı 24 aralık 1979 yılından itibaren başlayan ABD yardımları 1986 yılında CIA başkanı William Casey'nin direktifiyle önemli aynı zamanda son derece gizli üç önlem olarak Sovyetler Birliğine karşı savaş şiddetlendirmişti.

- a) Mücahitlere Stinger füzeleri de dahil gelişmiş silahların verilmesi,
- b) CIA'nin ISI ile birlikte Mücahitlere eğitim vermesi ,
- c) Dünyanın her yerinden radikal Müslümanları getirip Pakistan üzerinden Afganistan'a sokulması [Raşid,2001:212]

İslam dünyasından, 35.000 kişi bu davete icabet etmiş hatta Çin'den bile gelenler olmuştur. Fransız araştırmacı Oliver Roy bu durumu, “İsı'nın (Pakistan askeri istihbaratına bağlı sivil istihbarat örgütü) önderliğinde Müslüman Kardeşler ile Cemaat-i İslami arasındaki ortak girişim” olarak yorumluyordu [Roy, Dünya ve İslam,1992;72]

ABD'nin silah ve İslam ülkelerinin de para ve insanla desteklediği Afganistan'da Ruslara karşı savaşan mücahit grupların adları şöyledir:

1 - İslam Partisi: Liderleri Muhammet Yunus Halis'tir. Halen 18 Kasım 1985'te kurulan Direniş Örgütleri Birliği'nin başkanıdır. Tüm gruplara yakın durmuştur.

2 – Cephe-i Nejat-i Milli Afganistan: Lideri 63 yaşında Kabil doğumlu Sıbetullah Müceddidi'dir. Yunus Halis'e yakın ve ortak çalışan liderlerden Afganistan'ın en tanınmış dini ailelerinden olup Kahire'de İslam Hukuku konusunda doktora yapmıştır. Kabil Üniversitesi'nde din hocalığından sonra Zahir Şah döneminde hapse atılmış, daha sonra Danimarka'da din hocahğı yaparken direniş için geri dönmüştür. İlmli olarak tanınmaktadır

3 - Mehaz-i Milli (Afganistan için Milli İslam Cephesi): Lideri Pir Seyyit Ahmet Geylani 55 yaşında ve dini bir lider. Kabil ilahiyat Fakültesi'ni bitirdikten sonra yıllarca Zahir Şah'a din danışmanlığı yapmış, Muhammet Yunus Halis'e yakın olarak biliniyor. Kabil aristokrasisinden ve krallık yanlısıdır.

4- Hizb-i İslami: Lideri 1948 doğumlu Gulbeddin Hikmetyar, liderler arasında en renklisi ve acımasız olarak bilinmektedir. Halis'ten ayrılarak 1974'te kurulan örgütün lideri olan Hikmetyar, Afganistan'da yönetime gelmesi halinde şeriatın hakim olacağını söylemekteydi. SSCB'ye karşı en etkili direnişi yapan örgütlerden biridir. Şii mezhebine mensup Afganların desteğinden dolayı İran'dan destek görmektedir.

5- Cemiyet-i İslami: Lideri, 1942 doğumlu Burhanettin Rabbani, ilahiyatçı, 1960 yıllarında Kabil Üniversitesi'nde İslam Hukuku dersleri vermiştir. Bu örgüte 1972'de lider seçilmiş, 1974'de Davut Han'a karşı çıkarak Pakistan'a kaçmıştır. Direnişe aktif olarak katılmak için Afganistan'a dönmüştür. Sovyet işgaline karşı en etkili gruplardan biriydi. Tacik asıllı ünlü komutan Ahmet Şah mesut ile yakın işbirliği halindeyken , Rabbani 1992 yılından sonra Afganistan'ın Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir.

6 - Harekatı İnkılabı İslami :63 yaşındaki örgüt lideri Muhammet Nabi Muhammedi ilahiyat mezunudur. Okul sıralarında anti-komünist olarak ün salmış, 1970-74 döneminde de Afgan Paramentosu'nda milletvekilliği yapmıştır.

7 - İttihadı İslami (Liberal Afganistan için İslami Birlik): Abdul Rab Abdul Rassul Sayyaf, 44 yaşında ve Kabil Üniversitesi ilahiyat Fakültesi mezunu olup Kahire'de doktora

yapmıştır. 1973'te Davut Han döneminde 6 yıl hapis yatmış, çıkışında Pakistan'a kaçan Sayyaf, Direniş Örgütleri Birliği'nde yöneticilik yapmıştır.

Bu örgütlerin tamamı Taliban'ın gelişinden önemli ölçüde olumsuz etkilenmişlerdir. Son durumları hakkında Hikmetyar ve Rabbani dışında bilgi bulunmamaktadır.7 grubun tüm liderleri Peştu'ndur. Afganistan'da Rus işgaline karşı savaşılan 6'sı peştun birisi Tacik 7 örgüt bulunmaktaydı. Gruplar etnik olduğu kadar mezhepsel olarak faaliyette bulunmaktaydı.30 bin civarında mensubu bulunan örgütler 300'e yakın kampta eğitim almışlardır [Uysal, 1996 : 98]

Afganistan'daki milli mücadeleyi yürüten kişilere mücahit denilmekteydi. Bunların birleşerek oluşturduğu mücahid grupları, "Cebe" adı ile tanınan gerilla birlikleri halinde teşkilatlanmışlardır. Cebe'lerin en küçük birliği, 10-20 kişiden teşekkül etmekte ve "Ciriki" olarak adlandırılmaktaydı. Bunların birleşmesiyle 100-500 kişilik "Cebe"ler meydana gelmektedir. Mücahid gruplarını koordine için her eyalette eyalet komutanı tayin edilmiştir. Afganistan iç kesimlerindeki dağlık bölgelerde yaşayan halk, özellikle barınak temininde, istihbarat faaliyetlerinde, yiyecek ve içecek bulmada büyük yardımlarda bulunmuşlardır. Ruslar, mücahitlere yardım edenlere çok ağır cezalar uygulamalarına, kabileler arasındaki sorunları teşvik etmelerine ve çok büyük rüşvet dağıtmalarına rağmen halkın desteğini engelleyememişlerdir. Mücahitler, gündüzleri konvoylara, geceleri karakollara, postalara, tahkimli mevzilere, garnizonlara ve ikmal tesislerine baskınlar düzenlemişlerdir. Direniş kısa bir sürede 28 eyaletin hepsine sıçramıştır. Sovyetler bu eyaletin sadece başkentlerini kontrol edebilmekteydi [Canfield,1989:32].

Ülkenin kırsalı kısa sürede tamamen mücahitlerin eline geçmiştir. Ancak bu ağır maliyete rağmen geleneksel Rus dış politika siyasetinin önemli taşlarından olan sıcak denizlere inme hedefine böylece bir adım daha yaklaşmış oluyordu. Müdahalenin amacı sıcak denizlere inme siyaseti yanında İslami hareketin kontrolden çıkıp başta Afganistan ve Orta Asya'ya yayılmasını engellemektir.

1.3.12. Afganistan' ın İşgali ve ABD'nin Yeşil Kuşak Projesi

Rusların Afganistan' ı işgali en çok İslam Dünyasında zaten tarih boyunca mevcut olan şiddetli tepkilere neden oldu. Tüm Dünya Müslümanları maddi ve manevi destekte bulundular. Bunun için Pakistan da bulunan muhacir kamplarına her türlü destekte buldukları gibi binlerce kişi de Ruslara karşı cihat etmek için Afganistan'a koşmuşlardır. ABD ise gerek petrol kaynakları ve gerek stratejik konumu dolayısıyla kendi için hayatı önemi taşıyan bölgeye ilişkin politika geliştirmekte gecikmedi.

Yeşil kuşak olarak adlandırılan bu teoriye göre, İran'ın 'Radikal İslam' anlayışına alternatif olarak Suudi Arabistan merkezli 'İlımlı İslami' benimseyen ülkeler destek verilerek SSCB'yi çevreleme politikası yürürlüğe konulacaktı. Böylece hem SSCB çevrelenmiş hem de radikal İslamın Ortadoğu'da yayılması önlenebilecekti [Oran, 2002:124].

Sovyetler Afganistan'ı işgale başlayınca mevcut rejime yönelik olan direniş, Ruslara yönelmiştir. Afganistan ABD'nin örgütlemesiyle İslam ülkelerinden gelen destekle de Sovyet İmparatorluğuna yönelik batının ileri bir meydan muharebesine dönüşmüştür. 1979 İran İslam devrimiyle birlikte Ortadoğu'da ABD açısından meydana gelen gelişmeler üzerine, ABD bunları tersine çevirebilecek bir silah olarak kullanmak için, Sovyetleri güneyi boyunca siyasi İslam'ın egemen olduğu iktidarlarla kuşatmaktı.

ABD'nin amacı yalnızca bu tehditleri önlemek değil aynı zamanda karşı saldırı da ifade etmekteydi. Yani bu kuşatma Sovyetleri Afganistan'dan çekilmeye mecbur bırakacağı gibi körfez bölgesindeki petrol alanları üzerindeki tehdidini yok edecekti. Hatta daha da ileri giderek Sovyetler Birliğinin içinde de istikrarsızlıklara sebep olabilir ve böylece Sovyetlerin en zayıf oldukları Müslüman Orta Asya bölgesinden başlayarak SSCB yıkılabilirdi. Bunun adına ABD'liler 'Yeşil Kuşak' projesi diyorlardı. Aslında Sovyetleri projesinin ilk versiyonu 1927 yılında Shell Petrol şirketi tarafından SSCB'ye karşı uygulanmıştı.

SSCB sınırları boyunca sıralanan Türkiye, İran, Pakistan, Arap ülkeleri ve diğer İslam ülkelerinin SSCB'ye karşı ortak bir cephede toplanmasıyla oluşan Yeşil Kuşak projesinde, Afganistan, Amerikanın laboratuvarı olmuştu [Radikal 04.01.2004]. Başta Pakistan olmak üzere, İran ve Türkiye Afgan mültecilere yer, Suudi Arabistan'ın başını çektiği İslam ülkeleri para ve ABD'de silah ve lojistik desteği sağlamıştır.

Sovyetler, Afganistan'ı işgal ederken oradaki yer altı ve yer üstü doğal kaynakları kullanmayı, Orta Doğu Petrol Bölgesi ve Hint Okyanusu'nu denetim altına almayı hesap ettiler. Ancak 10 yıl süreli işgal döneminde bu hesap gerçekleşmemiştir. Bu başarısızlık, birçok sebebe dayanmakla birlikte bunlardan üç tanesi özel önem arz etmektedir.

Bu önemli sebepler:

1. Müslüman Afgan halkının olağanüstü bir direniş göstermesi,
2. Amerika'nın dünya kamuoyunda konuyu sıcak tutması ve bazı yaptırımlar uygulaması,
3. Sovyetlerin gerçekleştirdiği haksız işgalin ülke insanlarına getirdiği yükün ve insan kaybının daha sonra başlayan açıklık politikası ile Sovyet halkınca öğrenilmesi ve tasvip edilmemesi olarak belirtilebilir.

Savaşın faturası her zaman olduğu gibi sivil insanlara çıkmıştır. Savaş sonunda beş milyon insan göçmen durumuna düşmüş ve 400 bin kadın da dul kalmıştır. Rusların ülkede bıraktıkları milyonlarca mayın yüzünden de şimdiye kadar yaklaşık 400.000 insan hayatını kaybetmiştir.

1.3.13.Cenevre Antlaşması ve Sovyet Askerlerinin Afganistan'dan Çekilmesi

1985 yılında SSCB'nin başına Gorbaçov'un geçmesi ile birlikte Rusya'nın Afganistan politikasında değişimin işaretleri belirmeye başladı. BM çerçevesinde sürdürülen uzun görüşme maratonunun ardından 1989 yılında, SSCB askerlerinin Afganistan'dan çekilmesi konusunda mutabakat sağlandı.

B.M. arabulucusu Diego Cordovez, 1985 Aralık ayında yaptığı açıklamada, dolaylı görüşmeler sonunda ortaya çıkacak bir anlaşmayı, Amerika ve Sovyet Rusya'nın garanti edeceğini açıkladı. Esasında mesele bu kadar basit değildi. Amerika, Sovyet askerlerinin Afganistan'dan çekilmesi halinde, kendisinin de mücahidlere yardımı keseceğini taahhüt etmişti [Yearbook of the'U.N., 1985, s.931.].

Bununla beraber Gorbaçov, Afganistan'dan çekilmeden önce, son çabaları harcamak istedi. 1986-87 yıllarını düşük yoğunlukla bir savaşla geçirdi Afganistan. Nihayet Cenevre dolaylı görüşmelerinin 22 Şubat 1988 günü yapılmasının planlandığı bir sırada, 1987'de *glasnost ve perestrojka'yı* ilan etmiş olan Gorbaçov, 8 Şubat 1988 günü yaptığı bir konuşmada, Afganistan konusundaki anlaşmalar 15 Mart'a kadar imzalandığı takdirde, 1983'de ileri sürdüğü, Afganistan'dan dört yıl içinde çekilme yerine, dokuz ay içinde bütün Sovyet kuvvetlerini Afganistan'dan çekeceğini bildirdi. Bunun üzerine Diego Cordovez ile Sovyetler ve Afganistan, Amerika'dan, 1985'teki, mücahidlere yardımı kesme taahhüdünü yerine getirmesini istediler. Amerika'nın böyle bir taahhüt altına girdiği o zaman anlaşıldı.[a.g.m.s.934]

Diego Cordovez'in aracılığı ile yapılmakta olan dolaylı görüşmelerin sonuncusu 2 Mart - 8 Nisan 1988 günlerinde Cenevre'de yapılırken, 29 Mayıs -1 Haziran günlerinde Moskova'da yapılacak olan Reagan-Gorbaçov zirvesini hazırlamak üzere Sovyet Dışişleri Bakanı Şevardnadze ile Amerika Dışişleri Bakanı Shultz, 21-23 Mart 1988 günlerinde Washington'da yaptıkları toplantılarda, Afganistan'dan Sovyetler Birliğinin çekilmesi konusunda ortak bir karara vardılar.

Böylece Sovyetlerin, 24 Aralık 1979 yılında başladıkları macera yüz binlerce insanın hayatına ve yıkılmış bir devlete mal olarak sona ermiştir. Netice olarak İngiliz İmparatorluğu gibi Sovyetler Birliğinin de yıkılmasında Afganistan'ın küçümsenemez payının olduğunu söyleyebiliriz. Veya şöyle de diyebiliriz. Eğer Ruslar Afganistan'da başarılı olsaydı sıcak sulara yaklaşan SSCB daha zor yıkılırdı.

"Biz burada sadece bir ülkenin kaynaklarını geliştirmeye çalışan ticari bir petrol şirketiyiz, ama burada bambaşka bir şeyle, büyük devletlerin birbirlerini hırpaladığı "Büyük Oyun"la karşılaştık"

(Bridas Genel Müdürü Mario Lopez Olaciregul)

2. SOVYET İŞGALİ SONRASI DÖNEMDE TALİBAN'IN ORTAYA ÇIKIŞI, USAME BİN LADİN VE PETROL ŞİRKETLERİ

1979 yılından 1988 yılına kadar yaklaşık 9 yıl süren Sovyet işgaline karşı mücadele eden grupların ve onlara destek olan başta ABD, Pakistan ve Suudi Arabistan olmak üzere yabancı ülkelerin savaş sonrası için Afganistan konusunda geleceğe yönelik bir planları olmadığından, Afganistan işgalin bitmesi üzerine ne yapacağını şaşırılmış bir vaziyetteydi. Sovyet işgalinin bitiminden sonra mücahit komutanları arasında haraç bölgelerine ayrılmış olan Afganistan her türlü kanunsuzluğun hüküm sürdüğü bölünmüş bir yer haline gelmişti. Devlet namına bir güç olmadığı için, Ruslara karşı omuz omuza çarpışan mücahit grupları bu kez silahları birbirlerine doğrulmuştu. Bu karışıklığa, Sovyetler Birliğinin işgaline karşı destek veren Pakistan, Arap ülkeleri ve ABD'nin kayıtsızlığı da eklenince sivil Afgan halkı adeta Rus işgalini arar bir hale gelmişti.

Afganistan konusundaki önemli uzmanlardan Amerikalı Barnett R. Rubin 1995 yılında bu karışıklığın sebebi hakkında şöyle demektedir:"Afganistan'daki başarısızlığın nedeni yalnızca Afgan Devletinin kendisi değil, bu devleti önce destekleyen, sonra da yöneticilerini bir kenara atan Uluslararası Sistemdir." [Ahmetbeyoğlu, 2002:312] Bir başka kaynakta ise yine bu konuda : "Eğer Uluslararası topluluk Afganistan'ı yeniden kurmayı ciddi olarak istiyorsa, ilk önce bölgesel işbirliği için temel oluşturması gerekir" [Canfield,1989:24] denilmiştir.

1988 yılında Sovyetler, Afganistan'ın tüm yapısını çökerttikten sonra aniden çekilince, herkes artık ne yapacağını birbirine sormaya başlamıştı. Birbirinden farklı olmalarına rağmen Ruslara karşı birlikte savaşan bu gruplar iş, iktidarı ele almaya gelince aynı birlikteliği gösterememiştir. Bu durum iç bölünmeyi körüklerken ve dış ilgisizlik de buna eklenince Afganistan tam bir çıkmaza sürüklenmiştir.

Öyle ki Ruslara karşı başarıyla direnen mücahit gruplar arasında, Sovyetlerin bile bombalamadığı Kabil'i bombalayanlar olmuştur. Kısaca 1988-1994 yılları arası Afganistan'ın Sovyet işgalinden daha kötü, iç çatışmalarla geçen en önemli kayıp yılları olmuştur.

2.1.Güney Asya Alt Bölgesinde Tarihi Süreçte Taliban Hareketi

İşte tam bu sıralarda Pakistan ve Afganistan'daki medreselerde dini eğitimi gören ve adına Taliban denilen bir grup '*temiz toplum, gerçek İslami toplum, tam şeriat*' sloganlarıyla ortaya çıkmıştır. Haraç vermekten ve her gün ölmekten bıkan Afganistan'a huzuru getirmek, halkı silahsızlandırmak, şeriatı uygulamak ve Afganistan'ın büyüklüğü ile İslami karakterini savunmak gibi hedefler sunan bu grubun Pakistan'ın desteğiyle çok kısa sürelerde önemli başarılar elde etmesi ve mücahit gruplardan bıkmış olan halkın talepleriyle de örtüşmesi, Taliban'ın doğup büyümesini sağladı.

Afganistanlı gazeteci Esedullah Oğuz'un Taliban'ı; "Mücahitler arasında sonu gelmek bilmeyen kanlı mücadeleler doğurmuştu." [Oğuz,2001] sözü kesin olarak doğruysa da hiçbir zaman buradaki dış güçlerin rolünü unutmamak gerekir. Çünkü Afganistan'da her olayın arkasında mutlaka dış güçlerin parmağı ve çıkarı vardır. Veya şöyle de demek doğrudur 'Afganistan da dış güçlerin desteği olmadan' hiçbir bir grup bağımsız hareket edemez ve ayakta duramaz. Zaten, Taliban'ı doğuran, güçlendiren ve sonra da yıkan da Pakistan, Suudi Arabistan ve özellikle ABD'dir.

Güney Asya bölgesi alt sisteminde tarihi olarak Taliban'ın ortaya çıkışı, bölgesel olarak ortaya çıkan ve bölgenin tarihinde çok önemli bir yere sahip olan; Dar-ul Ulum Medresesi ve Jamiat-al Ulama-i Hind ve Aligarh üniversitelerinin kuruluşuna kadar götüren Prof. Dr. Mehmet Saray'a göre Taliban'ın doğuşu 19. asırdan başlamaktadır.[Saray,2002]

İngiliz sömürgesinden ve baskısından kurtulan Hindistan Müslümanları 1857 'de İngiliz yönetimine karşı büyük bir ayaklanma tertip ettiler. Kanlı bir şekilde bastırılan bu ayaklanmadan sonra, Müslümanlar kurtuluş için halkın daha iyi eğitim alması gerektiği kanaatine vardılar. Ayaklanmadan on yıl sonra, Müslüman alimler Mevlana Muhammet Kasım Nanotavi önderliğinde 'Deoband'ta Dar-ul Ulum Medresesi "ini kurdular . Din ve kültürel alanda İngilizlerin büyük tahribat yaptığını gören Müslüman alimler, 1898 'de "Aligarh Müslüman Üniversitesi "ini de kurdular. Bir müddet sonra 1919'da kurulan "Jamiat- al Ulama-i Hind" teşkilatını kuran bu iki okula mensup İslam aydınları, İngiliz sömürge idaresine karşı politik bir mücadele yürütmeye başlamışlardır. [Ali, 1986: 3]

Bir müddet sonra Pakistan'ın istiklaline kavuşmasında ve modern bir İslam Devletinin ilerlemesinde önemli görevler üstlenen bu iki dini okulun Sovyetlerin Afganistan'ı işgalinden sonra yepyeni bir hüviyetle ortaya çıktığını görmekteyiz İslam'a büyük zarar vermiş olan Komünist sistemin Afganistan'a yerleşmesine mani olmak için mücahitlerin hazırlanmasında ve Sovyet işgaline karşı başarıyla mücadele etmesinde, bu okullar büyük rol oynamaktadır.

Arapça'da dini eğitim gören öğrenci anlamına gelen "Talip" ile bunun Farsça çoğulu olan "Taliban" ismi Deoband ve Aligarh medreselerinde eğitim gören öğrenciler için kullanılmakta olup Afgan tarihinde daima muhafazakar bir grup olarak bilinmektedirler. Her ne kadar Afgan direnişinin önemli liderlerinden olan, Burhaneddin Rabbani, Gulbeddin Hikmetyar da öğrenciliklerinden dini referanslı direnişe başlamış iseler de bildiğimiz Taliban tarifine tam uymamaktadır. Çünkü bu kişiler Deobant ve Aligarh medreseleri yerine, Mısır'daki El Ezher Üniversitesindeki öğrencilikleri sırasında Müslüman Kardeşler örgütünden etkilenmişlerdir.

Taliban'ın Sovyet işgaline kadar ülkenin kaderine tesir edecek bir başarısı olmamıştı. Sovyet işgali döneminde askeri eğitim ile birlikte dini eğitim de almış olan mücahitlerin yedek kuvveti olan Deobant ve Aligarh medreselerine alınan Peştun gençleri, son derece

katı kurallar içeren adı dini olan bir eğitimden sonra, İslami Devleti kurmak için askeri eğitime de tabi tutulmuşlardır.[a.g.e.,4]

Taliban'ın kuruluş aşamasında eğitim ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak için ihtiyaç duyulan mali destek önemli ölçüde Suudi Arabistan başta olmak üzere Körfez ülkelerinden başta askeri eğitim olmak üzere diğer ihtiyaçları ise Pakistan ve ABD tarafından karşılanmıştır [Raşid, 2001:115].

1990 yılında Sovyetler Birliğinin dağılması üzerine Orta Asya Cumhuriyetlerinin ortaya çıkması bu bölgenin geleceği ile önemli hesapların yapılmasını da gündeme getirdi. Bu oluşumun baş aktörleri ise maksatları ve hedefleri ayrı olmasına rağmen işbirliği yapan; ABD, Suudi Arabistan, Pakistan ve Taliban idi.

Pakistan'ın en önemli amacı enerji ihtiyacını Orta Asya'dan karşılamak ve kuzeyinde kontrolü altında olacak güvenli bir komşu kurmaktır. Suudi Arabistan, Afganistan'da Sünni bir rejim kurup İran'ı pasifize ederek hatta Orta Asya'ya da ulaşmaktır. Tabii tüm bunlar ABD'nin bilgisi dahilinde yapıyordu. ABD'nin ise Taliban'ı desteklemesinde esas iki amacı vardı. Bölgeyi kontrol altına alarak stratejik bir üs elde edip öncelikle İran'ı sıkıştırmak ve Orta Asya'nın enerji kaynaklarını kontrol etmektir.

2.2.Taliban'ın Ortaya Çıkışı ve Zaferler Süreci

1992 yılında Rusya'nın artığı hükümetin devrilmesinden sonra Afgan İslamcılar "Gavura karşı cihattan" vazgeçip; iktidar, para, çıkar, hırsıyla kendi aralarında çatışmaya başladılar. Mücahitler artık savaş ağalarıydılar. Astıkları astık kestikler kestikti. Afgan direnişine katılan ünlü kadınlardan Leyla Herm'in deyişiyle "İslam adını, iki yüzlülük için kullanır oldular. Her şeyleri uyuşturucu ve silah kaçakçılığına dayanan çıkar hesapları içindi. Minareler uyuşturucu sayesinde yükseliyordu."1992 -1995 'e uzanan süreçte Mücahitler arası çatışmalarda yaklaşık 30 bin kişi ölmüş ve 100 bin kişi de yaralanmıştır [Atay, AD,1999 : 20].

Başta, Afganistan'da Ruslara karşı etnik- dini temele dayalı olarak savaştan 7 tane grup olmasının yanı sıra bu gruplara yardım yapan ülke sayısının fazla olması ve değişik hesaplar peşinde koşmalarından ötürü savaş sonrasında Afganistan'da yeniden devlet kurulamamıştır. Afganistan, 1994'ün sonunda Taliban'ın ortaya çıkmasından önce fiilen neredeyse dağılmış durumdaydı. Ülke savaş beylerinin imtiyazlı toprakları arasında bölüşülmüştü; savaş beylerinin hepsi birbirleriyle savaşıyor, durmadan taraf değiştiriyor ve şaşkıncu bir ittifaklar, ihanetler ve kan dökmeler dizisi içinde başka bir savaşa girişiyorlardı [Süleyman, 1995:18].

Cumhurbaşkanı Burhaneddin Rabbani'nın ağırlıklı Taciklerden oluşan hükümeti Kabil'i , çevresini ve ülkenin kuzey doğusunu denetlerken, merkezi Herat olan batıdaki üç vilayet İsmail Han'ın denetimindeydi. Pakistan sınırının doğusundaki üç peştun vilayeti ise Celalabat'ta üslenmiş Mücahit komutanlar şurasının bağımsız denetimi altındaydı. Kabil'in güneyi ve doğusuna uzanan küçük bir bölgeyi de Gulbeddin Hikmetyar kontrol ediyordu.

Kuzeyde Özbek asıllı, sık sık saf değiştirmesiyle tanınan Afgan ordusunun eski komutanlarından General Raşid Dostum altı vilayete hakimdi ve Ocak 1994'te Rabbani hükümetiyle yaptığı ittifaktan ayrılıp Kabil'e saldırmak (Rus işgalinde bile Kabil'e saldırılmamıştı ve Kabil'i tarihinin en ağır yıkımına maruz bırakıyor) üzere Hikmetyar ile birleşmişti. Orta Afganistan'da Şii, Moğol asıllı Hazariler de Bamyan vilayetinin kontrolünü ellerinde tutuyorlardı. Güney Afganistan ile Kandahar, halka karşı yağmalar düzenleyen ve küçük küçük onlarca Mücahit savaş beyi ile eşkıyalar arasında bölünmüştü. Aşiret yapısı ve ekonominin darmadağın olması, Pakistan'ın Dürranilere Hikmetyar'a yapıldığı türden bir askeri yardım sağlamadaki isteksizliği ve bir Peştun liderliği üzerinde görüş birliğine varılamaması karşısında, güneydeki Peştunlar da birbirleriyle savaşa girmişlerdi [Raşid, 2000:32].

Şehirler savaştan gruplar arasında bölünürken, Uluslararası yardım kuruluşları Kandahar'da bile çalışmaktan korkar hale gelmişlerdi. Bu grupların liderleri ellerindeki her şeyi para

kazanmak için Pakistanlı tüccarlara satıyor, telefon telleri ve direklerini tahrip ediyor, ağaçları kesiyor, fabrikaları, makineleri , hatta yol kenarındaki tabelaları söküp parça parça satmak amacıyla yerle bir ediyorlardı [News, 02.02.1995].

Kuetta ve Kandahar da üstlenmiş bulunan kamyoncular mafyası ise Afgan halkına adeta ambargo uygulayarak, halka en basit bir gıdanın bile çok pahalıya mal olmasına sebep olmaktadır. Hatta Kuetta, İran ve Türkmenistan arasındaki ulaşımın sekteye uğraması sonucu bu mafyayla silahlı gruplar arasında ciddi sorunların çıkmıştır. Taliban'ın çıkış noktası da bu yolların açılmasında gösterdiği başarıdır.

Böyle bir çöküş ortamında doğan Taliban kısa sürede başarı gösterince halk nezdinde popüler bir hale geldi. Taliban ağırlıklı olarak Afganistan'da etnik çoğunluk olan Peştunlardan oluşmaktadır. Merkezi Afganistan'ın ikinci büyük kenti olan Kandahar'dır. Çekirdek kadrosu başta Molla Muhammed Ömer olmak üzere büyük bir kısmı Sovyet işgaline karşı direnişte bulunmuştur. En yetkili yönetim organı on kişilik Yüksek Şura organı olup merkezi Kandahardır.

Taliban'ın ayrıca 6 kişilik bir idare Meclisi de bulunmaktaydı. Taliban milislerinin çoğu, medrese öğrencisi olup, belki de hayatlarında silahlı mücadeleye en az katılan kesimlerden oluşmaktadır. Taliban'ın askeri yapısının disiplinli olduğu söylenmesine rağmen çok sağlam olmadığı, ABD saldırısı sonrası yapılan para karşılığı saf değiştirmelerden anlaşılmıştır. Yaklaşık 25 bin kişilik silahlı gücü olan Taliban içerisinde her etnik kökenden ve her görüşten medrese talebesini barındırmaktaydı.

Taliban'ın Hareketi 3 koldan oluşmaktaydı ;

1 - Molla Muhammed Ömer'in başında bulunduğu Güney kolu-ki geçmişte Rus birliklerine karşı direnişe katılmıştır.

2 - Durani Kandahar bölgesinde bulunan ve ülkenin eski Kralı Zahir Şah'ı destekleyen koldur.

3 - Pakistan'daki Kur'an Kursları ve dini medreselerde eğitim gören gelenekçi Fazlurrahman'a ait Cemaat-1 Ulema-ı İslam'a bağlı koldur. Günümüzde neredeyse medya

tarafından tüm terör örgütlerinin başı olarak da nitelendirilen El Kaide'nin de Taliban içerisinde sayılması gerekir. [Bulut, 1998 :203]

2.3.Taliban'ın Afganistan'da İktidarı Ele Geçirmesi

Taliban'ın askeri olarak ortaya çıkışı tamamen Pakistan'ın bilgisi ve desteğinde olmuştur. Taliban'ın Pakistan tarafından desteklenmesinin nedeni Orta Asya ülkelerinden ihtiyaç duyduğu enerji kaynaklarının geçiş noktasında güvensiz ve daima olumsuz etkilendiği bir devletin bulunmasının Pakistan için doğurduğu sakıncaların ortadan kaldırılması ve ilerde büyük sorunlara yol açacağı kesinleşen enerji ihtiyacının en kısa ve ucuz yol olan Orta Asya ülkelerinden temin edilmesidir. Gerek medreselerde gerekse ISI'nin denetiminde askeri kamplarda yetiştirilen Talibanların, harp meydanındaki ilk çatışmasını, Pakistanlı gazeteci ve Afganistan uzmanı Ahmet Raşid şöyle anlatmaktadır.

"12 Ekim 1994'te Kandahar ve Pakistan medreselerinden gelen 200 kadar Taliban, Çemen'in tam karşısındaki Pakistan ve Afganistan sınırında bulunan küçük Afgan sınır Karakolu Spin Buldak'a ulaşmışlardı. Çölün ortasındaki bu yerleşim yeri nakliye mafyası için önemli bir yüklenme ve yakıt ikmal merkeziydi. Burası Hikmetyar'ın adamlarınca kontrol ediliyordu. Burada Afgan kamyonlarından gelen malları devralıyorlardı. Pakistan'dan, savaş beylerinin ordularını desteklemek için gönderilen yakıt da bu yolla kaçak olarak içeriye sokuluyordu. Nakliye mafyasının gözünde şehrin kontrol altında tutulması can alıcı önemdeydi ve bunun karşılığında Molla Ömer'e birkaç yüz bin Pakistan rupisi vermişler. Zincirli yolları ve eşkıyaları temizleyip kamyon trafiğinin güvenliğini sağarlarsa Taliban'a her ay düzenli ödeme yapmayı da vaat etmişlerdi. Taliban Güçleri bunun üzerine üç gruba ayrılıp Hikmetyar'ın garnizonuna saldırdılar. Kısa ve kanlı çarpışmadan sonra Taliban garnizonla birlikte oldukça yüklü cephane ele geçirdiler. Pakistan, ayrıca Hikmetyar'ın adamlarınca korunan Spin Buldak'ın dışında büyük bir silah deposunu da ele geçirmelerini sağlayarak Taliban'a yardım etmişti." [Raşid, 2001: 42]

Taliban'ın kesin kuruluş tarihi ise 03.11.1994 olarak kabul edilmektedir [Ahmetbeyoğlu, 2002:359].Pakistan Taliban'ın, Afganistan'da her grubun çatışmaktan çekindiği ve acımasızlığıyla bilinen Hikmetyar grubuna bağlı bir başka grupla çatışması olan; "29 Ekim 1994'te de ISI' nin en seçkin sahra subaylarıyla birlikte 80 şoförlük bir konvoyu Afganistan'a sokarak, Taliban'ın bunu rehin alan Emir Lalay isminde bir bölge komutanından, kurtarmasını istemesi üzerine Taliban konvoyun kurtarılması için harekete geçerek konvoyu kurtardığı gibi Emir Lalay dahil olmak üzere tüm adamlarını öldürdüğünü [Antony, 1998 :43] görünce Taliban'ın bu işi başarısına olan inancı tamamen pekişmiştir.

Aynı akşam iki günlük bir çatışmadan sonra da Kandahar'ı ele geçiren Taliban, harekete geçmesinden daha iki hafta geçmeden MİG-21 ve Sovyet Nakliye helikopterleri dahil çok büyük miktarda ganimetler ele geçirerek, Raşid' in tabiriyle " adı sanı duyulmamış olan bir güç, birkaç hafta gibi kısacık bir zaman diliminde ve sadece 10 kişi civarında can kaybı vererek Afganistan'ın ikinci büyük şehrini ele geçirmiş oluyordu[Muslim, 17 Kasım 1994].

Tüm bunları Pakistan çok büyük sevinçlerle karşılamış ve nihayetinde Başbakan Benazir Butto'nun ağzıyla da kısa bir süre sonra resmen Şubat 1995'te Taliban'ı Afganistan'ın resmen hakimi olarak tanıdığını açıklamıştı.

Bundan sonraki üçüncü haftada ise Taliban 31 vilayetin 12'sini ele geçirerek Afganistan'ın en büyük gücü konumuna gelecek ve Kabil'in kapılarına dayanacaktı. Halkın Taliban'ı ilk etapta desteklemesinin nedeni "En kötü düzenin en iyi düzensizlikten daha iyi olduğu " düşüncesi idi. Çünkü gruplar arasında bölünmüş, hiçbir güvenliğin olmadığı bir Afganistan'a hiç olmazsa rahat gezme, can-mal güvenliğinin gelmesi Taliban'ı çok güçlendirmiştir. Örneğin; nakliye mafyasının varlığı yüzünden halk en ucuz gıdaları dahi çok pahalıya alıyordu.

Taliban, yaz aylarında birliklerini Pakistan ve Suudi Arabistan'ın desteğinde yeniden silahlandırarak cephane ve araç (Bahreyn limanından Karaşi'ye getirilerek üzerine

Amerikan silahı monteli Suudi parasıyla alınan Uzakdoğu malı sayısız pikaplar) takviyesi yaparak değerlendirmiş, ayrıca ISI danışmanlarının yardımıyla yeni bir komuta yapısı kurmuştu. ISI bunun yanında Taliban ile General Raşid Dostum arasında, hiçbir zaman açıklanmayan anlaşmaya da aracılık etmişti. Hatta Taliban'ın MİG ve Helikopter ganimetini de Özbek asıllı General Raşid Dostum'un teknisyenleri onarmıştı.

Ve bunlar da Herat'ı bombalamıştı. Bu arada gücü 25.000 'i bulan Taliban Pakistan'dan da sürekli insan desteği alıyordu [Nation, 18 Şubat 1995].

Pakistan, Taliban'nın başarısını görünce ABD'yi de kendine destek olmak amacıyla ortak etmeye başladı. Zaten uzun yıllar Sovyetlere karşı verdiği desteğe rağmen, Afganistan'daki karışıklıktan Amerika da en çok rahatsız olan ülkelerin başında geliyordu. Çünkü ABD için bağımsızlığını yeni kazanmış olan Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin İran'ın etkisini kırmak gibi bir amaç olduğu gibi, Petrol kaynaklarının denetimini ve ulaşım yollarını ele geçirmek amacı da vardı.

ABD'de bu daveti uzun zamandır beklercesine hiç vakit kaybetmeden kolları sıvayarak 1996 Mart ayı başlarında Kongre üyesi ve Senato Dış ilişkiler Güneydoğu Asya Alt Komitesi üyeliğini de sürdüren Hank Brown'u bölgeye göndermiştir. Brown, (altı yıl içinde Kabil'i ve diğer nüfuz merkezlerine sayısız ziyaret etmiştir. Pakistan ve Suudi Arabistan dahil bütün Afgan hiziplerini Washington'da bir araya getiren bir toplantı çağrısı yapmak ve ABD'nin Afganistan politikasını değerlendirmek üzere İslâmabad'a gelerek ve 19 Nisan 1996'dan başlayarak üç önemli merkez olan Kabil, Kandahar, ve Mezar-ı Şerif'i, daha sonra da üç Orta Asya Cumhuriyetlerinin başkentini ziyaret etmiştir [Nation, 20 Nisan 1996].

Taliban'ı ayrıca Amerika'nın en ünlü elçilerinin, eski bakanlarının, Üniversite hocalarının yer aldığı CFR (Council on Foreign Relations) da 'Taliban'ın radikal İslami enternasyonal ile hiçbir alakaları yoktur, hatta onlardan nefret bile ediyorlar' diyerek desteklemekteydi [New York Times, 14 Temmuz 1996] . Artık ABD Taliban'a güveniyor ve onu destekliyordu.

ABD'nin ünlü bürokratlarından Raphel de "Kendimizi Afganistan olayların ortasına attığımızı düşünmüyoruz, sadece Kendimizi Afganistan'ın bir dostu olarak görüyoruz. Ben bu yüzden, Afganlıları bir araya getirip konuşurmak amacındayım" dediyse de [a.g.e.] Raşid; aslında onun kafasında ve çantasında; Türkmenistan'dan başlayıp, Afganistan üzerinden Pakistan'a doğal gaz taşıyacak ve Amerikan Petrol devi Unocal tarafından inşa edilecek doğal gaz boru hattının projeleri vardı.

Raşid ayrıca ABD'nin, boru hattının bütün Afgan hizipleri tarafından kabul edilmesini sağlamak için beklediğini ve Pakistan'ı Rabbani rejimiyle yakın ilişkiye geçirip Taliban'ı ve Rabbani rejimini barış masasına oturtmayı tasarladığını söylüyordu.

Yani kısaca ABD işini sağlama bağlamak istiyordu. Evet Taliban güçlüdür ama bunlar da vardır. Çünkü ABD'nin çıkarları için Kabil'de kimin oturacağı önemli değil, önemli olan Orta Asya'dan akacak petrol güzergahının güvenlikte olmasıydı. Yüzyıllardır Afganistan'ın kaderi olan stratejik konumu bu kez Petrol boru hatları yüzünden tekrar Dünya için hayati önem taşımaktaydı.

Artık ABD açısından Afganistan'ın göstergeleri kesindi. Bu ülke Orta Asya'nın enerji kaynaklarının anahtarıydı. Ve bu durumdan yararlanmak için orada güçlü ve sağlam bir hükümet kurulmalıydı. İşte bu yüzden ABD Taliban'ı desteklemekteydi .ABD ve Taliban ilişkilerini yürüten, CIA'nin eski müdürü ve eski İran elçisi Richard Helms'in kızı Afgan asıllı Layla Helms idi.

ABD aynı amaç için 10 Nisan 1996 yılında Afgan sorununu 6 yıldan sonra ilk kez BM'ye de getirerek Uluslararası topluluk tarafından Afganistan'a silah ambargosu konulmasını istiyordu. ABD Başkanı Bill Clinton bile, sadece İran'a muhalif olmasından dolayı Taliban'ın tüm katliamlarına rağmen ona sempatiyle bakıyordu. Hatta CIA' nin da bu dönemde İran'da karışıklık çıkarmak için 20 milyon dolarlık bir bütçe ayırması manidar olmakla beraber Taliban'ın fiyatı da bu nedenle iyice artmış oluyordu. Yani Sünni Afgan Devleti İran'a karşı Orta Asya'da tampon bir devlet olabilirdi. Tıpkı yüzyıl önceki İngiliz-

Rus mücadelesinde de görüldüğü gibi Afganistan'ın etrafındaki güçler değişmekle birlikte o hala konumunun önemini muhafaza ediyordu.

Taliban'ın 1996'da Başkent Kabil'i ele geçirmesi ve Afganistan'ın dörtte üçünü de kontrol altına alması onların tüm Dünyada Afganistan'ının fiili hakimi olarak ABD, Suudi Arabistan ve Pakistan tarafından Afganistan'ın resmi ve fiili hakimi olarak tanınmasına yol açmıştı.

Stratejik coğrafi konumunun bedeli olarak devralınan bölüntülü toplumsal yapının acısını Afganistan, tarihin hiçbir döneminde herhalde 1988-2000 yılları arası kadar yaşamamıştır. Çünkü, ilk defa bu dönemde Kabil, tarihinin en ağır bombardımanını yaşamıştır, Kabil de 30.000'den fazla sivil ölmüştür, hemen hemen herkes birbirleriyle günü birlik ittifak ve çatışmalara girmiştir.

En çok bu dönemde Otoritesizlik yaşanmış olup ilk defa Pakistan, S. Arabistan ve ABD'nin önderliğinde Afganistan'ın başına gökten inercesine Taliban denilen bir grup, Pakistan'ın çıkarı için Amerikan silahı ve Suudi parası ile muhatap olsun diye Afganistan'ın başına geçirilmiştir.

Bu durumu Taliban'nın Kabil'i ele geçirmesinden sonra onlara destek açısında ABD'nin Güney Asya ilişkilerinden sorumlu Robin Raphel 19 Nisan 1996 da şöyle beyan etmişti. "Siyasi istikrar oluşmazsa buradaki ekonomik olanakların elimizden kaçmasından endişeleniyoruz".

Başta ABD olmak üzere Suudi Arabistan, Pakistan, İran ve Taliban'ın Afganistan'daki faaliyetleri yeni bir "Büyük Oyun" u hatırlatıyordu. Gerçi rakip mücahit grupların liderlerinin kerhen de olsa destekledikleri Burhanettin Rabbani'nin hükümeti hala BM'de Afganistan'ının temsilcisiydi. Ama ABD'nin Taliban'ı desteklemesi neredeyse tüm kapıları açıyordu. Ancak ne olursa olsun burası Afganistan'dı. Bu durumu en iyi özetleyen BM genel sekreteri Kofi Annan'ın Genel Kurul toplantısında 1998 yılı

sonlarında söylediği sözlerdi ” Afganistan, Büyük Oyun’un yeni bir versiyonu haline geldi.”

2.4.Usame Bin Ladin (Afgan Araplar)Taliban ve ABD ilişkileri

1979'da Sovyetler, Afganistan'ı işgal ettikten sonra, CIA ile Pakistan'ın YAI'si (Yönetimler Arası İstihbarat), CIA tarihindeki en büyük gizli operasyonu başlattılar. Amaçları, Afgan direnişçilerinin gücünü Sovyetlere karşı kullanmak ve direnişi genişletip savaşı kutsal bir direnişe dönüştürmekti. Böylece Sovyetler Birliği'ndeki Müslüman ülkeler komünist rejime baş kaldıracaklar ve sonunda da dengesini bozacaklardı. Başlangıçta bu olayın Sovyetler Birliği'nin Vietnam'ı olacağı düşünölmüştü. Ama bundan çok daha öteye gitti [Dalmaz, 2002 :265].

Yıllar boyu CIA, YAI kanalıyla 40 İslam ülkesinden 100.000 radikal mücahide para yardımı yapıp kendine bağladı ve bunları Amerika adına yapılan savaşta asker olarak kullandı.(Bu savaşa katılan bir Türk ‘Batının tek askerini dahi cepheye sürmeden bu savaşı Batı adına kazandığını söylüyordu.) Mücahitlerin alt tabakası, bu cihadı aslında Amerika için yürüttüklerini bilmiyorlardı [Harrison, 1995].

Bu cihada katılanlardan savaşta çok parlak bir komutan olmamasına rağmen adı günümüze kadar gelen Usame Bin Ladin'dir. CIA' ye göre 1955 doğumlu olan Bin Ladin, Suudi Arabistanlı zengin bir mühendis ve işadamı. Kendi ülkesinden 4000 mücahidin de Afganistan'daki kamplara gelmesine ön ayak olmuş, aynı zamanda ülkesi ile kökten dinci liderler arasında ilişkileri sağlamıştır. Bu dönemde Ladin, Afganistan' a yerleştikten sonra şöyle demişti:”Bu ateist Ruslara karşı Suudiler beni Afganistan'daki temsilcileri olarak seçtiler.”sözlerinin devamında da “Silahların Amerika'dan , paraların da Suudilerden geldiğini söylemişti[McCoy, 1997:2].

Sovyetler Afganistan'ı işgal ettikten sonra İslam Dünyasından CIA tarafından bir çok davetiye dağıtılmıştır. Bu davete katılanlardan biri de Suudi Hanedanına çok yakın bir aileden gelen Usame Bin Ladin, ilk kez 1980 yılında babasının parasal yardım yaptığı Afgan cihadına bizzat katılmıştı. Çok sayıda inşaat şirketine sahip olan Ladin, bizzat

CIA'nin eğitiminden de geçirildikten sonra fiilen ve Parasal olarak desteklenerek Sovyet işgaline karşı Afgan katılmıştı. Yemen kökenli Arap Usame Bin Ladin,"İronik bir biçimde, CIA' nın himayesinde, "Sovyet işgalcilere karşı savaşmak için " kullanılmıştır. [The Daily Telegrph, 24.08.1998].

Bu, CIA'nin ilk Afganistan'daki operasyonu değildi.1979'da da Komünizm yanlısı Babrak Karmal'ın hükümetine destek için Sovyetlerin Afganistan'ı işgaline karşı, başarılı olamayan "CIA tarihindeki en geniş gizli operasyon" uygulamaya konulmuştu. [New Republic 25 Mart 1996].Yani bu destek bir CIA operasyonu ve Ladin de asker oluyordu.Ladin arkasına aldığı güçle, bir süre sonra Arap olmayan kişilerin de içinde yar aldığı ama "Arap-Afganlar" olarak nitelendirilen bu grubun başı olarak Host Tünel kompleksinin de içinde yer aldığı kendi eğitim kampını kurmuştu.

Peki Usame CIA ile birlikte çalışmıştı da o bunları ailesinden habersiz mi yapıyordu?, ya da şöyle diyelim; onun ailesiyle bir ilişkisi yok muydu veya ailesinin ABD ve/veya güçlü aileleriyle bir bağlantısı yok muydu?Bu konuyu açıklığa kavuşturmadan Usame bin ladin, ABD, Taliban ve Petrol şirketlerinin arasındaki bağlantıları tam olarak anlayamaz Tüm bu ilişkiler yumağını en iyi özetleyen ve tümünün ilişkilerini geçmişten günümüzü kadar getiren aşağıdaki kaynakta yer alan bu cümledir. "Bin Ladin ailesinin şirketler topluluğunun, Bin Ladin Grubu'nun *"savunma ve havacılık şirketleri alım-satımında uzmanlaşmış, iyi bağlantılara sahip Washington merkezli bir banka olan Carlyle Grubu"* ile ilişkilidir. Carlyle grubundaki yüksek konumu ve danışmanlığı sayesinde, baba George Bush, Bin Ladin'ler ile yakinen bağlantılı. Tıpkı diğer güçlü ABD politikacıları gibi [Wegner,H. İnt.Review:2001]

Usame de, aile işlerini yönetiyordu ve biri 1980'lerde, diğeri 1990'ların sonunda olmak üzere, CIA için en az iki büyük proje gerçekleştirdi. Aile sözcüsüne göre Usame, bu işte kısa süre çalıştı ve bu dönemde babasından, nakit ve hisse senedi olarak toplam 50 milyon dolarlık bir mirasa hak kazandı [İsrail, Evrensel Gaztesi , 22.10.2001]. Bu zengin Suudi aşiretinin geniş ticari çıkarları arasında, ABD eski Başkanı George Bush'un da üye olduğu Carlyle Grubu tarafından oluşturulmuş bir fona yatırımlar da var [Hiro, 21 Kasım 1995]

Basında yer alan ABD Ladin çatışmasının gerçek yüzünü ise bu alıntı özetliyor. CIA 1996 yılında Ladin'i" Dünyadaki aşırı İslamcı faaliyetlerin en önemli para kaynaklarından biri " olarak nitelendirmiş ve 1997 yılında ise onu yakalamak için "Peşaver'e bir tim göndermiş" olmasına rağmen ancak ne hikmetse "Usame Bin Ladin'i 1996 yılında Sudan devleti yakalamasına rağmen o, ABD'nin baskısı üzerine serbest bırakılmıştır. [Wegner,H. İnt.Review:2001]

Son zamanlara dek Bin Ladin'in CIA ile ilişkileri kesinlikle reddediliyordu. Ancak 1998'de Kenya'daki bir askeri üsse yöneltilen saldırılarda kullanılan silahların Amerika'nın Tennessee eyaletinde üretildiği ve 1989 yılında ABD tarafından Bin Ladin'in ekibine verilenler arasında olduğu kanıtlandıktan sonra buna karşı çıkmak çok kolay olmadı. [APS Diplomat Recorder, 5 Mart 1994]

Ladin'in üstadım dediği Filistinli Abdullah Azzam'ın Peşaver'de 1989 yılında arabada öldürülmesi üzerine, Azzam'a bağlı Arap Afganlardan oluşan El Kaide örgütünün başına Ladin geçti. İlk kurulduğunda ana hedefi sadece Suudi Arabistan'daki ABD askeri varlığına son vermek olan El Kaide, Filistin meselesine ilk kez 1996'da Çeçenya, Kosova, Keşmir ve Somali'nin ardından değiniyordu. Örgütün konuyu ön cepheye taşıması ise ancak 1998'de gerçekleşti. Son İstanbul olaylarından sonra yayımlanan bildiride Filistin, Irak ve Keşmir meseleleriyle birlikte Dünyadaki tüm Müslümanların Batı'nın zulmünün altında kurtulması gerektiği ve bunun için mücadele edilmesi isteniyordu.

İslam araştırmacısı Olivier Roy'un tanımıyla 'savaşını ülkesiz bir alanda ve küreselleşen dünyaya karşı veren yeni tip kökten dinci bir örgüt olan' El Kaide'nin değişik terör örgütlerinden oluşan bir çeşit konfederasyon olduğu sanılıyor. Hatta bağımsız terör örgütlerin projelerinin beğenildiği takdirde El Kaide 'markası' ile eyleme konulduğunu düşünenler bile var.

Usame Bin Ladin'e bağlı El- Kaide örgütünün yaptığı söylenen, 1996'da Dahrn'da düzenlenen ve 19 ABD askerinin öldüğü kamyonlu bombalamanın ardından, Bin Ladin grubu ABD birlikleri için askeri baraka ve hava alanları inşa etmişti... (Tıpkı ABD

askerlerinin Vietnam'da, ABD'den SSCB'ye oradan da Kuzey Vietnam askerlerine gönderilen Amerikan malı silahlarıyla öldürülmesi gibi yeni bir durum var ortada.)

Ailenin mali işlerine yakın kişiler, Bin Ladin'lerin bankacılık işlerini Suudi Arabistan'daki National Commercial Bank ile, Deutsche Bank AG'nin Londra şubesinin yürüttüğünü belirtiyor. Kullanılan diğer bankalar ise Citigroup ve ABN Amro.

Bin Ladin ailesinden her yıl on binlerce dolar alan Ortadoğu Politika Konseyi adlı düşünce kuruluşunun başkanı Charles Freeman, "*ABD ve onun Suudi Arabistan'daki varlığı ile yakından ilişkili bir şirket varsa, o da Bin Ladin grubudur*" diyor. Körfez Savaşı sırasında Suudi Arabistan'da ABD Büyükelçisi olan Freeman, 11 Eylül saldırılarından sonra Usame'nin iki kardeşiyle görüştüğünü belirtiyor. Ona, FBI'nın, bu süreç boyunca "*olağanüstü duyarlı, nazik ve koruyucu*" davrandığını söylemişler. Telekomünikasyon alanında Bin Ladin Grubu ile ortaklık kuran Nortel'in eski genel başkanı Carlucci de öyle. Eski başkan Carter ise, Atlanta'daki Carter Merkezi için bağış toplamak amacıyla, 2000 yılı başlarında Usame'nin 10 kardeşiyle görüşmüş. Bin Ladin ailesi, Merkeze 200 bin dolar vermiştir [The Sunday Herald, 7 ekim 2001].

Bu karmaşık ilişkiler yumağı anlaşılmadan ne ABD'de İkiz kuleleri kimlerin vurdu 11 Eylül darbesini yaptığı ne de Taliban'ı Afganistan'ın başına kimin getirip kimin götürdüğü daha rahat anlaşılabilir. Veya şöyle de düşünülebilir. İslam dünyasından binlerce kişi Afgan direnişine katıldı. Niçin bir tek Ladin orda kaldı? Onun Afganistan'a katkısı ne oldu ki Taliban-El kaide ikilisi yüzünden (!) zaten taş devrini yaşayan Afganistan'ın işgal edilerek ABD'nin kontrolü altına girmesine sebep oldu.

Ladin'in 11 Eylül olayıyla ilişkileri anlatılırken onun dağ başında yaşayan bir adam olduğunu söylemek doğru değildir. Ne kadar iyi, hain veya gafil olursa olsun o, ABD'nin Afganistan'a saldırması için bir bahane olarak kullanılmıştır. Usame Bin Ladin, nedeni ne olursa olsun kanaatimce bir piyon olarak ABD'nin Afganistan'a saldırması için kullanılmaktadır. Yoksa uzaydan kolumuzdaki saati okuyabilen ABD neden onu yakalanamasın.

Eylül 2001 yılı sonunda Pakistan'ın iki İslamcı partisi, 11 Eylül'le ilgili olarak yargılanabilmesi için Bin Ladin'in Amerika'ya iade edilmesine arabuluculuk yapmayı teklif

etti. Ancak Amerikalı bir yetkili bu teklife, "Hedeflerimizi daraltır ve Ladin'in şans eseri yakalanması uluslararası çabaların erkenden çökmesine yol açar" yanıtını verdi. ABD Genelkurmay Başkanı Richard Myers daha da ileri giderek, "asıl hedefin hiçbir zaman Bin Ladin'i yakalamak olmadığını" ilan etmiştir.[Yorum, Radikal 07.09.2003]

11 Eylül'ü yapanlar ile Ladin'i aynı kefedede değerlendirmek gerekir sanırım. Çünkü ikisi de şirketlerinin çıkarları için ülkelerini ve halklarını feda etmişlerdir. Bu ilişkilerin somut bir diğer örneği uyuşturucu konusundadır. Yani Ladin uyuşturucuyu ekip topluyordu ABD'de pazarlıyordu [Mahli, Yeni Şafak 18.01.2004]

CIA mücahit gruplarına para ve askeri teçhizat sürdürürken, giderler çok arttığı için daha fazla para gerekiyordu. Mücahitler çiftçilerden 'devrim vergisi' olarak afyon ekmelerini istediler. YAI, (Pakistan Yönetimler arası İstihbarat Servisi) Afganistan'ın dört bir köşesinde eroin işleyen yüzlerce laboratuvar kurdu. CIA'nin ülkeye gelişinin üzerinden iki yıl geçmeden, Pakistan-Afganistan arasındaki sınır bölgesi, dünyanın en büyük eroin üreticisi ve Amerika, Avrupa sokaklarında satılan eroinin tek ve en büyük kaynağı olmuştur. 100 milyar dolarla 200 milyar dolar arasında olduğu söylenen yıllık kazanç, militan yetiştirilmesine ve silahlandırılmasına harcanıyordu [Israel, Evrensel Gazetesi, Ekim 2001].

Zaten Taliban'ın devrilmesinin en büyük sebeplerinden biri de devrilmesine yakın uyuşturucu ekimini yasaklaması ve bunu tamamen kontrol altına alması olmuştur. Yani CIA'nın finansa kaynağı uyuşturucu yasaklandığı için de Taliban devrilmiştir, diyebiliriz. [Mahli, Yeni Şafak 18.01.2004]Örneğin; Amerika'daki uyuşturucu bağımlılarının kullandığı eroininin büyük bir kısmı Afganistan'dan geliyor. Bush yönetimi 2003 yılında Afganistan'a uyuşturucuyla savaş için 43 milyon dolar vermişti. Peki bu milyar dolarları kim kazanıyor acaba. Yoksa Bush ailesi ve Ladin ortaklaşa mı çalışıyorlar [a.g.e]

Tüm bu ilişkiler Washington-Cidde arasında sürerken aynı zamanda başka bir çatışma da Afganistan'ın ikinci büyük kenti olan Kandehar'ın tozlu sokaklarında Arjantin Bridas petrol şirketi ile Amerikan Unocal şirketi arasında Orta Asya'dan gelip Afganistan'dan geçecek olan petrol ve doğal gaz boru hattı için sürüyordu. Zaten Pakistan istihbarat servisi ISI'nin da bu hattın bir an önce gerçekleşmesi için en iyi seçeneğin Taliban'ın

Afganistan'a hakim olması gerektiğine dair ABD'ye hem sözü ve hem de güvencesi olduğu için Taliban'ı ABD'de zımnen 1996 yılından beri tanıyordu.

Kısaca ; Suudi parası, Amerikan silahı ve Pakistan istihbaratı ile kurulan Taliban ile en az onun kadar kuruluşu ABD destekli olan Arap Afganları örgütü El Kaide ve onun lideri Ladin Afganistan'ın tüm şehirlerini bir bir ele geçirirken aynı zamanda Petrol şirketleri ile de savaşı da devam etmekteydi.

2.5. Petrol Şirketleri, Orta Asya Petrol Boru Hatları Projesi (OAPBHP) ve Taliban

Sovyetler Birliğinin 1991 yılında çökmesinden sonra, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Kafkasya'daki devletlerin bağımsızlığını ilan etmesinden sonra buralarda bulunan zengin doğal gaz ve petrol yatakları dolayısıyla Dünyanın ilgisi buraya kaymıştır. Başta ABD olmak üzere Batılı Petrol şirketleri buranın önemini kavramakta gecikmemiş Hazar Denizinin yeni bir Basra körfezi olduğunu hemen anlamışlardı. Yapılan etüd çalışmalarında aşağıdaki rakamlarda da görüleceği gibi bölge, Dünya için son derece büyük önem arz etmektedir. Buradaki kaynakların kontrol altına alınması ve kullanıma açılması için Orta Asya Petrol Boru Hatları Projesi (OAPBHP) hayata geçirilmek istenmiştir.

ABD resmi yetkililerinin Aralık 2000 tarihli Afganistan Enerji Enformasyon yazısında da şunlar belirtilmiştir: *“Afganistan'ın enerji bakımından önemi, Orta Asya'dan Arap Denizi'ne petrol ve doğalgaz ihracatı için potansiyel geçiş rotası olmasından kaynaklanır. Afganistan üzerinden geçecek milyarlarca dolarlık petrol ve gaz ihraç hatları projeleri bulunmaktadır”*[Aralık 2000 ABD Enerji Bakanlığı Raporu]

Bu konuda ABD, AB ülkeleri, Rusya ve Pakistan, Suudi Arabistan gibi bölge güçleri anlaşmışlardı. Amaç gittikçe azalan Basra körfezi kaynaklarının yerine ikame edilebilecek temel enerji kaynağı Petrolün ve Doğal gazın bir an önce kullanıma açılmasıdır.

Eski SSCB'de ispatlanmış Petrol Rezervleri

ÜLKE.....	REZERV (Milyar varil)
Azerbaycan.....	7
Kazakistan	8
Rusya Federasyonu.....	48,6
Özbekistan.....	0,6
Diğer	1.2

(Kaynak: BP Statistical World Review, 1997) Toplam: 65.4

Tablo 1Eski SSCB'de İspatlanmış Petrol Rezervleri

	İspatlanmış	Muhtemel	Toplam	İspatlanmış	Muhtemel	Toplam
	Petrol Milyar Varil	Petrol Milyar Varil	Milyar Varil	Gaz Trilyon m3	Gaz Trilyon m3	Trilyon m3
Azerbaycan	3.6	27.0	31.0	0.3	1.0	1.3
Kazakistan	10.0	85.0	95.0	1.5	2.5	4.0
Türkmenistan	1.5	32.0	33.5	4.4	4.5	8.9
Özbekistan	0.2	1.0	1.0	2.1	1.0	3.1
Rusya	0.2	5.0	5.0	?	?	?
Toplam	15.5	150	165	8.3	9.0	17.3

(ABD Dışişleri Bakanlığı Raporu,1997)

Petrol şirketleri, Japonya ve Batı'yı beslemek için Kafkaslar ve Orta Asya'dan petrol boru hatları inşa ederken, bu stratejik kaygılar askeri sonuçlar da doğuruyor. "ABD, petrolü bir güvenlik sorunu olarak görür ve onu her araçla korumak zorundayız; diğer etmenler, diğer değerler ne olursa olsun." [The Hindu 20.11.2002]

US News&World Report'a göre, Hazar bölgesinin petrol ve gaz kaynaklarının toplam değeri 4 trilyon dolar. Fortune 200 listesinde yer alan önemli bir petrol şirketi olan

Halliburton'un başkanı Dick Cheney, 1998'de sektör yöneticilerine şöyle sesleniyordu: *"Daha önce hiçbir zaman, Hazar gibi birdenbire böylesine stratejik önem kazanan bir bölge olmamıştı."* (Zaten Gürcistan ve Azerbaycan'ın kontrolü bunu gösteriyor.)[a.g.e]

Üretilabilir Petrol ve Gaz Rezerv Hesapları rezerv Hesapları (Aritmetik Ortalama) biri Hazar denizinin güneyinde diğeri Körfezde bulunan iki odaklı birlikte "stratejik enerji elipsi" çizmişlerdir. Bu elips, bilinen dünya petrol rezervlerinin yüzde 70'den fazlasını ve dünya doğal gaz rezervlerinin de yüzde 40'tan fazlasını içermektedir.

Yukarıdaki istatistiği bilgilerden de anlaşılacağı gibi bölge, Batılı petrol şirketlerinin iştahını kabartacak kadar derece zengindir. Hazar Bölgesi çevresindeki rakamlar son derece kesin ve en düşük tahminlerle yapılmıştır. Bu derece yüksek miktarda ve Batı için hayati önemi olan Petrol ve Doğalgaz rezervlerinin kullanımı için bir petrol boru hattına ihtiyaç duyulmuştu. Bunun için de en kestirme yol Afganistan idi. Böylece Afganistan'ın stratejik önemi yeniden ortaya çıkmış ve Dünyanın gündemine oturmuş oluyordu. Ve Büyük Oyun'un 21.yy versiyonuna bu kez Büyük Devletlerin yanında Petrol şirketleri, adına İslamcı denilen Batı destekli terör örgütleri ve Taliban da katılıyordu.

2.6. Bridas, Unocal ve Taliban'ın Arasında Afganistan

Sovyetler Birliği sistemi içindeyken, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin petrol kaynaklarının ihraç yolları, (boru hatları, demiryolları, tanker yolları) Rusya üzerinden geçmekteydi. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra ise Türk Cumhuriyetlerinin ekonomik kaynaklarını kullanmak, Rusya'dan ekonomik bağımsızlığını kazanmak için Moskova'ya çıkmayan alternatif güzergahlar araması Afganistan'ı yeniden Dünyanın gündemine sokmuştu.

Arjantin petrol şirketi Bridas, Aralık 1991 'de Türkmenistan'ın dev gaz sahası Devletabat'ın kuzeybatı kısmını teşkil eden Yaşlar gaz sahasında, 1993'de ise Hazar Denizi'ne yakın bölgedeki Keymir petrol sahasında arama, geliştirme ve üretim hakkını almıştır. Ülkeye ilk

giren yabancı şirketlerden biri olarak, bu imtiyazları oldukça avantajlı koşullarla elde eden Bidas, Türkmenistan'da yaklaşık 400 milyon dolar yatırımın ardından, önce Keymir'de (1994) petrol keşfi ve ihracına başladı. 1995'de ise Yaşlar sahasında, tahmini rezervi 800 milyar metreküp olan yeni bir keşif yaptı[A.D,1999:120]

Bidas, bu önemli potansiyele uygun pazarı aramaya başlayınca bunun ihracı için yol engeli ortaya çıkmıştır. Böylece Orta Asya Cumhuriyetlerinden petrol ve doğal gazı ihraç etmek için büyük bir petrol boru hattı yapım fikrini ilk kez Bidas ortaya atmış oluyordu. II. Büyük Oyun da bu nedenle sahnelenmeye başlanmıştır.

Daha sonra devreye girecek ve Bidas'la yasal mücadele dahil tam bir rekabete girişecek olan ABD'li petrol ve enerji devi Unocal ise, ileride değineceğimiz gibi, gaz hattına paralel olarak petrol boru hattı önerisini ABD desteği ile uygulamaya koymaya çalışacaktır.

Bidas'ın Başkanı Dr. Carlos Bulgheroni, 1994-95 arasında yaklaşık bir yılını Pakistan Başbakanı Butto ve Sapar Murat Türkmenbaşı arasında, bu projeyi kabul ettirebilmek için mekik dokuyarak geçirdi. 15 Mart 1995'de Türkmenbaşı ve Butto, Bidas'a bu hattın fizibilite etüdünü yapmak üzere yetki veren anlaşmayı imzaladılar.

Projeye göre, 1400 km uzunluğundaki ve yıllık 20 milyar metreküp gaz taşıyacak kapasitedeki boru hattı; Yaşlar sahasından başlayıp, Afganistan'dan geçerek, Pakistan'ın yurtiçi doğal gaz dağıtım hatlarının başlangıç bölgesi olan Belucistan'a ulaşacaktı [Erol, A.D,1999:120]

Bulgheroni, bunun için Afganistan'daki her fraksiyonun liderleriyle tek tek görüştü. Şubat 1996'da ise, dönemin Afgan hükümetinin başında bulunan Burhanettin Rabbani ile, bu hattın inşası ve işletmesini 30 yıllığına Bidas'a veren anlaşmayı imzaladı. O dönemde görüşülen ve anlayış birliği sağlanan liderler arasında General Raşid Dostum ve Taliban da vardı. Bidas iş anlayışı açısından da profesyonel iş yaklaşımı açısından doğru, ancak sonuçları açısından kendisine büyük darbe vuran adımı da, bu süreçte ve 1995 başlarında

attı. Bu denli büyük yatırım ve risk oluşturan bir bu oyunu Dünya’da ilk başlatan bu, orta ölçekli petrol şirketti oluyordu [a.g.e]

Taliban’ın yüksek dış finans dünyası, Petrol politikası ve Yeni Büyük Oyun’la ilk karşılaşması Carlos Bulgheroni vasıtasıyla olmuştur [Raşid, 2001:257]. İtalyan asıllı Arjantin vatandaşı Bidas’ın yönetim kurulu Başkanı olan Bulgheroni, şirketinin Türkmenistan’da imtiyaz aldığı bir çok noktada Petrol ve Doğal gaz bulduktan bunları taşıma işini mevcut Rus hatlarının dışında bir hattı düşünmeye başladığı zaman tek kazanç kapısı ve en kestirme yol olarak Afganistan kalıyordu. Ancak burası da Rusların çekilmesinden sonra tamamen savaş beylerine bağlı mahalli idareler ve merkezi bir devletin olmadığı güvensiz bir yerdi

Belgeheroni, doğalgaz yataklarını Pakistan ve Hindistan’daki hatlarla birleştirmeyi, böylece Afganistan’da hatta Hindistan’la Pakistan arasında bile barışın sağlanmasına imkan tanıyacak altyapı bağlantılarını kurmayı hayal ediyordu.

Bulgheroni ile Pakistan Başbakanı Benazir Butto ve Türkmenistan Devlet başkanı Sapar Murat Niyazov arasında 16 Mart 1995 yılında Afganistan üzerinden geçecek bir boru hattının fizibilite çalışmasının hazırlanmasına izin veren momerandumdan sonra Pakistan Başbakanı Benazir Butto’nun eşi Asif Zerdari de “Bu boru hattı Pakistan’ın Orta Asya’ya açılan kapısı olacak ve ona muazzam fırsatlar” diyordu [Raşid, 2001:267].

Bidas’la birlikte ABD Petrol şirketi Unocal da aynı amaç için Orta Asya’ya girdikten sonra artık oyun bir çatışmaya dönüşecekti. Türkmenbaşı Bidas’a verdiği imtiyazları çok bularak bunları kısmaya ve paylarını düşürmeye başladı. Hatta Türkmenistan’ın Yaşlar ve Keymir bölgelerinde de büyük miktarda Petrol ve Doğalgaz çıkınca bu bölgelerde oran ve yetki kısıtlamasına giderek Uluslararası anlaşmalara aykırı olarak bu şirkete baskı yapmaya başladı. Tabii tüm bunların nedeni, Özbekistan Devlet Başkanı İslam Kerimov Washington’a ilk gezisini Temmuz 1996’ da yaptığı ziyaretle anlaşılmıştır. ABD Kerimov’u yeni bir Arap şeyhi yapmak isteyince, o da Türkmenbaşı gibi Bidas’ı bir kenara

itmiştir. Dr. Shireen Hunter “1995 sonlarında Batı ve ençok da ABD, Özbekistan’ı açıkça hem Rus hegemonyası hem de İran etkisine karşı ayakta durma gücü olan tek Devlet olarak görüyorlardı. Ve bu yüzden onu seçmişlerdi”[Shireen, 1996:7].

UNOCAL adına devreye giren Amerikan Hükümeti’nin baskısı iyice hissedilmeye başlanması üzerine UNOCAL’ın bir üst düzey yetkilisi, “Türkmenbaşı ve Niyazov (Türkmenbaşı) UNOCAL ile anlaşmaya mahkumdu. Zira Amerika ile ilişkilerini geliştirmek zorunda idi ve şunu iyi biliyordu ki Washington’un izni olmadan Afganistan’dan bir boru hattı geçemezdi” demiştir.

Amerikan Dışişleri Bakanlığı’nın önemli bir yetkilisi, Amerikan yönetiminin Türkmenistan’daki UNOCAL faaliyetlerinin arkasında olduğunu itiraf ediyor ve gerçek düşüncelerine ise şunu ilave etmeden de geçemiyordu: “Türkmenbaşı tipik bir doğulu despot. UNOCAL ile yaptığı hiç bir anlaşma bu gerçeği değiştiremeyecek”.

Batılı ve Rus uzmanlar, Türkmenistan’ın UNOCAL’ı tutmasının nedenini, “Aşkabad’daki yaygın rüşvet” olarak değerlendiriyor; Türkmenbaşı-UNOCAL anlaşmasında “masa-altı” pazarlıkların rol oynadığını dile getiriyordu. Birçok yerde arama ruhsatı iptal edilen Bridas işlerin UNOCAL’a verildiğini görünce iyice şaşırılmıştı. Türkmenbaşı en önemli amacı, bir ABD şirketine imtiyaz vermekle, ABD’nin ülkesinin kalkınmasına desteğinin sağlayacağını düşünmesiydi [Raşid, 2001:262].

21 Ekim 1995’te New York’u ziyaret eden Niyazov (Sonradan soyadını Türkmenbaşı yapmıştır) daha da ileri giderek Bridas yöneticilerinin gözleri önünde Unocal ve Suudi Delta Oil Company’le Afganistan’dan geçecek bir hattın anlaşmasını imzalayarak onlara dönerek “Niçin siz ikinci boru hattını yapmıyorsunuz?” demiştir.

Bridas ise, elinden bir şey gelmediğinden dolayı adeta şok olmuştu. Çünkü arkasında onu destekleyecek kadar güçlü ülkesi yani bir Amerikası yoktu. Bridas Genel Müdürü Mario Lopez Olaciregul ise adeta bağırarak şöyle diyordu:” Biz burada sadece bir ülkenin

kaynaklarını geliştirmeye çalışan bir petrol şirketiyiz, ama burada bambaşka bir şeyle, büyük devletlerin birbirlerini hırpaladığı “Büyük Oyun’la karşılaştık.”

İmza töreninde bulunan Amerika’nın önde gelen meşhur Diplomatlarından Henry Kissinger bu durumu Bridas’a karşı kazanılmış bir zafer gibi görerek ” Umudun tecrübeyi bozguna uğratması “ olarak nitelendirmişti [Raşid, 2001:263] .

Bridas, proje fikrini çaldığı gerekçesiyle Delta ve Unocal’ı mahkemeye verdiyse de mahkeme masraflarını ödemekten başka bir şey kazanamamıştır.

Unocal, 25 trilyon feet-küplük doğalgaz rezervine sahip Dolatabad’tan (Türkmenistan) Pakistan’ın merkezindeki Multan’a bir boru hattı yapılmasını öneriyordu. Unocal bu doğrultuda CentGas Konsorsiyumunu kurarken, hisselerin yüzde 70’ini kendi elinde tutup, Delta’ya yüzde 15, Rusya’nın devlet mülkiyetindeki doğalgaz şirketi Gazprom’a yüzde 10 ve Türkmen şirketine de yüzde 5 pay veriyordu. Unocal bunlarla kalmayacak, bütün bölgeyi kapsayan çok daha iddialı ikinci bir anlaşmayı da imzalayacaktı. Unocal’ın Orta Asya Petrol Boru Hatları Projesi (OAPBHP), Türkmenistan’daki Çardju’dan Pakistan kıyısındaki bir petrol terminaline , günde 1 milyon varil petrol ihraç edecek, bu da yaklaşık olarak 1.700 km.lik bir boru hattı yapımını kapsamaktaydı. Sovyet Döneminden kalan (Rusya’nın Sibiryaya alanlarındaki Surgut ve Omsk’tan, Kazakistan’da Çim kent’e ve Özbekistan’da Buhara’ya kadar uzanan) petrol boru hatları, OAPBHP’yle (Orta Asya Petrol Boru Hatları Projesi) birleştirilebilir ve böylece petrol Orta Asya’nın bütün bölgelerinden Karaçi’ye taşınabilirdi. [Raşid,2000:263]

Unocal’ın Müdürü Robert Tudor bunun üzerine ayrıca şöyle demişti.”Bizim Rusya Problemimiz yok, sadece Afganistan problemimiz var. Anlaşma iki taraf için de kar’lıdır.” Çünkü Unocal daha önce Kazakistan ile yaşadığı tecrübelerden bu sefer ders alarak öncelikle Rusya’ya, rüşvetini vermişti. Ayrıca ne olursa olsun arkasında Amerika tam destekle duruyordu ve Rusya’nın itirazı halinde İMF başta olmak üzere harekete geçecek çok güçlü Amerika’nın denetiminde bulunan Uluslararası kurumlar vardı.

Washington yönetimi bu dönemde ISI'nin de telkinleriyle; Rusya ve İran'ın tepkisine rağmen Taliban'a uydu desteği dahil her türlü askeri yardım yapmaktaydı. Bidas ve Unocal Afganistan Büyük Oyun'una yeni katılan oyuncular olmasına rağmen çok etkili bir şekilde bölgenin yeniden şekillendirilmesinde büyük hızla yol alıyorlardı.

ABD Başkanı Bill Clinton'un Doğu Avrupa Baş Danışmanı Strobe Talbott, Temmuz 1997'de ABD'nin bölge politikasının temel kıstası olarak kabul edilecek bir konuşmasında: "Kafkasya ve Orta Asya'da Büyük Oyun'un tekrarının başladığını ilan etmek, en azından böyle bir tahmin yürütmek moda oldu. Tabii ki bölgenin petrole beslenen ve yağlanan itici dinamiği, büyük güçlerin rekabetini doğuracaktır. Fakat bizim amacımız eski dönemleri hatırlatan bu sonuçtan sakınmak, hatta aktif bir çaba harcayarak bunu unutturmaktır.[Talbott, Washington'da yapılan konuşma, 21 Temmuz 1997]

Ahmet Raşid'in de dediği gibi oyunun başladığını en iyi -hatta oyuncunun kendisi olarak – Talbott biliyordu. (Zaten sonuçta Taliban'ın devrilmesi de bunu gösteriyor) Talbott sözlerinin bitiminde ise 'ülkeler içindeki ve sınırlarındaki çatışmalar kızıştırılıp alevlendirilirse, bölge terörizm için bereketli bir toprak, dini ve siyasal aşırı uçlar için sıcak bir yuva olur ve tam bir savaş için de harika bir muharebe alanına döner' diyerek tüm aktörlere mesaj veriyordu.

Bu kadar önemli rezervlere sahip orta Asya ve bunu taşıyacak boru hatları için Afganistan, ABD'nin, Orta Asya ve Ortadoğu petrol ve doğalgaz kaynakları üzerinde ekonomik denetim kurma stratejisinin merkezinde bulunmaktadır. ABD, ham petrolünün yüzde 51'ini, yani günde 19.5 milyon varil petrolü ithal etmektedir. ABD Enerji Enformasyon İdaresi'nin tahminlerine göre, 2020 yılında bu oran yüzde 64'e, yani günde 25.8 milyon varile çıkacak. Hazar bölgesi petrol rezervlerinin, Batı Sibirya ve Basra Körfezi'nin ardından, dünyanın üçüncü büyük rezervidir [Sunday Today, 04.09.2003].

Önümüzdeki 15-20 yıl içinde bu bölge, Körfez petrolünü geride bırakabilecek. Hazar petrol ve gazı, bölgedeki tek hidrokarbon deposu değildir. Türkmenistan'ın Karakum Çölü, dünyanın en büyük üçüncü doğalgaz rezervine (3 trilyon metreküp) ve altı milyar varil tahmini petrol rezervine sahip. Bugünkü tahminlere göre Hazar havzası, devasa gaz kaynaklarının yanı sıra, 200 milyar varil petrol içeriyor. Bu miktarın bugünkü değeri, 4 trilyon dolar. ABD'nin enerji ihtiyacını, en az 30 yıl karşılamaya yeterlidir[Malashenko, 1997:3].

Bu bölgeden elde edilen petrol ve gaz, şu anda kuzeye yani Avrupa pazarlarına akıyor. Afganistan üzerinden geçen Orta Asya boru hattını inşa etmek için kurulan konsorsiyumun liderliğini yapan Unocal'ın başkan yardımcısı Bob Todor'a göre, "*Batı Avrupa zorlu bir pazar. Petrol ürünlerinin fiyatları yüksek, nüfus yaşlı ve doğalgaz'ın rekabeti giderek artıyor. Bölgede rekabet çok şiddetli.*"[Sunday Today, 04.09.2003].

Todor'a göre Afganistan rotasının avantajlarından biri, Arap Denizi'nde son bulacak olması. Burası, kilit Asya pazarlarına Basra Körfezi veya Kuzey Çin'den daha yakın. Boru hattı ABD petrol devleri için kritik önemde, çünkü petrollerini, genişleyen ve gelecek vaat eden Asya pazarında satmalarını sağlayacak. Buradaki kârların, Avrupa piyasasına kıyasla çok daha yüksek olduğu öngörülmektedir. Ama bu parlak rotanın inşası için önce, Afganistan'da uluslararası kabul görmüş bir hükümetin kurulması gerek. Petrol şirketleri, boru hattı projesi için Afganistan'da savaşıyan tüm taraflar ile anlaşmış, ama durum hala huzurlu olmaktan çok uzaktıPakistan Enerji gereksiniminin %35'i oranında doğal gaza bağımlıydı ve ülkede halen inşaatı devam eden 15 gaz santrali daha yapılıyordu. Dolayısı ile, Pakistan için zaman kaybetmeden 2000'li yıllar için acil çözümler bulunmalıydı. Bunu yaparken de Pakistan yöneticileri de tıpkı Türkmenbaşı gibi iyi biliyorlardı ki, UNOCAL hem Amerikalı, hem de çok güçlüydü. UNOCAL'a yanaşmak sayesinde Suudi dostluğu da çantada keklik olacaktı[Raşid,2001:262]. Pakistan seçimini UNOCAL'e doğru yaptı. General Pervez Müşerref'in Askeri darbesiyle de bu değişmedi.

1996 yılının Nisan ve Ağustos aylarında Amerikan Dışişleri Bakanlığı Bakan Yardımcısı Robin Raphel, bir kaç kez gittiği Pakistan, Afganistan ve Moskova'da UNOCAL'ın tezlerini savundu. UNOCAL'ın Suudi Arabistan'ın DELTA Oil Şirketi ile anlaşma yapması ve pastadan önemli bir pay vermesi, Suudi Arabistan'ın Taliban hareketi üzerindeki etkinliğini devreye sokma savaşının bir parçası idi. DELTA Oil'in Başkanı Badr Al'Aiban, Velihaht Prens Abdullah Abdul Aziz'in yakın dostu ve aynı zamanda da kardeşi Kral Fahd'ın sarayında görevli idi UNOCAL'ın ortağı DELTA Oil ayrıca Amerikalı Charles Santos'u danışman olarak tuttu. Santos, 1989'dan yakın zamana kadar Birleşmiş Milletlerin Afganistan masasını yönetti. Afganistan'da iyi tanınan ve Taliban kesiminde iyi isim yapmış olan Santos, aynı zamanda Amerikan yönetimleri ile de hayli içli-dışlı bir kişiydi [Raşid, 2001:282].

UNOCAL'ın Taliban ile ilişkileri, DELTA ve dolayısıyla Suudi Arabistan'ın miskin temposu nedeni ile istediği gibi süratli gitmiyordu. Bu nedenle UNOCAL 1996'da yeni bir ekip kurdu. İlk önce Amerika'nın eski Pakistan Büyükelçisi Robert Oakley'i işe aldı. Oakley 1980'lerde Afgan mücahitlerine CIA yardımında önemli rol oynamıştı.[a.g.e].

Oakley, UNOCAL'e başka "uzman"ların alınmasını da sağladı. Örneğin, Nebraska Üniversitesi Afgan Araştırmaları Kürsüsü'nden akademisyenler, CIA'nin meşhur Rand Corporation'da çalışan Afgan kökenli Amerikalı Zalmay Halilzad, (Halilzad bugün sadece Afganlardan değil tüm Kürt ve Araplardan da sorumlu ABD yetkilisi) Afgan mücahitlerinin 1980'li yıllarda yakından tanıdığı Amerikan Uluslararası Kalkınma Ajansı'ndan Gerald Boardman, Oakley'in UNOCAL adına işe aldığı "uzman"lardan bilinen bir kişidir. Kısacası UNOCAL, mücahitlerin Sovyetler Birliği ile savaştıkları yıllardaki CIA ağını yeniden hayata geçiriyordu. Tabii Bidas da öyle pes edecek gibi görünmüyordu o da kendi cephesini kurmuştu.[Far Eastern Economic Review 1997 s.1]

Taliban üzerinde Suudi Arabistan'ın etkisinin büyük olduğunu bilen BRİDAS, aynen UNOCAL gibi hem Suudi şirketleri ile ilişki kurup, hem de Afganistan'da tanınan ve etkin Suudi yetkilileri kiralama yoluna gitti. Söz konusu Suudi'ler içerisinde en

önemli isim, kuşkusuz Suudi İstihbaratı'nın başı Prens Turki Faysaldı. Annesi Türk asıllı olan Prens Turki, 1980'lerde Afgan mücahitlerine hem parasal destek verdi; hem de CIA ve Pakistan İstihbarat Teşkilatı ile işbirliği yaparak, özellikle Talibanların sevgi ve saygısını kazandı[Barnett,1997]

İşin en ilginç yönü, Taliban uzmanı ve gazeteci-yazar Ahmed Raşid'e göre, Prens Turki Afganistan'a en güvendiği adamı olan Usame Bin Ladin'i gönderdi. Prens Turki'nin Taliban üzerinde müthiş bir prestiji vardı. Usame'nin ise, müthiş parası ve organizasyon yeteneği. BRİDAS, bu bilinç içerisinde, TAP Boru Hattı Şirketi'ni kurdu. TAP, BRİDAS ile Suudi Arabistan'ın NINGHARCO Şirketi'nin %50-%50 ortaklığı olarak faaliyete geçti. [Asam,A.D,1999:124].

Yani UNOCAL'ın Suudi Delta'sına karşı artık BRİDAS'ın da Suudi NINGHARCO'su vardı. İşin önemli yanı, NINGHARCO'nun Başkanı Salih al Tayyar, aynen Usame Bin Ladin gibi, Prens Turki'nin yakın dostu ve bilindiği kadarı ile Bin ladin Şirketler Grubu ile de ilintili. [Journal of Commercial, 03.11.1997].

BRİDAS kısa zamanda bunun meyvelerini toplamaya başladı 1997 yılının Şubat ayında hem UNOCAL hem de BRİDAS, Washington ve Buenos Aires'te, ayrı ayrı Taliban liderlerini ağırladılar. Arjantin'den ayrılan Taliban heyeti, dönüş yolculuğunda Cidde'de konakladı ve Prens Turki ile bir görüşme yaptı. Bu görüşmede Turki'nin, NINGHARCO ve BRİDAS'tan yana açık tavrı koymuştur.

Böylece uzun bir süre sürecek olan ilk kez Talibanlar arası bölünme de gerçekleşmiş oluyordu. Brides'cı Talibanlar, Prens Turki ve Usame Bin Ladin etrafında birleştiler. Taliban'ın bu şekilde, destek aldıkları CIA'sinin eğitim ve silahlarından faydalandıkları ABD ile yolları ayrılmış oldu. Unocal'cı Talibanlar da Prens Abdul Aziz ve CIA etrafında birleşmişlerdi.

Kısacası, UNOCAL ve tabii ki ABD enerji çevreleri, sabırla bu “antiterör savaşı masalı”nın sonunu bekliyorlar. Sonuç ne olursa olsun, bu boru hattının UNOCAL tarafından yapımına yarayacak, yani ABD yoluna girecek olan petrol, şirketlerinin yararına olacak. Aynı zamanda, ABD’nin politikaları ile 2000’li yılların enerji haritasının en önemli bölümü de tamamlanmış olacak. Unocal, Afganistan için o kadar hazırlanmıştı ki, bölgede çalışacak elektrikçi, marangoz ve boru inşaatçıları için Nebraska Üniversitesi’ne 500 bin Sterlin ödeme yaptı. İran, Orta Asya Cumhuriyetleri, Taliban, Taliban Karşıtları, Pakistan, Petrol şirketleri, Suudiler, Rusya , ABD arasında yaşanan curcuna öyle bir hale gelmişti ki, Kabil adeta sadece Çiçero’su eksik II. Dünya savaşı Ankara’sının casuslar savaşını hatırlatıyordu.

Reuters, “Göründüğü kadarıyla Taliban, kesinlikle İran’ın sınırında sağlam Sünni bir tampon bölgesi yaratacak bu ülkeyi tecrit etme ve Orta Asya’nın güneyindeki ticaret yolları üzerindeki tekeli kırarak muhtemel ticaret güzergahlarıyla boru hatlarına güvenlik sağlama politikalarına hizmet ediyordu.[Reuters, 1 Ekim 1996]

Böylece petrol ve Taliban’nın yanında İran da garanti altına alınmış oluyordu. Bush ailesinin en yakın adamı Dick Cheney, boru hattı işleriyle ilgilenen Halliburton (Dick Cheney’e ait olan bu şirket şu anda Irak’ta en büyük inşaat ihalesini almıştır.) şirketinin tepesindeki kişidir. Şirketin Brown ve Root adlı yan kuruluşu ise inşaat ve petrol devi ve 100 ülkede 20 bin çalışanı vardır. Bu kuruluş, dünyanın bir çok bölgesinde sondaj, enerji tesisleri ve nükleer reaktörler yapmaktadır.

Amerikan istihbaratıyla de birlikte hareket eden ve CIA operasyonlarını kamufle eden bir şirkettir. Bütün bunlar Bush ailesi ve Cheney’ in içinde bulunduğu ve dünya enerji pazarını kontrol eden şirketler yumağının bir bölümü sadece. Unocal, ABD ve Pakistan’ın desteğiyle Taliban’ın artık Afganistan’ın mutlak hakimi olduğuna kanaat getirerek Kabil’de bir büro bile açmıştı. Gerçi Taliban sonradan çetin ceviz olduğunu göstermek istemişti ama bu da Taliban’ın sonu olacaktı.

ABD ve Unocal, Pakistan'ı öyle bağlamışlardı ki, 1996'da Butto'nun yerine gelen Başbakan Nevaz Şerif de ordu ve ISI ile birlikte Unocal'a tam destek verdiklerini söylemişti. Tek sorunları olan ABD'nin Taliban'ı doğrudan desteklemesi halinde Afganistan'a Taliban'ın hakimiyeti daha da kolaylaşacaktı.

2.7.Boru Hatları Projesinin Durdurulması (OAPBHP) ve Taliban'ın Sonu

Taliban Afganistan'ın % 90'ını ele geçirince Unocal de resmen Taliban ile görüşmelere geçmeye başladı. Ancak, Aralık 1996'da Pakistan Dışişleri Bakanı Necmeddin Şeyh, Kandahar da Molla Ömer'le yaptığı görüşmede ilk defa Taliban'ın çetin ceviz olduğunu anlayacak ve Taliban'ın Bidas kartını oynadığını görecekti. Çünkü Taliban yılda sadece 100 milyon \$ para getirecek bir hattın yerine yol, elektrik, su gibi alt yapı hizmetlerinin yapımını da istiyordu. Ve Bidas tüm bunları yapmaya yardımcı olacağına söyleyince Taliban, Bidas'tan yana tavır takınacaktı. Böylece ABD ve Pakistan'ın evdeki hesapları bugüne kadar hiç kimsenin tam olarak kullanamadığı mağrur, özgürlüğüne düşkün ve cesur Afganlara uymayacaktı.

Bu durum iyice su yüzüne çıkınca Afganistan'da insani yardım çalışmalarında bulunan BM Alt Genel Sekreteri Yasuşi Akaşi,"Afganistan'a dış müdahaleler artık tamamıyla petrol ve doğalgaz kavgasıyla ilintili. Bizim korkumuz, bu şirketlerin ve bölge ülkelerinin Taliban'ı kendi amaçları doğrultusunda kullanmaya çalışmalarıdır" [Raşid,2001:278]. Unocal ve Bidas arasındaki savaş iyice kızışınca ve Taliban'ın da pazarlıkçı ve Afganistan'ın çıkarını dikkate aldığı anlaşıldı. Bu yüzden artık Pakistan üzerinde yürütülen çalışmalar bizzat Afganlara kaymaya başlamıştı.

Şubat 1997 yılında bir Taliban heyeti Buenos Aires'e Bidas'la görüşmeye giderken bir başka heyet de Unocal'la görüşmek üzere Washington'a gitmişti. Bu heyetin amaçları arasında Unocal'la görüşmenin yanı sıra aynı zamanda ABD tarafından tanınma talebi de vardı. Mart ayında Bidas da Başkent Kabil'de bir büro açmıştı. Arjantin Petrol şirketi Bidas, tüm gücüyle tam bir şirket mantığıyla dürüstçe çalışırken Unocal ise arkasındaki

tam ABD desteğinin yanında yaklaşık 1 milyon \$ rüşvet para ve çeşitli elektronik (Fax, Fotokopi, Gelişmiş telefonlar) cihazlarla Taliban'la masa altı kısa pazarlıklar yapıyordu. [a.g.e,281]

Unocal birçok işte olduğu gibi burda da Rusya'yı hesaba katarak dev Rus petrol şirketi Gazprom'a %10-15 arasında hisse vermesine rağmen Moskova, ABD'nin Taliban'a destek vermesini ve kendisinin Orta Asya'da ki etkinliğinin kırılmasını kınadığı gibi anlaşmalara imza atmayı ret etmişti. Buna rağmen tüm boru hatları işinde aslan payını alan hep Unocal oluyordu. Ancak Bridas daha da ileri giderek şirketinin Latin Amerika'daki %60 hissesini ABD'nin dev şirketlerinden olan AMOCO'ya satarak Unocal'a karşı güçlenerek çıkmaya çalışıyordu. Taliban ise tüm bunlar arasında (içindeki bir grup Unocal lobilerine rağmen) seçimini Bridas'tan yana yapmıştı.

Oysa, en büyük hamisi olan Pakistan'ın tercihi ise ABD yani Unocal idi. Pakistan tekrar Buenos Aires'e giden, ikinci Taliban heyetine Unocal'a da uğramadan Peşaver'den uçuş izni vermemişti. Bunun üzerine ABD'ye giden yeni Taliban heyetine, Amerikanın NASA'sı da dahil olmak üzere ülkenin her yanını gezecek olan bir heyeti de oraya gönderecekti. [Sunday Telegraph 14 Aralık 1997]

1999 yılında Afganistan'dan geçecek olan Orta Asya Petrol Hattı Geçiş Güzergahını Taliban, Pakistan ve Türkmenistan projeyi İslamabat'ta Unocal' un da direktifleri doğrultusunda yeniden görüşmeye başladılar.

Taliban'ın 1997 yılındaki Mezar-ı Şerif yenilgisi ve kesin zaferinin belirsizliği, 1998-99 yıllarındaki Ladin'in kamplarına ABD'nin yaptığı karşı saldırılar, uyuşturucu ve Taliban'ın uygulamaya koyduğu kadınlarla ilgili yasaklar ABD'deki Feministleri harekete geçirince ABD, 1999 yılından itibaren yavaş yavaş Taliban'ı Pakistan ile baş başa bırakmaya başladı. [National Journal,12 Mart 1999]

Bunu da ABD'nin Bölgeden en üst düzeyde sorumlu olan Diplomatı şu şekilde ifade etmişti: "ABD, Taliban'ı desteklemeye razı oldu, çünkü Taliban'ın arkasında duran Suudi Arabistan ve Pakistan hükümetleriyle yakın bağlarımız vardı. Ancak artık böyle hareket etmiyoruz ve kendilerine bu meselenin kesin biçimde halledilmesi gerektiğini düşünüyoruz" dedi

Oysa işin gerçeğine bakılırsa bugüne kadar ABD, hep Pakistan ve Suudi Arabistan'ı öne sürmüştü ve elini doğrudan Afgan fırınına sokmamıştı. Yani her zaman ikili oynamaktaydı. Ve her zaman bir 'B' planı vardı. Çünkü resmen hala Taliban'ı tanımamaktaydı. Birleşmiş Milletler Teşkilatında ise Ülkenin %90'ını ele geçirmesine rağmen hala Eski Devlet Başkanı Burhanettin Rabbani'nin temsilcisi oturmaktaydı. Amerika, Taliban'ı devirip yerine Hamid Karzai'yi getirinceye kadar resmen tanımamaktaydı.

Taliban üzerine yapılan pazarlıklar istenilen sonucu vermemiş olacak ki, Unocal yöneticisi John Maresca'nın, da ABD'de hükümeti gibi hareket ederek Afganistan'da "tanınan" bir yönetim oluşturulmadan o ülkede yatırımlara girişmeyeceklerini açıkladı [Muslim Politics Report, Ocak 1997].

Bu söz Taliban'ın artık ABD tarafından terk edileceğini göstermiştir. Ardından meydana gelen 11 Eylül saldırıları nedeniyle suçlu Ladin, yüzünden Taliban devrildi ve ele geçirilen Afganistan'da Demokratik,"tanınan-meşru" Afgan yönetimini Unocal, Enron ve Bush ailesi kurdu. Başına kimleri geçirdi? Unocal'ın danışmanı Hamid Karzai ve 10 tanesi ABD pasaportlu bakanları. Yani Afganistan'da petrol şirketlerinin danışmanları.

Bu durumun en ilginç tarafı ise hem ABD Başkanı ve danışmanları (Cheny, Rice ..) hem de yeni Afgan hükümetinin Başkan ve danışmanları eskiden bu petrol şirketlerinin danışmanlığını yapmış olmalarıdır.

Taliban'ın devrilmesinin tek nedeni kurulmasında ABD aktif olarak rol almasına rağmen ABD'nin istediği çizgide hareket etmemesiydi. Taliban kimsenin kuklası olmaya yanaşmıyordu. ABD'nin çıkarları Taliban ile çakıştı ve sonunda ABD onu saf dışı etti.

Tabii bu durumu Pakistan'ı da etkiledi.

Hatta ABD'nin tehdit edeceği kadar. Çünkü Taliban, Pakistan'daki devlet kurumları (Ajanların bazıları Taliban'dan daha Taliban'dı ve başta ISI'nın başkanı Hamid Gül olmak üzere önemli yerlerde taraftarları vardı), siyasal partiler, İslami gruplar, Medrese ağı, Uyuşturucu mafyası, işadamları çevresi, nakliyecilerle olan derin bağların ve Pakistan'ın devlet yapısının dağınık olduğu bir zamana denk geldiğinde kurulmuş olması ona kimseye vefa borcunu ödeme zorluluğunu getirmiyordu. Ahmet Raşid; Pakistan'ın Taliban'ın efendisi olmak yerine onun kurbanı olduğunu savunuyordu.(ABD'nin Taliban'ı yıkması esnasında Pervez Müşşeref şöyle demişti."Ya Pakistan gidecekti ya da Afganistan. Ehven-i şer olarak Afganistan'ı feda etmek zorunda kaldık)

Tüm aktörlerin amacı "Boru hattı politikası oyunundaki aktörler, kendilerine barışın bir boru hattını getirebileceği ama boru hattının bir barış getiremeyeceğini hatırlatmalarıdır" idi. [Raşid,2001:278] Oysa asıl gerçek olan ancak barış ile bir boru hattının gelebileceğiydi.

Görüldüğü gibi ne ABD ne de diğerleri Taliban'ı yalnız kendi çıkarları doğrultusunda kullanamamaktadırlar. Artık her gün haberlerde K r İmam efsaneleri, sokaklarda infaz, sopalanınca üzerinden iki ton toz kalkan insanlık dışı uygulamalar, bire bin katılan propaganda haberleri yayılmaya başlamıştı.

Kısaca Amerikan psikolojik harp mekanizması devreye girmiŐti. Usame Bin Ladin ve ABD, karŐıllık tehditlerle atıŐıyorlardı. Ancak olan ve olacaklar her zaman olduğu gibi yalnızca ve yalnızca mazlum Afgan halkına olmaktaydı.11 Eylül'de ABD'ye saldırılar yapılıncaya ABD Başkanı Bush elindeki metne göre bunun mutlaka Ladin'in dolayısıyla Afganistan'ın işi olduğunu söyledi. Derhal hazırlıklara giriŐmeye başlayarak yıllar önceden yapılan hesaplarla Afganistan'ı yeniden içinden çıkılmaz bir hale soktu . Afganistan'a

yapılan askeri saldırılar uluslararası hukuka aykırıysa da ABD'nin çıkarlarına uygun olduğu için haklıdır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 12 Eylül tarihli Terörizm Kararı'na göre, şiddete kadar kademeli yaptırımlara ancak BM yetkili kılınmıştır. Ama Afganistan' a müdahale için gerekli olan hiçbir uluslararası hukuk süreci işletilmemiştir

Fransız iki istihbaratçı Jean-Charles Brisord ve Guillaume Daspuie, “Bin Ladin ve Yasaklanan Gerçekler” isimli kitapta, şöyle diyorlar:” ABD'nin A ve B planları vardı. A planına göre Taliban'ın ABD'nin çıkarlarına göre ayartılması gerekiyordu. Bunu yapamazlarsa Taliban'ı devirecek ve yerine dost bir rejimi ikame edeceklerdi.

Taliban'ın 1996 yılında Kabil'i ele geçirmesinden sonra, iki yıl boyunca ABD'nin bu rejimi ayartmaya ve emellerine alet etmeye çalıştığı ve konuda pazarlıkların aralıksız sürdüğü anlaşılıyor. Ancak objektif şartlar nedeniyle Taliban ile ABD'nin uyuşmadığı da gelişen olaylarla anlaşılabilir oldu.

Dış şartlar ve Taliban'ın yaklaşımları buna imkan vermemiştir. Bunun üzerine 1998 yılından itibaren ABD planlarına rötuş yapıldı ve sonuç olarak Taliban'ın devrilmesi gerekir diye eklendi. Bunun için de gerekçeler hazır; Nairobi ve Dar-u Selam'a yapılan saldırılarda Usame bin Ladin kesin olarak (!) sorumluydu.

İşte bu tarihten itibaren Taliban ve ABD ilişkilerinde dönüm noktası başlamıştır. Bu tarihe kadar Taliban'la anlaşmayı savunan CIA ve Rand Cooperation'a yakın isimlerden ve yeni dönemde Bush'un Afganistan özel temsilcisi Afgan asıllı Zalmay Halilzad da 1998 yılından sonra Taliban'ın devrilmesini savunmaya başlamıştır.[Zaman Gazetesi, 18 Kasım 2001]

11 Eylül saldırılarından sonra Afganistan Operasyonu başladığında bunun önceden planlandığını Taliban ile ABD görüşmelerine refakat eden Pakistan Hariciyesinden kıdemli

Diplomat Naif Nik Fransız basınına anlatmıştır. Fransız istihbaratçılarının kalem aldığı kitaba göre Naik Afganistan'a komşu 6 ülke ile birlikte ABD ve Rusya'nın katılımıyla gerçekleştirilen görüşmelerde ABD Elçisi Tom Simons "Hem Taliban'ı hem de Pakistan'ı isteklerine boyun eğilmemesi halinde tehdit ettiğini ve diğer seçeneklerin devreye gireceğini ifade etmiştir[Ahmetbeyoğlu, 2002:365-366].

2.8. 11 Eylül Öncesinde Afganistan'da Son Durum

20 yıl sonra ABD ve Rusya ilk kez Afganistan konusunda işbirliği yapmak için BM 'de Afganistan'a komşu ülkeler ile 6+2 formülünü 1999 yılını ilk baharında ortaya atmıştır.(Bunlar Pakistan, İran, Çin, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan ve ABD, Rusya). Bu çalışmalar 17 Ağustos 2001 tarihine kadar sürmüştür. BM güvenlik Konseyi Genel Sekreteri'nin raporu BM'nin A/5/1028/-s/2001/789ABD Taliban ilişkileri olumlu sürmesine rağmen ancak 11 Eylül' e yaklaşıldıkça ABD'de bir darbenin yapıldığı ve bu darbe sonucunda NEO-con denilen bir grubun başa geçerek önce ABD'nin sonra da BM'nin Taliban'a sırt çevirdiği görülmüştür. [BM raporu-31Ağustos 1999]

Alman Focus dergisine göre görüşmeler 17 Temmuz'a kadar Almanya'nın başkentinde sürmüştür. ABD'nin eski ulusal güvenlik Danışmanı Küresel Kraliyetçilerin en önemli Beyaz Saray ayaklarından biri olan Zbigniew Brzezinski Afganistan'ın geleceği hakkında şöyle diyordu." Dünya tarihi açısından hangisi daha önemli, Taliban mı yoksa Sovyet İmparatorluğunun çöküşü mü? Birkaç heyecanlı Müslüman mı yoksa Orta Avrupa'nın kurtuluşu ve soğuk savaşın sona ermesi mi? [United Pres International, 27 Eylül 2000]

ABD açısından, Taliban bir taktik hataysa Afganistan'ın ele geçirilmesi stratejik bir başarıdır. Böylece, kuruluşuna yardım etmesine rağmen ABD'ye boyun eğmeyen Taliban'ın ABD tarafından devrileceği artık kesinleşmişti. Ve 11 Eylül saldırılarını himayesinde barındırdığı Ladin'in yaptığını söylemesine rağmen kamuoyuna açıklanmayan gerekçesiyle ABD, Afganistan'a 7 Ekim 2001 tarihinde yaptığı saldırıyla işgal etmiş bulunmaktadır.

“ABD’yi önümüzdeki 100 yıl içinde de dünya gücü olarak tutmamızın tek yolu Pearl Harbor şoku gibi yeni bir şok yaşamaktan geçer” (Colin POWELL ABD Savunma Bakanı-2003)

3. 11 EYLÜL SONRASI DEĞİŞEN DÜNYA DENGELERİ VE AFGANİSTAN

Bu çalışmanın ana hipotezi dünya hakimiyetine giden yolun Afganistan’dan geçtiğidir. Çünkü Dünya anakarası Asya kıtasıdır. Dünya kaynaklarının %70’e yakın kısmı bu kıtada bulunmaktadır. Dünyanın en önemli beş su boğazı bu kıtada bulunmaktadır. Gelecek yılların savaş sebebi tatlı su ve orman kaynaklarının %60-70 arası kısmı burada bulunmaktadır. Petrol ve doğalgaz kaynaklarının büyük bir kısmı yine bu kıtada bulunmaktadır. Bu nedenle Dünya’ya hakim olmanın yolu bu kıtaya hakim olmaktan geçmektedir. Tarih boyunca Dünya’ya hakim olmak isteyen her devlet bu nedenlerle mutlaka bu kıtaya yönelmiştir. Asya kıtasını hakimiyeti altına alan Dünyaya da hakim olmuştur.

Bugün Asya kıtasına eteklerinden saldırmaya başlayan ABD her ne kadar büyük bir kıta ise aslında bir ada devletidir. Asya kıtası, Dünya anakarasına sırtını dayamış bir pehlivan gibidir. Gerek Avrupa gerekse Afrika kıtası buranın birer çıkıntısı konumundadır. Avustralya, Asya kıtasına nazaran buradan kopmuş bir adacık gibidir.

Afganistan ise bu kıtanın fiziki olduğu gibi stratejik olarak kalbi, anahtarı, kapısı konumundadır. ABD şu anda, tıpkı m.ö 500’li yıllarda İran Hükümdarı Daru, Makedon Kralı Büyük İskender, Ruslar ve İngilizlerin yapmaya çalıştığını yapmaya çalışmaktadır. Yani ABD Dünya hakimiyetinin Afganistan’dan geçtiğini çok iyi bilmektedir ve bunun için burayı ele geçirmiştir.

1945 yılından 1990 yılına kadar Dünya İki kutuplu bir sistemle yönetilmiştir. Doğu ve Batı Blokları olarak adlandırılan ABD ve SSCB’nin etrafındaki uydu devletleriyle oluşmuş olan bu sistem SSCB’nin çökmesiyle son bulunca ABD tek bir kutup olarak kalmıştı.

ABD bu tarihten itibaren SSCB'nin boşluğunu doldurmaya ve BM dahil hiçbir Uluslararası kuruluşu ve kuralı takmayarak tek başına hareket etmeye başlamıştı. Bu saldırgan tutum Asya kıtasının iştahları kabartan zenginliği ve Afganistan'ın bundaki öneminden kaynaklanmaktadır. Bu düşünce en bariz şekliyle Körfez savaşında ve 11 Eylül bahanesiyle yapılan Afganistan işgaliyle görülmüştür.

ABD her ne kadar Afganistan ve Irak'ın askeri işgalini 11 Eylül saldırılarından sonra yaptıysa da bunun planlarını çok daha önceden yaptığını en yetkili ağızlardan ifade etmiştir. Çünkü 2004 yılı martına kadar süren 11 Eylül komisyonuna verilen ifadeler bunu çok net göstermektedir.

Pentagon'a bağlı çalışan, aynı zamanda "Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi"nin de mimarlarından olan Eliot A. Cohen, bu konuda amaçlarını şu şekilde açıkça ortaya koymaktadır: "Bu savaşta düşman 'terörizm' değil. Militan İslam'dır. "*Afganistan Dördüncü Dünya Savaşı'nın sadece ilk cephesini oluşturuyor*" [The Wall Street Journal, 20 Kasım 2002].

Zaten Irak ve Afganistan'ın işgal edilmesi bunu doğruluyor. Çünkü, Dünya'ya hakim olma projesinin Afganistan'la, Irak'la kalmayacağı Suriye'nin de sıkıştırılmaya başlamasından şimdiden net görülüyor. Amerika'nın Savunmasını Yeniden İnşa Etmek' adlı belge, Eylül 2000'de, neo- muhafazakâr düşünce kuruluşu Yeni Amerikan Çağı Projesi (PNAC) tarafından hazırlanmıştır.

Bu belgeye göre bugün ABD yönetiminin en kilit noktalarında bulunanlar, 11 Eylül saldırılarından bir yıl önce dünyaya hâkim olma planları yapıyordu. Bugün artık küresel bir 'Pax Americana' yaratma tasarısının, Dick Cheney (şimdi Başkan Yardımcısı), Donald Rumsfeld (Savunma Bakanı), Paul Wolfowitz (Savunma Bakan Yardımcısı), Jeb Bush (Başkan Bush'un küçük kardeşi) ve Lewis Libby'nin (Cheney'in baş yardımcısı) kaleminden çıktığı bilinmektedir [a.g.e].

Bu belge aynı zamanda 11 Eylül saldırılarının ABD'deki neo-muhafazakârların küresel hakimiyet arzusu için müthiş elverişli bir kalkış noktası olarak kullanıldığını da göstermektedir.

3.1.11 Eylül 2001 tarihinde İkiz kulelere yapılan Saldırılar ve ABD'nin Tepkisi

11 Eylül 2001 tarihinde I. Dünya ve II. Dünya savaşını ülkesinde yaşamamış bir ülke olan ABD, ilk defa ülkesinin ve kapitalizmin sembolleri olan Dünya Ticaret Merkezinin ikiz kulelerine ve Pentagon'a karşı yapılan saldırılara maruz kaldı. Bu saldırılarda yaklaşık 3000 kişi öldü. Pentagon'a saldırı yapılmadığı halde, sadece kamyon gibi bir şeyin(!) bahçeye daldığı ve biraz hasar verildiği kesinlik kazandıysa da İkiz kuleler tamamen yıkılmıştır.

Bu saldırılar hakkında en ayrıntılı bilgileri Dehşetengiz hile Kitabında anlatan Thierry Meyssan ise özetle, 'hiç kimse Pentagon'da Kamikaze uçaktan kaynaklanan bir yangın olduğunu söyleyecek küstahlığı göstermediğini' [Meyssan, 2003:24] yazmıştır.

Bugüne kadar bu saldırıları kimin yaptığı netlik kazanmamıştır. Ladin her ne kadar Amerika'ya yapılanlara şükredip yapanları tebrik ettiyse de gerçek şu ki; Ladin de kimin yaptığını bilmediği için onları ancak ABD'ye zarar verdiklerinden dolayı tebrik edebilmiştir.

ABD başkanına her sabah "Top Secret Threat Matrix" adlı belge sunulmaktadır. Bu belgede bugün veya yakın günlerde Amerikan sınırları için içinde olması muhtemel olaylar ile ilgili istihbarat yer alır. Bu gündelik rapor içinde yer alan olası olay sayısı 11 Eylül öncesi 60'ın altına düşmemiştir, birkaç hafta önce de 100'ün üzerine çıkmıştır. ABD istihbaratı ve Polisi diken üstünde oturuyordu. [a.g.e,42].

11 Eylül 2001 tarihinde beklenen saldırılar İkiz kulelere ve Pentagon'a yapılmıştır. Saldırının yapıldığı 11 Eylül 2001 sabahı 8.20'de İlk uçak kaçırılmış ve 9,38'de de birinci

kuleye çarpmış 8.55'te kaçırılan ikinci Boeing uçağı 10.10 kuzey kuleye çarpmıştır. Üçüncü kaçırılan uçak ise 10.06'da Pennsylvania'ya çakıldıktan sonra son uçak da 9.38'de Pentagon'u (!) vurana dek ise hiçbir ABD savaş uçağı havalanmamıştır.11 Eylül saldırıları ile ilgili resmi ifadeler bu şekildedir.

Saldırdan sonra o kadar çok asılsız ihbar yapıldı ki ABD halkı büyük korku ve endişeler arasında günlerce evinde TV'leri seyretti. Örneğin; CBS-2 televizyonu 6.24'te bomba yüklü bir kamyonun Washington köprüsünün üzerinde durdurulduğunu, 13 Eylül günü Empra State binasına da saldırı yapıldığı, ABD Senato binasında şüpheli bir paketin bulunduğu, Washington Dış ilişkiler binası önünde bomba yüklü bir kamyonun infilak ettiği, Fox TV de kaçırılan bir uçağın daha Pentagon'a yöneldiğini [Demirel,2002:140] söyledikten sonra Amerikan halkı tek kelimeyle neredeyse küçük dilini yutacaktı. Çünkü Dünyanın en büyük gücü olduklarına inandıkları ülkeleri eli kolu bağlı bir şekilde oturdukları halde hayali teröristler tarafından göz göre göre yok ediliyordu.

Ancak ardından gelen şarbon vakaları ve saldırıları inanılmaz derecede büyüten yayınlar birilerinin ABD halkını bir tarafa kanalize etmeye çalıştığı izlenimini doğurmuş ve aradan geçen üç yılda bu söylemek artık kesinlik kazanmıştır.

Örneğin Washington Post Muhabiri Bob Woodward'a sızan bilgilere göre her tarafa gönderilen mektuplu Şarbon virüsünden sonra ise "Bunun dış kaynaklı olma ihtimali yoktur ve bu Amerika içindeki terör örgütlerinin işidir" [AFP, 27 Ağustos 1998] demiştir.

Yapılan incelemeler sonucuna göre saldırıların tekniğine değinmek gerekirse, teröristler yerde lojistik destekli ekiplere sahiplerdi. İkiz kulelerin içinde uçakları otomatik pilota bağlamak için bir ya da iki elektronik baliz çalıştırılmıştır. Teröristler insan kaybını azaltmak için kulelere haber vermişlerdir Çarpma nedeniyle kulelerin yan yatmaması da üç binayı alttan dinamitlediklerini gösterir. Bütün bunları da dikkatli olduğu kadar pasif kalan istihbarat servislerinin gözü önünde yaptılar [Meysan, 2003: 52]

Böylesi bir operasyonun Afganistan'daki bir mağaradan, bir avuç İslamcı tarafından yapılamayacağı ABD oraya saldırırken yaptıkları direnişten anlamak mümkündür. Saldırıcıları yapanları sebebi ne olursa olsun ancak kurban olabilirler. Zaten saldırıcıları yapanların Pasaportlarının ikiz kulelerin enkazı altına sapasağlam çıkınca insan artık bu olayı kimlerin yaptığını anlıyor.

Demirin bile eridiği bir saldırıda kağıt parçası sağlam kalırsa bu yalanlara inanmak imkansızdır. Kısaca pasaportları ateşin ortasına sonradan atanlar teröristleri de aynı ateşe atmışlardır.

Meysan pek basına ve resmi ifadelerle yansımayan terörist saldırıların yanı sıra diğer bilgileri de yazdığı kitabında şunlara da değinmektedir;” Bu arada Beyaz Saray'ın ek binasında da yangın çıkmıştır. CIA' ye telefon eden şahıslar tarafından saldırılar üstlenilmiştir; saldırganlar isteklerini belirtmişler hatta ultimatoma bile göndermişler. Mesajları, başkanlık saptama ve tasdik kodlarıyla ciddi olduğunu teyit etmişlerdir. Secret Service (CIA), Hükümetin devamlılık sürecini başlatmış ve önemli siyasi şahsiyetleri koruma altına almıştır.

Demek ki saldırılar, Tanrı'nın cezasını yerine getireceğini düşünen bir fanatik değil de başkan Bush'a bir siyaset empoze etmeyi başaran ve ABD devlet aygıtı bünyesinde bulunan bir grup tarafından gerçekleştirilmiştir. Burada, kurumları devirmeyi amaçlayan bir darbe yerine, kurumların bünyesinde gizli bulunan gücün varlığı söz konusu değil midir?[a.g.e s.51], 15 dakika sonra CIA tarafından, Dick Cheney'i bürosundan kaçırılmış ve Beyaz Saray ile ek binanın boşaltılmasını emretmiştir. CIA'den bazı kişilerin kendisini zorla alıkoyduklarından ve kendisinin bunu kabul etmesini beklemeden Beyaz Saray'ın sığınağına götürdüklerinden bahsetmiştir. Bu, hükümetin ve Kongre'nin önemli üyelerinin de aynı şeye maruz kaldıklarını düşündürmektedir. Gizli servislerin halkın seçtiği kişileri kaçırıp "*kendi güvenlikleri için*" sığınaklara götürdükleri bir operasyon, bir darbe değil de nedir? [a.g.e, 2003:50]

Saldırı esnasında bir okulu ziyaret etmekte olan Başkan Bush'a, okulda daha önce hazırlanmış bulunan tam donanımlı güvenli bir odada, gerekli mesaj iletildikten sonra havalanan Başkanlık uçağı Air Force One'a daha havadayken de "Beyaz Saray'a yaklaşma vurulursun" tehdidi iletilmiştir. Hatta havada serseri serseri gezen kaçırılan bir yolcu uçağın daha bulunduğunu ve Başkanın uçağına çarpmak için onu aradığı da bildirilmiştir. Daha sonra Başkan havada 6 saat tutulduktan sonra ancak Nebraska Nükleer Hava Kuvvetleri üssünde ortaya çıktıktan sonra dedi ki;"Tüm bu saldırıları Usame Bin Ladin yapmış olduğundan dolayı, ben de Müslümanlara karşı haçlı seferi "Crusade" ilan ettim.

ABD Dışişleri Bakanı Collin Powell ise ondan geri kalmayarak yaptığı konuşmada; Bu sadece ABD'ye değil, tüm medeniyete karşı açılmış bir savaştır. Bu saldırıya, savaşta nasıl karşılık verilirse öyle davranacağız." demiştir. Bush, daha ileri giderek Dünya'ya da " Ya bizdensiniz ya da değilsiniz" diyerek meydan okudu. ABD ordusunun en üst düzey alarmı olan Delta alarmına binaen İncirlik üssüne takviye birlikler gönderildi. Basra Körfezinden ABD'ye daha önce dönmekte olan Enterprise Uçak gemisine yerine dönmesi emredildi.

Başkan Bush ikinci açıklamasında ise daha da ileri giderek Taliban'ı hedef göstererek:Afganistan'daki Taliban yönetimini destekleyen Pakistan'a da işbirliği için fırsat verileceğini belirtmişti. Tüm bunlara ilaveten de bu saldırılardan "Üçüncü Dünya savaşı dahi çıkabilir fakat biz kazanacağız" dedi.

Afganistan'a yönelik savaşla ilgili hazırlık sürerken, saat 18.00 sıralarında Amerikan senatosu Başkan Bush'a savaş yetkisi verdi. Bush da Pentagon'a bağlı tüm silahlı kuvvetleri, özel kuvvetleri ve yedek kuvvetleri de göreve çağırma yetkisini onayladı. [Aytaç, 2002:72]. Böylece ABD'yi günümüze kadar, Özgürlük ve Demokrasi havariliğinden çekip Afgan dağlarına ve Irak çöllere götürülen süreç başlamış oluyordu.

Erol Manisalı, 11 Eylül'ü yapanlar kimlerdir?, sorusuna "Onun için benim daha önce "sürdürülebilir üstünlükler teorisi" olarak öne sürdüğüm mevcut tekeli, fiili tekeli, askeri stratejik üstünlük tekeli kullanarak dayatmalarla, zorla -aynen Afganistan'a, Irak'a

girildiği gibi, aynen Venezüella'ya girilmek istenip de başarısızlıkla sonuçlandığı gibi- bu işin yapılması gerekir diyenler, 11 Eylül'ü yaratanlardır[Dalmaz,2002:162].

Sinanoğlu ise 11 Eylül saldırılarını “Küresel Kraliyetçiler” in yaptığını söyledikten sonra bunun ABD'ye niçin yapıldığını ise şöyle açıklıyor.”11 Eylül'den sonra hem ABD, hem diğer çeşitli ülkelerde, olağanüstü durum bahanesiyle, birçok özgürlükler, demokratik haklar ortadan kaldırılmak için yapıldı. Medya mahkumu ABD halkının ise bunu kendi çıkarlarınıaymış gibi de yuttuğunu belirtmiştir. [Sinanoğlu, 2002:223]

Sinanoğlu buna ilaveten ayrıca şöyle demektedir.”11 Eylül, dünya milletlerini, halklarını köle edilmesi, Küresel Kraliyetçilere teslim edilmesi, için ortaya çıkarılmış büyük bir bahanedir. Bu suretle “terör” adını taktıkları hayali bir düşman, hayali bir düşmanla savaşıyorlar. Terörün tam tarifini de yapmıyorlar. Kendilerine uymayan herkes terörist. İran, Irak, Afganistan, K.Kore... herkes.

10 ay süren soruşturmanın ardından, Senato ve Kongre'nin özel komisyonu, Amerikalıların aklından çıkmayan soruya yanıt vermeye çalıştı: Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a yapılan 11 Eylül saldırılarını öngörebilmek ve engelleyebilmek, Bush yönetiminin iki yıldır iddia ettiği gibi gerçekten imkânsız mıydı?

Bu Konuda Fransız le Monde gazetesi 25.07.2003 tarihindeki başyazısında Senato ve Kongre'nin özel komisyonunca hazırlanan rapora göre ‘11 Eylül'ü önlemek hiç de imkânsız değildi ve pekala 11 Eylül pekâlâ önlenebilirdi’ deniliyor [Le Monde 25.07.2003]

Şunu mutlaka görmek gerekiyor: ABD yetkilileri 11 Eylül saldırılarını önlemek için ya pek az şey yaptı, ya da hiçbir şey yapmadı. En az 11 ülkenin ABD'yi 11 Eylül saldırılarına dair önceden sıkı sıkıya uyardığı biliniyor. İki MOSSAD ajanının 2001 Ağustosunda Washington'a geldiği ve 200 kişilik bir terör hücresinin büyük bir operasyon hazırladığı konusunda CIA ve FBI'ı uyardığı haberleri gazetelerde yer aldı [Daily Telegraph, 16 Eylül 2001]

İlk uçak kaçırma olayının sabah 8.20'de gerçekleştiği biliniyor, son kaçırılan uçak ise 10.06'da Pennsylvania'ya çakıldı. Kaçırılan üçüncü uçak 9.38'de Pentagon'u vurana dek, Washington'a sadece 16 kilometre uzaklıktaki Andrews Hava Üssü'nden tek bir savaş jeti bile havalanmadı. Neden? Oysa ABD Havacılık Dairesi'nin kaçırılan uçaklarla ilgili prosedürleri var.[BBC, 6 Kasım 2001] (ABD Havacılık Dairesi, rotasından belirgin bir şekilde sapan bir yolcu uçağını ikaz ettikten sonra vur emrine sahiptir.)

Taliban'ı ve Afganistan'ı avucunun içi gibi bildiği bilinen Peştun asıllı Pakistan istihbaratı (ISI)'ın eski Başkanı olan General Hamid Gül ; Bu tarz bir organizasyonu sadece MOSSAD'ın yapabileceğini söylemiştir. Hamid Gül röportajı sırasında daha ilginç olarak "Birinci uçağın düşmesi ile Pentagon arasında 75 dakikalık bir mesafe vardır. Bu zaman zarfında Pentagon uyudu mu? Bu, ABD içinden yapılan bir saldırı..." diye önemli bir tespitte bulunmuştu[Ahmetbeyoğlu, 2002:364] .

Eylül 2000 ve Haziran 2001 tarihleri arasında ABD ordusu şüpheli uçakları izlemek için 67 jet kaldırdı [AP, 13 Ağustos 2002]. ABD yasaları, bir yolcu uçağının uçuş rotasından belirgin şekilde sapması halinde savaş jetlerinin durumu derhal araştırmasını zorunlu kılıyor. Bu hareketsizliğin nedeni ne? Eski federal savcılardan John Loftus şunları söylüyor: "11 Eylül öncesinde Avrupalı istihbarat servislerinin sağladığı bilgiler o kadar kapsamlı ki, CIA ve FBI'ın buna rağmen zaafa düşmüş olabilmesi mümkün değil." [Times, 3 Kasım 2001]

Ülkemizin önde gelen bilim ve devlet adamlarından MİT eski mensubu Prof. Dr. Mahir Kaynak ise "Bu operasyonu bilse bilse bir tek Kissinger bile bilirdi...."dedi .Aynı doğrultuda Los Angeles eski Polis şeflerinden Mike Robert de eylemin ardında bizzat Kissinger ve ekibinin olduğunu ileri sürmüştür [Müctema Dergisi 12-18 ocak 2002].

Konumuz 11 Eylül'ü kimin yaptığını araştırmak değil, ancak 11 Eylül bir başlangıç olarak, konumuz olan Afganistan'ı tarihi bir olay olarak birinci derecede etkilemektedir. 11 Eylül darbesinin nasıl yapıldığını anlarsak Afgan dağlarından veya Irak çöllerinde ABD askerlerinin ne aradıklarını daha rahat anlatmak için öğrenmek gerekir. Malum olduğu

üzere Taliban yönetimi, 11 Eylül'ü yapanlar tarafından; ABD'nin hiç ağzından düşürmediği Demokrasi ve İnsan hakları ile değil silah zoru ile değiştirilmiştir.

11 Eylül saldırılarını yapan 'Teröristler ABD'de eğitim alıp, desteklendiği ve barındırdığı için yakalamak o kadar uzun sürmemesi gerekirdi. ABD'nin bizzat yetiştirdiği kişiler arasında kısımlara imza atarlar işkenceciler ve potansiyel diktatörler tam anlamıyla başkan tanımına uyan uluslararası suçlular bulunuyor Ama tabi ki Amerika halkının bunların hiç birisinde haberi yok' [Pilger, 2003 :157] .

Sonuç olarak şunu çok net olarak söyleyebiliriz. ABD'de 11 Eylül 2001 tarihinde senaryosu çok daha önce hazırlanan bir darbe yapıldı. Bu darbe'de Ladin, Afganistan'a saldırmak için bir sebep olarak kullanıldı. Saldırı tamamen ABD'ye hakim olan güçler tarafından yapıldığından ve onlar halen görevde bulduklarından dolayı faili meçhul olarak ortada durmaktadır.

3.2.11 Eylül Sonrasında Yeni ABD ve “Yeni Dünya Düzeni” Hedefi

11 Eylül'den hemen sonra buna 'İkinci Pearl Harbor' yakıştırmasının yapılması gayet normaldir. ABD'nin sicilini bilenler bunun ABD'nin içinden yapılan bir saldırı olduğunu okuduğumuz kaynaklardan anlaşıldığı gibi hiç zorluk çekmedikleri anlaşılmaktadır.

Bütün bunların niçin yapıldığının en önemli nedenlerinden biri petrol alanlarının kontrol altına alınmasıdır. Asıl mesele şudur: Bütün bunlar niçin yapıldığının anlaşılmasıdır. bu amacı çok açık bir şekilde ifade edenlerden birisi de; Michel Meacher'dir. Bu siyasetin bizzat içerisinde bulunan, 1997-2003 yılları arasında İngiltere Başbakan Tony Blair'in kabinesinde Çevre Bakanlığı'nı yürüten ve Irak savaşına karşı çıktığı için istifa eden Michel Meacher, 4 Eylül 2003 yaptığı konuşmada şöyle demektedir:

“İsrail Ortadoğu, İngiltere ve ABD bir Dünya hakimiyeti için bu mücadeleyi yapmaktadır. ABD ve Britanya'da hidrokarbon enerji kaynakları giderek tükeniyor. 2010 yılına gelindiğinde Müslüman dünya küresel petrol üretiminin yüzde 60'ını kontrol eder hale gelecek; petrol ihraç kapasitesinin ise yüzde 95'ine sahip

olacaktır. Bugün ülke içi enerji ihtiyacının yüzde 57'sini karşılayabilen ABD için bu oran 2010'da yüzde 39'a düşecek. Britanya'nın ise 2005'te 'korkunç' bir doğalgaz açığıyla yüzleşebileceği biliniyor. Britanya hükümeti, kısa süre içinde elektriğin yüzde 70'inin doğalgaz'dan üretileceğini ve bu gazın yüzde 90'ının ithal edileceğini açıkça "[Radikal, 04.09.2003] söylüyor.

Bu noktada, Irak'ın, petrol kaynaklarının yanı sıra, 110 trilyon metreküp civarında doğalgaz kaynağına sahip olduğuna da dikkat çekmek lazımdır. Amerikan ulusal çıkarlar komisyonu, Temmuz 2000'de sunduğu raporda, dünyanın en umut vaat eden yeni enerji kaynağının Hazar bölgesinde bulunduğunu ve bunun Suudi Arabistan'a bağımlılığı ortadan kaldıracağını vurguluyordu. Bunun için ABD destekli Bakü'den Ceyhan'a Hazar kaynaklarını taşıyacak bir boru hattı inşa edilmesi için kollar sıvandı. Bir diğer hatta (OAPBHP) Afganistan ve Pakistan üzerinden doğuya yönelecek ve Hindistan sınırında sona erecektir. Kısaca amaç Doğu ve Batı'nın enerji kontrolü ABD'nin tekeline girecektir.

Yani bu saldırıların gerekçesi olarak gösterilen nedenler tamamen yalandır. Tek gerçek petrol ve stratejik bölgelerin işgali ve İsrail'in güvenliğinin sağlanmasıdır. ABD'de darbeyi yapan bu gruptur. Hedefleri ise ABD'nin hükümrانlığında bir Dünya İmparatorluğunu kurmaktır. Kurulmak istenen Devletin nasıl biri devlet olacağı hakkında ise kısaca değinmek gerekirse şöyle bir bilgi sanırım bizi fikir sahibi olmamıza yardımcı olur.

Amerikan İmparatorluğu bir cumhuriyet değildir. ABD, Devletler, devlet yönetimleri, ardından da sömürgeci imparatorluklar düzeni düşüncesiyle ve gerektiğinde – yerel bir egemenlik adına – “düzeni kanla ve barutla “yeniden tesis etmek üzerine kurulmuştur [Joxe, 2003: 25].

Amerika Birleşik Devletlerinin nasıl bir yapıda olduğunun bir dönem ABD Başkanlığını da yapan (1817-1881) Rutlerfor Hayes'e ait aşağıdaki ifadedir. "Bu, artık, halkın halk tarafından ve halk için bir hükümeti değildir. Şirketlerin, şirketler tarafından ve şirketler için olduğu bir hükümetidir."[a.g.e,27].

Zaten tüm bu politikaların arkasında petrol şirketlerinin olabileceğini tahmin etmek zor değildir. Çünkü tüm projeler Unocal, şaibeli müflis Enron, BP, Shell ve Chevron gibi tarafından yapılmaktadır. ve bunların danışmanları 2000 yılı şaibeli seçimleri gibi şirketlerin desteğiyle devletin koltuğuna oturtulmaktadırlar.

İkincisi ABD'nin Türkiye Büyükelçisi Robert Hope'na ait (1987-1989).Yeni Dünya Düzenicileri hakkında,"Bu devletin misyonu milli evlatları gömmek, onların boşa kalmış halklarından daha büyük birlikler oluşturmak ve kendi kudretiyle bu yeni düzene karşı muhtemel sabotajları sindirmektir çünkü bunların insanlığa "yeni bir ideoloji ve şiddet dışında sunacakları bir şey yoktur "diyor. Bu dünyayı yönetenler Uluslar üstü Amerikan menşeli dev tröstlerin mensuplarıdır. Bu mensubiyet sahipleri, yöneticiler, akademisyenler siyaset adamlardır. Dünyayı yöneten örgüt, esas itibarıyla Uluslararası Amerikan sermayesinin kontrolünü elinde bulunduran güçlerdir" diyor.

Aslında Yeni Dünya Düzeni , gerçekten Yeni bir Dünya Düzeni değildir. CFR'nin (Central foreign Relations) kurucularından en etkin üyelerinden C.P. Morgan 'ın yaptığı 11 Şubat 1950 yılında Amerikan senatosunun önünde yaptığı konuşmada diyor ki, "Bir dünya hükümeti ister istemez kurulacaktır, tek sorun bu sonuca güzellikle mi yoksa zorla mı ulaşacağımız sorunudur."

ABD'de şahinler grubunun karanlıklar prensi ve soğuk savaş döneminin ünlü stratejistlerinden Richard Perle ise :

"Hiçbir aşama yok. Bu, top yekün bir savaş. Önce Afganistan'a ardından Irak'ın icabına bakacağız ve daha sonra durum nasıl görünüyorsa şöyle bir değerlendireceğiz. Bu kesinlikle gidilmesi gereken bir yol....Eğer dünyaya yönelik vizyonumuzun devam etmesini sağlar, tamamen kucaklarsak ve akıllı diplomasi yöntemlerini kullanmaya kalkışmaz ve sadece top yekün bir savaşa girersek.....çocuklarımız bugünden itibaren hakkımızda görkemli şarkılara

söylemeye başlayacaklar“[Pilger, 2003:17] diyerek bugün ilk iki aşamayı geçtiğimiz maceranın başlangıç safhasında çerçevesini çizmiştir.

Yani bu proje silahlı ve top yekün olacak. Bu yüzden 11 Eylül saldırılarını, yürütülen bu hedef çerçevesinde demokrasi, küreselleşme, özgürlük, eşitlik gibi güzellik yollarıyla değil de silah zoruyla ulaşmak isteyenlerin yaptığını söyleme mümkündür.

ABD'nin Afganistan ve Irak operasyonlarına baktığımız zaman bunları sadece Afganistan ve Irak'ta yapılan operasyonlar olarak görmememiz gerekir. Bunlar bir bütünün şimdilik birer parçalarıdır.

Samuel P. Huntington, "Amerika Birleşik Devletleri'nin üstün olmadığı bir dünya, küresel olayların biçimlendirilmesinde ABD'nin, başka herhangi bir ülkeden daha fazla etki sahibi olduğu bir dünyaya göre daha fazla şiddet ve düzensizlik ve daha az demokrasi ve ekonomik büyüme içerecektir. ABD'nin kalıcı uluslararası önceliği, Amerikalıların refah ve güvenliği ve özgürlüğün, demokrasinin, açık ekonomilerinin geleceği ve dünyadaki uluslararası düzen için merkezi önemdedir "[Huntington,1997:15] demek suretiyle aslında ABD'nin küresel güç mücadelesindeki hedefini de çizmektedir.

Bush yönetiminin 11 Eylül sonrası uygulamaya koyduğu 'topyekün savaş' mantığını oluşturmaktadır. Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in Pentagon'a yönelik 'Düşünülemeyeni düşünün' talimatı Amerikalı olmayanların, dünyanın tek süper gücünün yönetiminin, Taliban'ın yaptıklarını amatör işi gösterecek derecede (Irak'taki işkence fotoğrafları ve görüntüleri ne kadar profesyonelce çalıştıklarını göstermektedir) insan katliamı vadeden fanatik bir zihniyetin eline geçtiğini düşünmelerini sebebiyet verebilir [The Guardian, 29 Kasım 2001].

Samuel P. Huntington ve Kissinger'ın aynı ekipte olduğunu ve Huntington'nun medeniyetler çatışması, adlı çalışmasının bu doğrultuda hazırlandığını söylemek bu strateji çerçevesinde doğrudur .

Yani yeni ABD artık silah yoluyla Dünya hakimiyeti için öncelik gördüğü yerlere saldıracaktır. Demokrasi ve insan hakları hem ABD hem de Dünya için rafa kaldırılmıştır. Petrol ve stratejik alanlar kontrol edilecek öncelik alanlardır.

3.3.11 Eylül'den Sonra, ABD'nin Yeni Stratejisinde Afganistan'ın Yeri

11 Eylül saldırılarından sonra ABD daha önce tüm dünyayı kapsamına aldığı 1802 tarihli Monreo Doktrini kalan kısmını tamamen yırtarak saldırgan ve İrrenditist bir politika takip etmeye başlamıştır. Seçilen hedeflere dikkat edildiğinde akla Amerika jeopolitiğinde bir boşluk olarak bulunan Merkezi Asya kıtası güçlerine karşı, Avrasya'ya bilfiil işgal etmek olduğu rahatlıkla görülecektir. Bu durumun Hindistan, Rusya ve Çin'in çıkarlarına ters olduğunu kesin olarak söyleyebiliriz.

Orta Asya Cumhuriyetleri, Rusya ve Çin arasında 1995 tarihinde imzalanan Şanghay antlaşması bu nedenlerle de bölgeyi ABD'ye kapatmayı hedeflemektedir. ABD' nin Afganistan'ı kontrol altına alması ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleriyle üs anlaşmalarını (Kafkasya dahil) imzalaması ise ABD'nin tehdidinin ciddi olduğu ve Şanghay antlaşmasını işlevsiz bir hale getirmeye çalıştığı görülmektedir.

Bölgenin kontrolünün ABD'ye sağlayacağı avantajları şu şekilde sıralamak mümkündür;

"Birincisi, ABD'nin Afganistan'ı işgali Pakistan ve ona destek veren Çin ve Hindistan üzerinde de bir denetim kurmasına yardım edecek,

İkincisi, Afganistan, Batı dışında- olan bir büyük gücün, bir taraftan Orta Asya'yı, şimdiki üç büyük kültür havzasının içindedir -İslam, Hint ve Çin- diğer taraftan Hint yarımadasını dolayısıyla bu yolla, denize açılan yolları kontrol edebilmek ve bu dinamikleri istediği zaman harekete geçirip sahip olduğu stratejik avantajla Avrasya'nın kalbine yaptığı bu üs'le operasyon yapabilme imkanına kavuşacaktır.

Üçüncüsü ise, Asya kıtasının güneye inen 3 geçiş yolunun sonuncusu olan Afganistan yolunu da kontrol altına alarak Asya kıtasını ikinci kez kuşatmak. ABD, Yugoslavya'nın parçalanmasını hızlandırarak Balkanlara, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan yoluyla da Kafkasya'ya yerleşmiştir, son giriş ise Afganistan yoluyla olmaktadır [Cohen, 2002:27].

Netice olarak şunu söylemek mümkündür. ABD, Asya kıtasını kontrol etmek için Asya kıtasına ulaşan üç stratejik yolların sonuncusu olan Afganistan'ı birinci derecede stratejik önceliği yapmıştır. Bu amaç, İngilizlerin 1800'lü yıllarda Güney-Kuzey istikametinde ilerlemesi sonucu Ruslarla Afganistan üzerinde yaşanan 'Büyük Oyun'un ikinci versiyonunun 21.y.y tekrarıdır. Bu yüzden ABD Irak dahil tüm bu operasyonları İngiltere ile birlikte yapmaktadır.

3.3.1.Afganistan'ın İşgali ve Taliban'ın Sonu

ABD'nin Taliban'ı desteklemesinin nedeni olarak Afganistan'ın stratejik konumunun sağladığı avantajları kullanmaktı demiştik. Bu bağlamda Meyssan şöyle yazmaktadır:

“İngiliz –Amerika ittifakının kendisine baskı yapmasından çekinen Pakistan, fırtınadan önce yeni müttefikler aramaya koyulmuştur. Bu bağlamda İslamabad'a bir Çin delegasyonu davet etmiş ve Çin'in kendisine vereceği askeri destek karşılığında Hint okyanusuna doğru bir kapı açacağına söz vermiştir. Bu duruma öfkelenen İngiliz-Amerika ittifakı, düşünülen vakitten önce –en azından Çinlilerin Büyük Oyun'larını bulandırmalarına vakit vermeden –saldırıya geçmeye karar vermiştir [Meyssan, 2002:139].

El-kaide'nin parasal kaynakları üzerinde Fransız istihbarat servisinin isteği üzerine araştırma yapan Jean-Charles Brisord ve Guillaume Daspuie, Afganistan'da yaklaşık sekiz yıl süren Taliban yönetiminin ABD ile flörtünü, “Bin Ladin ve Yasaklanan Gerçekler” isimli kitaplarında, iki cümleyle özetlemektedir: ” ABD'nin A ve B planları vardı. A planına göre Taliban'ın ABD'nin çıkarlarına göre ayartılması gerekiyordu. Bunu yapamazlarsa Taliban'ı devirecek ve yerine dost bir rejimi ikame edeceklerdi [Ahmetbeyoğlu, 2002:365].

1998 yılından itibaren ABD'nin Afganistan'a yönelik planlarına rötuş yapıldı ve sonuç olarak Taliban'ın devrilmesi gerekir diye eklendi. Bunun için de çeşitli gerekçeler hazırlanarak Taliban ve kucağındaki Usame Bin Ladin'e yüklendi. Nairobi ve Dar-u Selam'a yapılan saldırılarda Usame bin Ladin'in ABD tarafından kesin olarak (!) sorumlu tutulması ABD ile Taliban arasındaki ilişkilerin ilk somut çatışma noktasıdır.

Bu tarihten itibaren Taliban ve ABD ilişkilerinde dönüm noktası başlamıştır. 1988 yılına kadar Taliban'la anlaşmayı savunan CIA ve Rand Cooperation'a yakın isimlerden ve yeni dönemde Bush'un Afganistan özel temsilcisi Afgan aslı Zalmay Halilzad da 1998

yılından sonra Taliban'ın devrilmesini savunmaya başlamıştır[Zaman Gazetesi, 18 Kasım 2001]

11 Eylül saldırılarından sonra Afganistan Operasyonu başladığında bunun önceden planlandığını Taliban ile ABD görüşmelerine refakat eden Pakistan Hariciyesinden kıdemli Diplomat Naif Nik Fransız basınına anlatmıştır. Fransız istihbaratçılarının kalem aldığı kitaba göre Naik Afganistan'a komşu 6 ülke ile birlikte ABD ve Rusya'nın katılımıyla gerçekleştirilen görüşmelerde ABD Elçisi Tom Simons "Hem Taliban'ı hem de Pakistan'ı isteklerine boyun eğilmemesi halinde tehdit ettiğini ve diğer seçeneklerin devreye gireceğini ifade etmiştir.[Ahmetbeyoğlu, 2002:366]

ABD'nin 11 Eylül'den hemen sonra çok kısa bir sürede Afganistan'a müdahale etmesinin önceden hazırlandığını ve bunun için de orada hazır donanma tuttuğu ve planlarının sadece Taliban'ı cezalandırmak değil (zaten Taliban'ı da bunun için desteklemekteydi) aynı zamanda Afganistan'ı kontrol altına almak olduğu ABD'nin şimdiye kadar ki politikalarından çok net olarak anlaşılmaktadır.

ABD stratejisinin Afganistan üzerinden Asya kıtasına yöneldiğini ve kaynaklarını kontrol altına almak istediğini Davutoğlu şöyle anlatmaktadır: "ABD aslında Afganistan'a müdahale etmekle Rusların Tsentralnya Aziya (Merkezi Asya) jeopolitik hakimiyet alanı ile İngilizlerin denizlerden hakimiyet kuşağının üstüne bina edilen ABD politikasının- Rimland kuşağı- son versiyonu Asya kıtasının Heartland'ına - Kalbgahına - içine dalma politikasının ilk yeri Afganistan olmuştur [Davutoğlu, 2003:457].

Tüm Dünya Stratejistleri için, Asya Kıtası dünyanın ana hâkimiyet noktasıdır. Bilindiği gibi ABD ve İngiltere birer ada devletidir. ABD'nin Dünyaya hakim olması için merkezi kara gücü olan SSCB'yi kuşatması gerekir. Çünkü Rusya her zaman dirilebilecek kaynaklara ve geniş bir coğrafya avantajına sahiptir. Bunu engellemek için Almanya ve Japonya'nın da hakimiyet altına alınması gerekir. Zaten bu iki ülke ikinci Dünya savaşında

halledilmiş durumdaydı. Ortadoğu ve sıcak sular konusunda önemli bir boğaz geçişi olan Türkiye de NATO yoluyla ABD'nin düşmanı olmaktan çıkarılmış bulunmaktadır.

Avrasya egemenliği yoluyla Dünya hâkimiyetini kurmak için görüldüğü gibi ABD uzun bir strateji takip etmektedir. ABD bunun için Yugoslavya'nın parçalanmasını hızlandırarak Balkanlara yerleşti. Ardından Sovyetlerin bıraktığı boşluk yoluyla Kafkaslara yerleşti. Örneğini; son olarak Gürcistan da yaptırdığı darbe yoluyla da Gürcistan'daki darbe vasıtasıyla da buraya yerleşmiştir.

Mesela, ABD milli arşivleri, dönemin ABD Başkanı Roosevelt'in de 7 Aralık 1941'deki Pearl Harbor baskını, ülkeyi İkinci Dünya Savaşı'na sokma gerekçesi olarak kullandığını göstermiştir. Colin Powell'ın yukarıdaki sözünden anlaşılacağı gibi, 11 Eylül saldırıları sadece Afganistan'ın hakimiyeti için bile hazırlanmış bir Pearl Harbor olsa, Dünyanın en önemli stratejik noktalarından bir yer için çok ucuz bir bedel sayılır.

Bu konuda çok sayıda kanıt var. Örneğin, Nisan 2001'de bir neo-muhafazakâr düşünce kuruluşunun (RAND) ABD yönetimi için hazırladığı raporda: Türkmenistan, Özbekistan ve Kazakistan'daki doğal gaz kaynaklarının işletime geçilmesi halinde, bu kaynaklarına nakli için geçiş noktası olarak Afganistan'ın, ABD'nin çıkarları için vazgeçilemez önemi anlatılmış ve Afganistan coğrafyasının denetiminin ABD için hayati önemi vurgulanmıştır.

Zaten, Taliban'ın dışlanmış rejimi, uzun süre Batılıların hoş görüsünden ve birkaç Petrol şirketinin cömertliğinden yararlandıktan sonra yok oldu. Kuşkusuz Afgan dağlarında bile siyasi, askeri ve parasal destek olmayınca dünün hakimleri tekrar keçilerinin başına geçtiler [Brisard, 2002:13] İşte taliban'ın sonu budur. Çünkü Taliban, her ne kadar ABD'nin desteğiyle kurulmuş ise de yine de Afgan halkının çıkarını korumaya gayret ediyordu.

Ekim 2001 tarihinde başlayan hava saldırılarından sonra kademeli olarak ilerleyen Kuzey ittifakı ve ABD kara gücü vasıtasıyla Afganistan ABD tarafından işgal edilmiştir. Böylece Afganistan tarihinde yeni bir sayfa daha açılmıştır.

3.3.2. 'Büyük Ortadoğu Projesi', NATO'nun Genişlemesi, Afganistan ve Irak'ın İşgali

Richard Clarke ABD'nin beş ayrı başkanına 'ulusal güvenlik' alanında danışmanlık yapmış ünlü bir Amerikalı bürokrattır. Richard Clarke, 11 Eylül araştırma komisyonuna verdiği ifadesinde George W. Bush'un 11 Eylül eylemleri olur olmaz, 'neden oldu, tekrarını nasıl önleriz?' sorularını yöneltmek yerine, kendisine, "Bu eylemlerle Irak ve Saddam Hüseyin arasında derhal irtibat kur" emrini verdiğini belirtiyor [Sunday Herald, 6 Ekim 2002].

Irak'a açılan savaşın iki gerekçesinden ilki olan 'kitle imha silâhları' aradan bir yılı aşkın süre geçmesine rağmen bulunamadı, "Saddam'ın elinde dehşet silâhları var" iddiasının doğru olmadığı artık kesin olarak biliniyor... Savaşın ikinci gerekçesi olan "11 Eylül'ün arkasında Irak ve Saddam Hüseyin var" iddiası da, özellikle Richard Clarke'ın kendini ortaya atmasıyla, en yetkili ağızların ifadesiyle ciddi darbeyi yemiş oldu. Tezimizin başından beri ifade etmeye çalıştığımız ABD'nin Taliban'ı getirme ve götürme gerekçesini Irak için iki satırla özetlemeye çalıştık. Çünkü her iki ülkenin işgal sebepleri gayet net ve basitti.

ABD bir Dünya İmparatorluğu peşindedir. Büyük Ortadoğu Projesi bu Dünya hakimiyetinin askeri yolla ilk ve önemli ayağıdır. Yani 11 Eylül olaylarını Ladin(!) (ABD'nin resmi ifadesi böyleydi) yapmasaydı ve Saddam Irak'ın başında olmasaydı da ABD buraları işgal edecekti. Çünkü Batının enerji kaynakları ve enerji yolları bu ülkelerdir. 1987 yılında İngiltere ve ABD istihbaratları arasında imzalanan Thames antlaşmasına göre Yugoslavya ve Mezopotamya'nın (Irak, Suriye ve Türkiye'nin ortak olduğu bölgedir) bölünmesi tabiri kullanılmıştır [Dingilioğlu, 2003:169].

ABD'nin kurmaya çalıştığı Dünya Hakimiyetinin ilk ayağı olan Büyük Ortadoğu Projesinin sınırları; Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Sudan, Mısır, Ürdün, İsrail, Lübnan, Irak, Suriye, Türkiye, Suudi Arabistan, Basra körfezindeki tüm Arap Emirlikleri, Yemen, Pakistan, Afganistan olmak üzere tüm İslam coğrafyasını kapsamaktadır. Yani ABD İslam

ülkelerinde bir toplumsal mühendislik Programı uygulamaktadır. Bu, Afganistan ve Irak örneğinde gördüğümüz gibi kanlı da olacaktır.

Bu proje Uluslararası arenada ilk defa ABD'nin NATO temsilcisi Nicholas Burns tarafından Ekim 2003 tarihinde Prag'da düzenlenen, "NATO ve Büyük Ortadoğu" konulu konferansta dile getirilmiştir. Burns konuşmasında, "Bütün kurumsal dikkatlerimizi, askeri güçlerimizi Güneye ve Doğuya yöneltmeliyiz. İnanıyorum ki NATO'nun istikbali güney ve doğudadır. Büyük Ortadoğu'dadır[Karagül, Yeni Şafak 17 Ekim 2003]

Önümüzdeki Haziran ayında İstanbul'da düzenlenecek Büyük Ortadoğu konferansında ise bu konunun sınırları sanırım daha net çizilecektir. Başta Mısır olmak üzere Arap ülkelerinin çoğunun karşı durduğu bu proje tüm bölgeyi tedirgin etmektedir.

ABD Başkanı Bush da 20 Ocak 2004 tarihindeki "Ulusa Sesleniş" konuşmasında, "ABD'nin Ortadoğu için ileriye dönük bir stratejiyi benimsediğini" açıklamaktadır.[20 Ocak 2004 tarihindeki TV'de "Ulusa Sesleniş"konuşması]

ABD'nin bu konuda ne kadar kesin kararlı olduğunu Amerikan Hava Kuvvetlerinin Irak'ın bombalanmasından sorumlu, Emekli General William Looney Irak hakkındaki aşağıdaki düşüncelerinden de anlayabiliriz "Ülkelerine sahip olduğumuzu biliyorlar. Yaşama ve konuşma biçimlerini biz dikte ediyoruz. İşte şu an Amerika'yı görkemli yapan da bu. Bu harika bir şey. Özellikle de orada bu kadar çok petrol varken." [Pilger, 2003:59]

ABD'nin Afganistan ve Irak'ı işgali ve Somali'den Kırgızistan'a kadar bütün bölgeye askeri olarak yerleşmesi, aslında sadece İslam Dünyasını kapsamıyor. Yani İslam Coğrafyasıyla sınırlı bir proje değildir. ABD ve İngiltere'nin bu büyük stratejisi bir taraftan Rusya ve Çin'in önünü kapattığı gibi Avrupa Birliğinin de sonunu getirebilecek projedir. Kıbrıs üzerinde yaşanan tartışma bu konuda ABD ve AB arasındaki en önemli bir ayrılık noktası göstergesidir.

Soğuk Savaşın sona ermesi ve karşısındaki düşmanın ortadan kalkmasıyla birlikte, kendi varlığını “kimi, hangi misyonla, kime karşı ve ne şekilde” sorularıyla sorgulayan NATO, bugün o aşamayı çoktan geçmiş ve bütün bu sorulara cevap bulmuş görünmektedir. Bu çerçevede NATO, Soğuk Savaş sonrası NATO üyesi olmayan, özellikle eski Doğu Bloğu üyesi ülkeler ve diğer uluslararası örgütler ile etkili ortaklıklar geliştirmek ve 1991 Roma, 1999 Washington ve 2002 Prag zirveleri ile yeni stratejik konsept ve misyon derinliğini ortaya koymak suretiyle, bugün dünyadaki en güçlü askeri yapılanma haline gelmiştir.

Nitekim NATO’ya yönelik Dünya çapında askeri bir tehdit olmamasına rağmen, tarihinin en büyük genişleme atılımını yaparak yedi yeni ülkeyi (Bulgaristan, Estonya, Litvanya, Letonya, Slovakya, Slovenya ve Romanya) üyeliğe kabul ederek ve üye sayısını 19’den 26’ya çıkarmıştır. Böylece, varlığını Kuzey Denizi’nden Karadeniz’e ve Balkanlara kadar genişletmiş, hatta üç Baltık ülkesiyle de eski SSCB topraklarına da adım atmış olan NATO, son üyeler ve operasyonlar ile birlikte Kafkasya ve Orta Asya’ya, Avrasya’nın derinliklerine kadar uzanan bir alanda etki alanı oluşturabileceğini göstermiştir. Peki, bu genişleme nereye kadar devam edecektir? Bu politikanın arkasında yatan mantık nedir? Ve diğer güç adayları bu genişlemeye nasıl bakmaktadır?

Küresel bir güç mücadelesi veren bir gücün sınırı hiç kuşkusuz bütün yerküre olacaktır. Bu konuda NATO ve ABD’nin genişlemeleri paralellik arz etmektedir. Öncelik ise, bu gücünü sürekli hale getirecek ve garantiye alacak konuşlanmalar olacaktır ki bugün bu bölge Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) adı altında ortaya konulan ve genişleme eğilimi gösteren Avrasya coğrafyasının kilit noktalarıdır.

Yeni üyelerin ve olası adayların buldukları coğrafyalara harita üzerinde bakıldığında bu daha net bir şekilde görülmektedir. Nitekim, R. Nicholas Burns de, “NATO ve Büyük Ortadoğu” konulu konferansta yaptığı konuşmada NATO’nun geleceğini “doğu” ve “güney” olarak ortaya koymak suretiyle, BOP’ un çerçevesini bir kez daha çizmiştir.[Karagül, Yeni Şafak 07.09.2003]Diğer taraftan NATO’nun, gerek eski Varşova Paktı üyeleri ve gerekse de eski Sovyet cumhuriyetlerini içine alacak şekilde genişlemenin

peşinde olduğu görülmektedir. Bu noktada NATO, Kafkaslar ve Orta Asya'daki eski Sovyet cumhuriyetleri ile de ilişkilerini derinleştirmektedir. Dolayısıyla Rusya, sınırlarında yeni askeri üsler, askeri birlikler ve diğer güçlü askeri ittifaklarla karşı karşıya kalmaktadır.

Nitekim, NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer, ittifakın sınırlarının doğuya doğru genişlemesinin ilk somut adımı olarak, NATO'ya ait savaş uçaklarının üç Baltık ülkesinde konuşlanacağını bildirmiştir. Bu çerçevede, NATO'nun doğuya doğru genişlemesi Rusya, Çin hatta Hindistan endişelenmektedir. Bu konuda Rusya meşru güvenlik çıkarlarının ve endişelerinin dikkate alınmadığını ifade etmektedir. Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov bu son genişlemeyi Rusya'nın güvenliğine bir tehdit olarak nitelemiştir.[Yeni Şafak 07.09.2003]

Clinton döneminde ana hatları belirlenen ve George W. Bush döneminde onaylanan küresel stratejilerle başlatılan şey, dünya çapındaki bu anti-demokratik bir rejimin yükselişidir. Clinton döneminde ekonomik planda saldırı halinde olan imparatorluk, halefinin (II.Bush) döneminde, tamamen yeni bir askeri saldırı ve sefer biçimi aldı. [Joxa, 2003:17]Büyük Ortadoğu Projesiyle ABD Avrasya Petrolünü denetlemeyi, rakip güçleri buradan uzak tutmayı Avrasya pazarını ele geçirmeyi amaçlıyor. Ama şu unutulmamalıdır ki bu proje en az yüzyıl sürecek bir projedir halende tamamlanmamış ve çok gizli unsurları bulunan bir projedir.

Tablo 2 Çeşitli Ülkelerin Savunma Harcamaları

ABD	396
Rusya	60
Çin	42
Japonya	40
İngiltere	34
Suudi Arabistan	27
Fransa	25
Almanya	21
Brezilya	17
Hindistan	15
İtalya	15
Güney Kore	11
İran	9
İsrail	9
Tayvan	8
Kanada	7
İspanya	6
Avustralya	6
Hollanda	5
Türkiye	5
Singapur	4
İsveç	4
Birleşik Arap Emirlikleri	3
Polonya	3
Yunanistan	3
Arjantin	3
ABD hariç toplam	382
(milyar ABD doları)	

Yukarıdaki tabloda [Meysan, 2002:182] askeri harcamaların miktarına baktığımızda ise şunu açıklıkla görüyoruz. ABD'nin askeri harcamaları soğuk savaş bitmesine rağmen artarak devam etmektedir ABD Yeni Dünya Düzenini demokratik yollarla değil de askeri yollarla kurmaya çalışmaktadır. Irak ve Afganistan'ın işgali ve İsrail'in tahrikkar ABD

destekli dış politikası bunun en büyük kanıtıdır. Tüm Dünyanın askeri harcamaları kadar ve kendisine en yakın rakibinden yaklaşık yedi kat daha fazla bir askeri harcama yapan ABD'nin başta Büyük Ortadoğu Projesi ve Yeni Dünya Düzeni kanlı olacaktır.

ABD Orta vadede İsrail ve Petrolün güvenliğini sağlamak isterken uzun vadede de "Hegemon Güç" olarak rakipsiz kalmak istiyor. Bunun için askeri harcamalarını arttırmaktadır. ABD'nin bu yüzyıldaki Avrasya'ya yönelik kıta-ötesi çıkarmalar ve hareketler tarihi, aynı zamanda ABD önderliğindeki Atlantik merkezli Dünya sisteminin temel özelliklerini ve dönüşümünü ortaya koymaktadır. ABD Rimland kuşağı politikası çerçevesinde Asya kıtasının eteklerinden başlayarak, 1950 Kore çıkarması, 1964 Vietnam çıkarması, 1990 Kuveyt çıkarması ve son olarak da Afganistan'ı işgali olarak müdahalelere başladığını söyleyebiliriz. [Davutoğlu, 2001:226]

Örneğin sadece II. Dünya Savaşı'ndan bu yana Amerika'nın savaştığı veya bombaladığı ülkelerin bir listesini vermek gerekirse : Çin (1945-46, 1950-53); Kore (1950-53); Guatemala (1954, 1967-69); Endonezya (1958); Küba (1959-60); Belçika Kongo'su (1964); Peru (1965); Laos (1964-73); Vietnam (1961-73); Kamboçya (1969-70); Grenada (1983); Libya (1986); El Salvador (1980s); Nikaragua (1980); Panama (1989), Irak (1991-99), Bosna (1995); Sudan (1998); Yugoslavya (1999). (2001); Afganistan, (2003); Irak'ın işgali [Demirhan, 2003, s.45] ABD'nin yeni BOP hakkında bir fikir sahibi olabiliriz.

ABD'nin son olarak 'önleyici savaş doktrini' adlı dış politikası ise ilk olarak, Afganistan üzerinde Dünyaya rağmen ve tek aktör olarak denendikten sonra buna karşı çıkacak güç de olmayınca Irak'a da aynı şekilde uygulanmıştır. ABD'nin Irak Afganistan'a yönelik müdahalesinin ABD'ye sağlayacağı stratejik üstünlüklerini kısaca belirtmek gerekirse;

- a)Afganistan'ın stratejik konumunun ABD'nin eline geçirmesiyle bu coğrafyanın sağladığı avantajların ABD lehine kullanılması,
- b)Orta Asya Petrol ve Doğalgaz hatlarının kontrolünün ABD'nin eline geçmesi ,
- c)İran'ın kuzeyden kuşatılması, Irak da alındığına göre batıdan kuşatma tamam demektir,

- d)Müstakbel güç Çin ve Hindistan'ı kontrol etme imkanı,
- e)Başta El Kaide olmak üzere terör örgütlerini çökertme ve İsrail'in güvenliğin sağlamak,
- f)Afganistan'da ekilen Uyuşturucu alanlarının denetim altına alınması ,
- e)Bağımsızlığın yeni kazanmış Orta Asya ülkelerini kontrol etmek ve bunların İran'a ya da başka ülkelere kaymasını önlemektir.

Görüldüğü gibi Büyük Ortadoğu Projesi, II. Dünya savaşı sonrası düzenlemeleri hatırlatmaktadır. Tek fark Dünyanın sadece ABD'ye göre şekillendirilmesidir.

3.3.3.ABD'nin Küresel İmparatorluk Hegemonyasına Karşı Tepkiler ve Muhtemel Pakt Oluşumları

Avrupa "ana kara"sına hapsedilen Avrupa Birliğinin, enerji kaynakları ABD'nin kontrolü altında bulunursa geleceğin dünya sisteminde siyasi olarak etkin bir varlık göstermeyeceği gibi, ekonomik olarak da büyük çöküş yaşayacaktır. ABD'nin yeryüzünün "şah damar"ını oluşturan İslam coğrafyasına yerleşerek, kaynakları ve ticaret yollarını ele geçirmesi, ardından Müslüman ülkeleri 21. yüzyıl boyunca büyük bir suskunluğa itecek düzenlemelere girişmesi, Kıta Avrupa'sı, Rusya ve Çin'i ortak tehdide karşı dayanışmaya itmektir. ABD'nin şu anda sahip olduğu askeri üslere bakarak ne yapmak istediği daha rahat anlaşılabilir.

Almanya'daki Ramstein üssü ve diğerleri, Türkiye'de ise İncirlik üssü bulunmaktadır. Büyük, sabit üsleri küçültmeye hazırlanan Amerika bu arada bazı ülkelerde yeni ama küçük üsler kurmayı da planlıyor. Polonya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan gibi ülkeler bu çerçevede muhtemelen en geç 5-6 yıl içinde Amerika'nın yeni ev sahipleri olacaklar. Amerika bu ülkelerde hava üslerinin yanı sıra deniz üsleri ve eğitim üsleri de kurmayı amaçlıyor. Amerika mesela Romanya'daki Mihail Kogalniceanu hava üssü, Karadeniz kıyısındaki Mangalya deniz üssü ve Babadağ'daki eğitim üssü ile yakından ilgilenirken Bulgaristan'da ise Sarafevo ve Graf İgnatievo askeri hava üsleri ile Koren ve Novo Selo eğitim üsleriyle ilgili planlar yapıyor. Balkanlar'da 2 önemli ve büyük üssü zaten var.

Bunlar NATO çerçevesinde olmakla beraber fiilen Amerikan üsler. Kosova'daki Camp Bondsteel adlı üs ve Bosna'da Tuzla'da bulunan büyük üs. Bugün bu üslerde tahminen 5-6 bin Amerikan askeri görev yapmaktadır. Orta Asya'da yeni üsler ise Özbekistan'daki Hanabad, Kırgızistan'daki Bişkek-Manas üsleri her ne kadar geçici üsler olarak kabul ediliyorsa da bunların en azından Afganistan'da istikrar ve güvenlik sağlanana kadar faal olacakları da aşikardır. Afganistan'da istikrar ve güvenliğin tesisinin yıllar alacağı da zaten biliniyor. Bu üslere ek olarak Amerika'nın Tacikistan ile de temasta olduğu, Filipinler'de Mindanao Adası'nın güney ucunda yeni bir üs kurmaya hazırlandığı da bildiriliyor. Ayrıca, Irak'ta en azından 6 yeni üs kurma planlarının yapılmaktadır[Ertan, Zaman, 11.12.2003]

Bu üslerle Rusya adeta kuşatılmak ve hareket alanı daraltılmak istenmektedir. Mevcut durum, geleceğin süper güç adaylarından Çin için de geçerlidir. Çin, ekonomik kalkınma, ülke güvenliği ve 21. yüzyılda süper güç haline gelme yolundaki "Büyük Stratejisinin gerçekleşmesi için, kendisinin de içinde bulunduğu ve aktif bir rol oynayabileceği, NATO ve ASEAN gibi örgütlere alternatif olan Şanghay İşbirliği Örgütü'ne bundan dolayı ihtiyaç duymaktadır.

Nitekim, Şanghay İşbirliği Örgütünün kuruluşundan itibaren günümüze kadar ki süreç dikkatle irdelendiğinde ve yayımlanan deklarasyonlara bakıldığında, özellikle Çin'in arzu ettiği stratejik konuların gündeme getirildiği ve bu noktalarda kararlara varıldığı ve Şanghay İşbirliği Örgütünün Çin'in istediği stratejide ilerlediği kolayca görülecektir. Çin, çifte bir jeopolitik strateji uygulamaya başlamış, bu noktada bir taraftan küresel bir oyuncu olma yolunda çaba sarf ederken diğer taraftan da bölgesel bütünleşmesini arttırmak sureti ile bölgesel bir egemenlik kurmayı hedeflemiştir. Her iki durumda da Çin, Washington'un bölgedeki nüfuzunu azaltmaya ve "Amerikan tek taraflığı yerine uluslararası bir çok taraflılığı ikame etmeye gayret etmiştir."

Bu doğrultuda Çin, müttefikler arama gayretinde 21. yüzyılda uygun bir uluslararası grupta olarak Rusya ile aralarındaki gerginliği yumuşatma ve işbirliği sürecine girme politikasını tercih etmiş, Rusya'nın yanı sıra İran ve Pakistan'la da ilişkilerini geliştirmeye

başlamış, hatta Hindistan'la da bir diyalog sürecine girerek bölgeden ABD'yi dışlama yönünde bütün gayretini ortaya koymuştur. Öte yandan, Pekin son yıllarda İran'ı da Körfez bölgesinde ve Orta Asya bölgelerinde güven sağlayan bir güç olarak görmeye başlamıştır.[BBC, 21 Haziran 2004 Pekin]

Çin Ortadoğu'daki en büyük müttefiki İran ile, her halükarda bugün ABD hegemonyasındaki yeni dünya düzenine karşıdır. Nitekim, Çin-İran iki ülke ortak bildirisinde "İki taraf dünyanın çok kutuplu olmasını, adaletli, eşitlikçi ve hegemonya ile güç politikası olmayan uluslararası siyasi ve ekonomik yeni dünya düzeninin oluşmasının şart olduğunu belirtmişlerdir. Bu yeni dünya düzeninin oluşması için işbirliğine gidilmesi kararlaştırılmıştır" denilmektedir[Erol, Stratejik Analiz, Kasım 2001:65].

İran İslam Devrimi'nden sonra ABD'nin uygulamaya koyduğu tecrit ve çifte çevreleme politikasına tepki olarak içinde bulunduğu duruma karşı değişik arayışlar içerisine giren İran, çeşitli alanlarda çıkarları örtüşen Çin ile pek çok alanda işbirliğine gitmiş ve Çin tarafından özellikle askeri teknoloji alanında ki buna nükleer füze teknolojisi ve malzemeleri de dahildir, Orta Doğuda önemli bir askeri güç konumuna gelmesi hedeflenmiştir[a.g.e]

Böylece Çin, İran üzerinden Orta Doğuda siyasi etkisini oluşturarak, bölgede stratejik konumunu inşa etmeye başlamış görünmekteydi. Dolayısıyla Çin, kaçınılmaz olarak ABD'nin bölgedeki çıkarlarını tehdit eden ve "engellenmesi gereken bölgesel hegoman bir güç" olarak algılanmıştır.[www.heritage.org]

Diğer taraftan Çin büyüyen ekonomisinden dolayı daha çok enerjiye (petrol ve doğal gaz) ihtiyaç duymaya başlamıştı. Petrol ve doğalgaz ihtiyacının önemli bir kısmını İran'dan temin etmekte olan Çin, Orta Doğu petrolleri üzerinde kontrolü sağlamış olan ABD'nin Orta Asya ve Hazar bölgesinde de olası bir kontrolünü veya etkisini engellemek için, Orta Asya devletlerine karşı oldukça iyimser bir politika ile yaklaşmakta ve bu noktada kendisine uygun gördüğü bölgesel bir güç olma özelliğine sahip olan İran'la da işbirliği sürecini

hızlandırmaktadır. Nitekim, Çin Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Jiang Zemin, 2000 Temmuzunun ilk haftasında yaptığı üç günlük Türkmenistan ziyareti ve başta Kazakistan olmak üzere diğer bölge ülkelerine verdiği güvenlik garantisi bu durumun ispatıdır.

Aslında Sovyetler Çin'le ilişkilerine 1990 yılından itibaren çekidüzen vermek başlamışlardı. Bunun için dönemin SSCB Dışişleri Bakanı Edward Şevardnadze 1989 yılında Pekin'e yaptığı ziyaret esnasında 250.000 askere çekidüzen vereceğini açıklamıştı. Gorbaçov ise 17.05.1989 Çin'e yaptığı açıklamada Çin sınırında bulunan askeri güçte bir takvim çerçevesinde indirme girileceğini belirtmekte ve iki ülke arasındaki ekonomik konularda işbirliğinin gerekliliği üzerinde durmaktaydı[Blacker,1989:3] .

Daha sonraki yıllarda Sovyetler dağılınca ilişkiler daha artmıştır. ABD tehdidi artınca da Sovyetler Çin'e gelişmiş askeri teknolojiler transferinde bulunmuşlardır. Rusya aynı şekilde Hindistan'a da verdiği gelişmiş savaş uçakları ile Çin-Hindistan ikilisinin üçüncü ortağı olarak bölgeyi ABD'ye kapatmaya çalışmaktadır. Afganistan tüm bu karmaşa içerisinde küresel güç mücadelesinin şekillendiği bir laboratuvar haline dönüşmüştür. Nitekim, son zamanlardaki hareketlenme de, bölgede istikrarın korunması ve ABD çıkarları ekseninde bölgesel bir işbirliğinin güçlendirilmesi veya tam tersi olarak yeni bir Soğuk Savaşın başlaması açısından oldukça dikkat çekicidir. Her şeyden önce, artık Asya'daki kuvvet dengesi değişmeye başlamıştır.

Bunun sonucunda ABD'nin karşısına (potansiyel olarak en tehlikeli senaryo olarak adlandırabileceğimiz) Çin, Rusya, Hindistan ve belki de İran'ın oluşturacağı "anti hegemonyacı" ve yalnızca ideoloji aracılığıyla değil, fakat birbirini tamamlayan çıkarlarıyla birleşmiş büyük bir koalisyon çıkabilir. Bu ittifaktan kaçınmak, her ne kadar uzak olursa olsun ABD'nin aynı anda Avrasya'nın batı, doğu ve güney çevrelerinde jeostratejik beceri göstermesini gerekli kılacaktır. Ama herşeye rağmen, böylesi bir gelişme ne ABD'nin ne de Avrupa'nın menfaatine olacaktır. Batı dünyası bakımından, Rusya Federasyonu ve Çin'in, Orta Asya'daki çıkarları çatışmaya engel olacak şekilde bir politika izlemeyi gerektirmektedir. Eğer yeni bir çok kutuplu yapılanma ortaya çıkacaksa (ki çıkmaktadır) ABD'nin

imparatorluk özleminin Dünya için ne derece tehlike arz ettiğini ve gelecekte, her zaman yıkılan eski düzenin yerine kurulan yeni Dünya Düzenlerinin son versiyonunun aslında daha tehlikeli olduğunu vurgulamak gerekir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin imparatorluk hevesine kapılmayacağına ilişkin inanç, bizim farklı olduğumuz, Amerikan gücünü yanlış kullanılmayacağı ve bizim insanlara özgü zaaf ve eksikliklerden yoksun olmamız gibi inançlara dayanır. Bu unsurlar, bizim savaşmamızı gerektiren durumlarla ilgili sınırlamalar ve bugün artık dünyanın en büyük askeri gücünün şanına yakışmadığı görülen misyonumuzu tamamlamamıza bizzat kendimizin koyduğu kısıtlamalardan ibarettir. İşin en acımasız ve en acıklı garabeti şu ki, bu şekilde biz kendi istisnasızlığımızı kutlarken, bizi gerçekten müstesna yapma amacı unutmamızdır. [Tucker, Hendrickson, 1992:247]

Nasıl ki 15,16,17 y.y'ların başat gücü Osmanlı Devleti idi. Diğer y.y'larda ise Avrupa'nın çeşitli ülkeleri olmuştur. Şu anda da ABD'dir. Fakat bu çok dengesiz bir durum oluşturmaktadır. Yani Dünya nüfusunun 1/3'ü ve coğrafya olarak merkez de bulunan İslam coğrafyası ile Asya kıtasının güçleri dikkate alınmadan sadece ABD tekeline dayalı bir güç çok tehlikeli sonuçlara yol açar. ABD'nin askeri gücü yadsınamaz ama ekonomik olarak Almanya ve Japonya dikkate alınmamaktadır. İslam Dünyası terörist muamelesi görerek yok sayılmaktadır. Yalnız ABD, İngiltere ve İsrail dikkate alınarak Yeni bir Dünya Düzeni kurulmaya çalışılmaktadır.

Fakat buna alternatif olarak düşünülebilecek bir ittifak hem bu üçlüyü durdurur hem de Dünya barışı için daha güvenli bir sistem olur. Üç ana unsura dayalı ittifak tüm Güney Kuşağı (Fas-Endonezya) boyunca Müslümanlar (Hindistan dahil), Kuzeyi ve Batısı Ruslar, Doğusu Çin ve Japonya tarafından kurulacaktır. Yani bu ittifak Asya'nın Trilatereal'ı olacaktır. Müslümanların coğrafi kaynakları, Rusların askeri güçleri ve Japonya-Çin'in teknolojisi ile birleşirse, ABD'li Edmund Burke'nin aşağıda endişe duyduğu durumdan bu Dünya ada'sı kurtulabilecektir.

1901 yılında müttefiklerin Fransa ile ilgili politikaları hakkındaki gözlemlerinde Edmund Burke ülkesi ABD hakkında şöyle demektedir:“İhtiraslarla ilgili olarak alacağımız önlemler söz konusu olunca, bizim kendimize karşı önlem almamız sanırım yanlış olmayacaktır. Samimi söyleyeyim, ben 'kendi' gücümüz ve 'kendi' ihtirasımızdan dehşete düşüyorum; ben kendimizin fazla dehşet saçıcılığımızdan da dehşete düşüyorum" [a.g.e.:247].

İşte tek kutuplu Yeni Dünya Düzeninin Afganistan ve Irak en büyük kanıtı olarak özeti yıllar önce söylenmiş bu sözlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Afganistan, Asya kıtasının doğu-batı, kuzey-güney geçiş yollarının kesiştiği bir kavşak noktasıdır. Bu nedenle tarih boyunca doğuya ve batıya ilerleyen güçler burayı aşmak zorunda kalmıştır. M.Ö 500'li yıllarda ilk defa İran hükümdarlarından Daru ve ardından Makedonya kralı Büyük İskender tarafından işgal edilen Afganistan o tarihten beri sürekli aynı nedenlerle işgal edilmektedir. Asya'nın devleri Çin, Hindistan, İran ve Rusya'yla ortak bir sınıra sahip bulunan Afganistan, ya bu ülkelerden birini kontrol altına almak isteyen harici bir güç tarafından veya bu ülkelerden dışarıya açılmak isteyen dahili bir güç tarafından kontrol altına alınmak zorundadır. Bu stratejik konumundan dolayı 2500 yıldır Afganistan sürekli dış müdahalelere maruz kalmaktadır.

Bu müdahalelerin neticesinde Afganistan, ancak 1748 yılında milli bir devlet kurabilmiştir. Ahmet Şah Dürrani tarafından, Afganistan'ın İran'ın kontrolü altında bulunduğu bir sırada İran'daki bir iç karışıklıktan istifade edilerek kurulan Afganistan, bu müdahalelerden dolayı birlik halinde yaşayan ve ülkesinde çoğunluk olan bir toplum maalesef oluşmamıştır. Bu yüzden ortak bir kimlik de yoktur. İslam dini tek ortak noktadır. Örneğin; bugün Afganistan'da sen kimsin sorusuna cevap olarak ben 'Afgan'ım' diyen kimse yoktur. Herkes kendini kavmi veya aşiretiyle tanıtmaktadır. Afganistan'da bölünmüş bir toplum vardır. Bunlar ancak bir dış müdahale karşısında bir araya gelmektedir. Fakat çok ilginçtir; 1750'li yıllardan sonra ise milli birlik ve bütünlüğünü sağlamış bir Afganistan'ın İran ve Hindistan'ı kontrol altına aldığı ve Afgan İmparatorluğunu kurduğu görülmüştür.

Ancak 19.y.y'dan itibaren şiddetlenen sömürgecilik savaşında Afganistan zayıflayarak, Rusya ile İngiltere arasında 'Büyük Oyun'un oynandığı paylaşılamayan bir ülke haline gelmiştir. İngiltere için Afganistan, Hindistan'ın korunması ve Rusya'nın Asya kıtasına hapsedilmesinde tampon bir bölge olmuştur. Rusya içinse sıcak sulara inmenin en kısa yoludur.

İngiltere Türkistan'ı Rusya nüfuz alanı olarak belirlemesine rağmen Afganistan'ı Rusya'ya karşı silahla savunmuş hatta aralıklarla bizzat üç defa işgal etmiştir. Afganistan'a büyük zararlar veren bu işgaller İngiliz İmparatorluğunun zayıflamasında önemli rol oynamıştır.

19. y.y'daki Dünya dengeleri 20.y.y.'da değişmesine rağmen Afganistan'ın önemi değişmemiştir.

20.y.y'da tarih sahnesine Sovyetler Birliği olarak çıkan Rus İmparatorluğunun sıcak denizlere ulaşma hedefine bu kez İngiltere'nin yerini alan Amerika Birleşik Devletleri karşı çıkmıştır. Bu iki güç arasında yaklaşık yarım yüzyıl süren soğuk savaşta Sovyetler Birliği tarafından 1979 yılında işgal edilen Afganistan, ABD tarafından İslam ülkelerinin organize edilerek uygulanan 'Yeşil Kuşak' projesiyle, yine silahla savunulmuştur. Yaklaşık dokuz yıl süren Sovyet işgali sonucunda, Afganistan'ın tıpkı İngiliz İmparatorluğu gibi bu kez Sovyet İmparatorluğunun yıkılmasında rol oynadığını görmekteyiz.

1988 yılında beklenmedik bir şekilde sona eren Sovyetlerin Afganistan işgalinden geriye tamamen harap olmuş bir devlet ve fikri olduğu kadar fiziki olarak da darmadağın bir toplum kalmıştır.1979 yılında 22 milyon civarında bir nüfusa sahip olan Afganistan'a işgalin faturası olarak, 4-5 milyon (çoğu Pakistan'daki kamplarda olmak üzere) mülteci, 2 milyon ölü, 4 milyon yaralı ve Sovyetlerin serptiği milyonlarca mayınlı toprak kalmıştır. Sovyetlerin çekilmesinden sonra başta ABD olmak üzere Uluslararası sistem tarafından kendi haline terk edilen Afganistan'da, Sovyet işgaline karşı mücadele eden belli başlı 7 mücahit grubun savaş sonunda birbirleriyle iktidar mücadelesine girişmeleri sonucu 1988-1994 yılları arasında on binlerce insan ölmüştür. Rusların bile bombalamadığı Kabil'i bombalayan bu gruplardan bıkan Afgan halkı, Rusları arar bir hale gelmiştir.

S.S.C.B' nin dağılmasıyla biten soğuk savaşın ardından kurulmaya çalışılan Yeni Dünya Düzeninde ve Bağımsızlığını yeni kazanan Orta Asya Cumhuriyetlerinin Ruslara karşı bağımsız kalma arzusu, yeni keşfedilen enerji kaynaklarının ihraç yolları sıkıntısıyla birleşince yeniden "II. Büyük Oyun" gündeme gelmiştir. Orta Asya ülkelerinden petrol ve doğal gazın Batı ülkelerine güvenli bir şekilde aktarılması için tasarlanan Orta Asya Petrol Boru Hatları Projesi (OAPBHP) güzergahı için en kısa yol Afganistan'dır. Bunun için

Afganistan tekrar çatışmalara sürüklenmiştir. Görüldüğü gibi oyun'un aktörleri ve oyun'un konusu değişmesine rağmen Afganistan'ın önemi değişmemektedir.

Batı ülkelerinin artan enerji ihtiyaçlarını karşılamak için ucuz ve güvenli bir kaynak yeri olan Orta Asya ülkeleri ile Batılı petrol şirketleri arasında anlaşmalar yapıldıktan sonra Uluslararası Sistem tarafından bir süre önce kaderine terk edilip iç çatışmaya sürüklenen Afganistan, bu kez bunlar arasında çatışma alanına dönmüştür. Dış müdahalenin bu hattın (OAPBHP) güvenliği için Afganistan'ı güvenli bir ortama kavuşturmak gerektiğinden, öncelikle çatışan gruplar arasında barış sağlanmaya çalışıldıysa da başarı sağlanamayınca Pakistan ülkesindeki mültecileri değerlendirerek bunları (Taliban) Afganistan'da iktidara oturtmuştur.1994-2001 yılları arasında süren ve çok kısa bir süre içerisinde Afganistan'ın %90'ını kontrol altına alan Taliban ABD'den de himaye ve destek görmüştür.

Başta Pakistan ve Suudi Arabistan tarafından tanınan ve desteklenen Taliban'ı ABD Petrol şirketi Unocal, Arjantin petrol şirketi Bidas da desteklemiştir. ABD'nin çıkarları doğrultusunda hareket ettiği takdirde mahiyetine bakılmaksızın süren destek 11 Eylül 2001 yılından itibaren birdenbire tersine dönmüştür. Taliban Uyuşturucu ekimini yasaklaması ve ABD çıkarlarına ters hareket etmesi nedeniyle ABD tarafından yıkılmıştır. Unocal Petrol şirketi yerine, Arjantin Bidas petrol şirketini, çıkarlarına uygun gören Taliban hem kendini hem de kurucusu Pakistan'ı ABD tehdidine maruz bırakmıştır.11 Eylül saldırılarının sorumlusu olarak gösterilen El Kaide terör örgütü ve Usame Bin Ladin bahanesiyle Afganistan ABD tarafından Ekim 2001 yılından itibaren işgal edilmiştir.

İşin en ilginç yanı Taliban'la Unocal adına pazarlık ve danışmanlık yapan kişilerin bugün ABD ve Afganistan'da başında bulunmalarıdır:Karzai, Halilzad, Rice, Cheney...11 Eylül saldırıları ABD'de yapılan bir darbedir. Bu saldırılar başta petrol ve silah olmak üzere çeşitli şirketlerin desteğiyle yapılmıştır. Amaç şirketlerin hakimiyetindeki ABD'nin kontrolü altında 'Yeni Bir Dünya Düzeni' kurmaktır. Bunun için düğüm yine Afganistan'da çözülmektedir.11 Eylül darbesini yapanlar bu yüzden Afganistan'dan başlayarak Irak'ı kontrol altına aldılar .ABD İmparatorluğunun ikinci ayağı da Haziran

ayında İstanbul'da daha da netleşmesi beklenen 'Büyük Ortadoğu Projesi ' ini uygulamaya geçirilmesidir.

Görüldüğü gibi Büyük İskender'den II. George W. Bush'a kadar 2500 yıl geçmesine rağmen Afganistan hala dünya hakimiyetinin en önemli kavşak noktası olarak karşımızda durmaktadır. İngilizler ve Sovyetler arasında Afganistan'ın kontrolü için Uluslararası ilişkiler literatüründe 'Büyük Oyun' olarak adlandırılan çatışmalar yaşanmıştır. Şimdi ise buna devletlerin yanı sıra şirketler de aktör olarak katılmaktadır. Ve oyun daha da şiddetlenmektedir.

ABD bugün bir Dünya imparatorluğunu kurmaya çalışmaktadır. Bunun için NATO'yu Rusya'nın aleyhine genişlettiği gibi Güneye ve doğuya doğru İslam ülkelerine karşı kaydırmaktadır. NATO'yu Afganistan ve Irak'ta aktif olarak kullanmaya çalışmaktadır. Şu anda Güney Asya bölgesinde İngiltere, Ortadoğu 'da ise İsrail'le birlikte ve global olarak ikisiyle birlikte hareket eden ABD Afganistan üzerinden bölgeye karşı ciddi tehdit oluşturmaktadır. Çin, Hindistan, İran ve Rusya'nın da kontrol edilebileceği bir noktada bulunan Afganistan'ın ABD'nin işgaline girmesi bu ülkeleri ittifaklara yöneltmektedir. Şanghay bu amaçla ABD'ye Orta Asya'yı kapatmayı amaçlıyorsa da hala tehdit çok ciddi olarak ortada durmaktadır.

Ben, 'Anadolu Kalkanı Projesi' adını verdiğim kısaca Japonya-Çin-Hindistan, Rusya ve İslam ülkelerinin ittifakıyla oluşabilecek bir projenin bunu durdurabileceğini düşünmekteyim. Asya kıtasının stratejik bir yeri olan Anadolu geçmişte Asya kıtasına yönelik tehlikelerin durdurulduğu ileri bir karakoldu. Haçlı seferleri burda durdurulmuştur. Bir Asya gücü olan Osmanlı imparatorluğu Avrupa'yı 400 yıl kontrol altında tutmuştur. Birer Avrupa ve Amerika fitnessi olan Keşmir, Filistin, Çeçenistan sorunlarının işbirliğiyle çözülerek Anadolu üzerinde kurulacak ittifakla ABD ittifakının yenilmesi mümkün olabilir. Asya kıtasının güçleri ittifak etmek zorundadır. Çünkü şu anda bu üç gücün çıkarları ortak bir tehditle karşı karşıya bulunmaktadır.

Ve bunların ittifaklarının dışında Dünya'da hiçbir güç ABD'yi durduramamaktadır. Asya kıtasının tarihte ilk defa bu kadar önemli bir tehditle karşı karşıya bulunduğunu görmekteyiz.

İslam ülkelerinin Stratejik coğrafya desteği, Japonya, Çin ve Hindistan'ın İnsan ve teknoloji desteği, Rusların silah desteği birleşirse ABD'nin kontrolünde Yeni Bir Dünya Düzeni de kurulamaz.

Böylece önemli sınırlamalarla karşı karşıya bulunan bu üç gücün ilk işi olarak Afganistan üzerinde ABD karşısında ortak cephe oluşturarak harekete geçmektir. Bunun ilk uygulama alanı, ABD Küresel imparatorluğunun da ilk uygulama alanı olan Afganistan olmalıdır. Afganistan'da yenilecek ABD'nin diğer İmparatorlukların akıbetine uğrayacağı güçlü bir ihtimaldir. Çünkü Afganistan tarihi bunun örnekleriyle canlı olarak karşımızda durmaktadır.

KAYNAKLAR

Kitaplar

ARMAOĞLU, Fahir, 20.yüzyıl Siyasi Tarihi I, (1914-1980) Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1991.

AHMETBEYOĞLU, Ali, Afganistan Üzerine Araştırmalar, Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002.

ALİ, Syed Asım, "The Muslim Political Thought During the Khilafat of india", A World Seminar on Muslim Political thought during the Colonial Period, at the Muslim Institute, London, 1986.

AYTAÇ, Önder, The US Ame, ABD, Sansür, Yasaklama, Propaganda ve 11 Eylül, Akademik Yayınları, İstanbul, 2002.

ARI, Tayyar, Global Politika ve Güney Asya, Alfa Yayınları, İstanbul 1994.

ARI, Tayyar, Basra Körfezi ve Ortadoğu'da Güç Dengesi, Alfa Yayınları, İstanbul, 1996.

ALFRED, McCoy, Drog Fallout:the CIA's Forty Year Complicity in the Narcotics Trade.The Progressive, Ağustos 1997

BRİSARD, J.Charles - Guillaume DASPUİE, Yasaklanmış Gerçek Bin Ladin, Anka Yayınları, İstanbul, 2002 .

BROXUP, Michel "The Soviets in Afganistan:The Anatomy of a takeover", Central asian Survey, Vol.-(April 1983)

CAROE, Sir Olaf, Sömürülen Topraklar, Tercüman Yayınları, İstanbul 1980.

CHOMSKY, Noam, 11 Eylül ve Sonrası , Aram Yayınları, İstanbul, 2001.

DAVUTOĞLU, Ahmet, Stratejik Derinlik, Küre Yayınları, İstanbul 2001.

DAVUTOĞLU, Ahmet , Küresel Bunalm, Küre Yayınları, İstanbul 2002.

DEMİRHAN, Ahmet, ABD, Terör ve İslam ,Vadi, Ankara, 2001.

DEMİREL, Emin, Afganistan, IQ Yayınları, İstanbul 2002.

DOĞAN, Süleyman, Afganistan'da kim kazandı?, Marifet Yayınları, İstanbul, 1995.

DİNGİLİOĞLU Selin, Levent TOKDEMİR, Alper BİRDAL, Tarihin 11 Eylül Uğrağı, Seyir Yayınları, İstanbul, 2003

DİAKOV David – Sergey KOVALEV, İlkçağ Tarihi, Ortadoğu, Uzakdoğu, Eski Yunan, IQ Yayınları, Ankara,1987.

DODWELL, Hudrev, The Cambridge Shorter History of India, London 1969.

DEGO, Cordovez, Selig HARRİSON, Out of Afghanistan:The Inside Story of the Soviet Withdrawal, Oxford Uni.Press, N.Y.1995.

DALMAZ, Halil, Kayıp Halka, Kim Yayınları, Ankara, Şubat 2002.

DOWNS, Robert, Dünyayı değiştiren kitaplar (Çev.Erol Güngör) Ötüken Yayınları,1994.

FLECHTER, Alexander, Afghanistan: Highway of Conquest, New york, 1966

FRASER, Tytler, Afghanistan a Study of Political Developments in Central Asia, London, 1950.

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ IV Cilt 133-135 (Afganistan)

JOXE, Alain, Kaos imparatorluğu (Çeviren: Işık Ergüden), İletişim Yay., İstanbul 2003.

KUPCHAN, Charles , The Persian Gulf and the West: the Dilemmas of Security, Boston, Bullen and Unwin, 1987 .

MEYSEN, Thierry, 11 Eylül 2001 Dehşetengiz Hile, Med Cezir, İstanbul, 2002

MAXWELL, Orme Johnson, The Military as an Instrument of U.S Policy in South West Asia:The Rapid Deployment Joint Task Force, 1979 / 1983 Boulder, Colorado:Westview pres, 1983.

NORENG, Qystein, Petrol ve İslam, Sabah kitapları , İstanbul, 1997.

ORAN, Baskın, Türk Dış Politikası II., İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.

OĞUZ, Esedullah, Hedef Ülke Afganistan, Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2002.

ÖZEY, Ramazan, Dünya ve Türkiye ölçeğinde Siyasi Coğrafya, Aktif Yayıncılık, İstanbul, 2002.

POPOVSKYİ, John, The Rival Powers in Central Asia , London, 1893.

PİLGER, John, Dünyanın Yeni Efendileri (Çev. Ali Çimen), Timaş yayıncılık, İstanbul, 2003.

RAŞİD, Ahmed, İslamiyet, Petrol, ve Orta Asya'da Yeni Büyük Oyun, İstanbul, Mozaik Yayınları, 2001.

RAWLİNSON, Hugh, England and Russia in the East, London,1875.

ROY, Olivier, Afghanistan, from Holy War to Civil War, Princeton University Press, Princeton ,1995.

SARAY, Mehmet, Afganistan ve Türkler, Avrasya Stratejik Araştırmaları Vakfı Yayınları, Ankara 2002.

SİNANOĞLU, Oktay, Büyük Uyanış, Otopsi Yayınları, İstanbul 2002.

UYSAL, Hasan, Adı Afganistan, Öteki Yayıncılık, Ankara 1996.

TOGAN, Zeki Velidi, Bu günkü Türkili ,Türkistan ve Yakın Tarihi, İstanbul,1981.

TUCKER, Robert, David HENDRICKSON İmparatorluk Özlemi, Pınar Yayınları İstanbul 1992.

ULUAGAY, Osman, Hedefteki Amerika, Timaş Yayınları, İstanbul, 2002.

Sürelî Yayınlar Ve Gazeteler

AFP,"Laden Planned a global İslamic revolution in 1995", 27 Ağustos 1998

AP, 13 Ağustos 2002

ATAY, Mehmet, Avrasya Dosyası, Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Dergisi Sonbahar - Kış 'Afganistan sayısı ' 1998/1999

APS Diplomat Recorder Bin Ladin Family distances it self From Osame", ,5 Mart 1994

BLACKER, Coit "The USSR and Asia in 1989:Recasting Relationships", Asian Survey Vol.xxx 1990.

BM Raporu-31Ağustos 1999

BP Statistical World Review, 1997

BBC, 6 Kasım 2001

BUSH, George W. 20 Ocak 2004 tarihindeki TV'de Ulusa Sesleniş konuşması.

CAROLİNE, Lees"Oil barons court Taliban in Texas"Sunday Telegraph,14 Aralık 1997.

CANFIELD, Robert L."İç Saflaşma Eğrisi" The Middle East Journal, güz 1989.

DAVİES, Hugh,The Daily Telegraph, Londra, 24.08.1998, İnternational: "İnformers"point the finger at bin Laden; Washington on alert for suicide bombers".

DELAY, Jenifer Pipeline News by; 11.10.1997; Reprint from The Market Intelligence Service; Paper by Ahmet Rashid.

DİLİP, Hiro, Fallout From the Afghan Jihad, İnter. Press Service, 21 Kasım 1995
Far Eastern Economic 21 Kasım 1995 Review 1997 s.1

EROL, Mehmet Seyfettin, Stratejik Analiz, Kasım 2001 s.66

ERTAN, Fikret, Zaman 11.12.2003

HİNDİSTAN'A BAKIŞ Nisan 2003-s.46.

HALLİDAY, Fred, "The Un-Great Game the Country that lost the cold War,
Afghanistan, New Republic, 1996.

HUNTER, Shireen, Central Asia since İndependence, Praeger 1996.

ISRAEL, Jared, Evrensel Gaz .18 Ekim 2001

İNTERNATIONALE POLİTİK Transatlantik edition Winter İssue 2004s.113.

JEFFRY, Record, The Rapid deployment Force and U.S military intervention in the
Parsion gulf US News&World Report, Washingtonİns for Foreign Pol. İnc.1981s.1

JAMESTOWN PUBLİCATIONS volume 3, Post Soviet States Issue1,January1,1997sy.3

KARAGÜL, İbrahim, Yeni şafak 27.02.2003.

KİSSİNGER Henry vere a tefricat Newyork, Müctema Dergisi 12-18 ocak 2002.

LE MONDE 25 Temmuz 2003.

LİVANELİ, Zülfü, Sabah Gazetesi, 09.10.2001.

MUSLİM , 17 Kasım 1994.

MALASHENKO, Aleksei “The Taliban Threat to Central Asia”, Prism: A Biweekly on the Afghanistan.

MEO, Leila, US Department of State, Bureau of Public Affairs,” President Carter’s State of the Union address,”January 23, 1980, ed., 1981 s.1221

NATION, 18 Şubat 1995 United Pres International,

NEW YORK TIMES, 14 Temmuz 1996

ROT, Arendoti, Cumhuriyet 18.10.2001

RUBİN, Barnett,”US Policy in Afghanistan” Muslim, Dış İlişkiler Konseyi, N.Y 1997.

ROY, Oliver, Dünya ve İslam, Yaz. 1992.

REUTERS,”US sending envoy to Taliban”,Washington , 1 Ekim 1996.

RADİKAL, 04.01.2004

STAROBİN, Paul,”The New Great Game”National Journal,12 Mart 1999.

TİMES, 3 Kasım 2001

TALBOTT, Strobe, “Deeping US Engagement with the States of Sentral Asia and Caucasus:A Road map for the Future “ Washington’da konuşma, 21 Temmuz 1997 s.7

THE SUNDAY HERALD, 6 ,7 Ekim 2001, Family Ties, The bin Ladens”

THE DAILY TELEGRAPH, 16 Eylül 2001,

THE GUARDIAN, 29 Kasım 2001

US NEWS&WORLD REPORT , 2001 Summer.

WEGNER, Daum, The Washington Post, 1 Ekim 1996 Reuters,"US sending envoy to Taliban", 'Universalism and West' Harvard İnt.Review Summer ,WSJ, 2001

[www.islamonline .com](http://www.islamonline.com).

YUSUFZAY, Rahimullah ,"Taliban head says Rabbani sabotaging UN peace efforts"

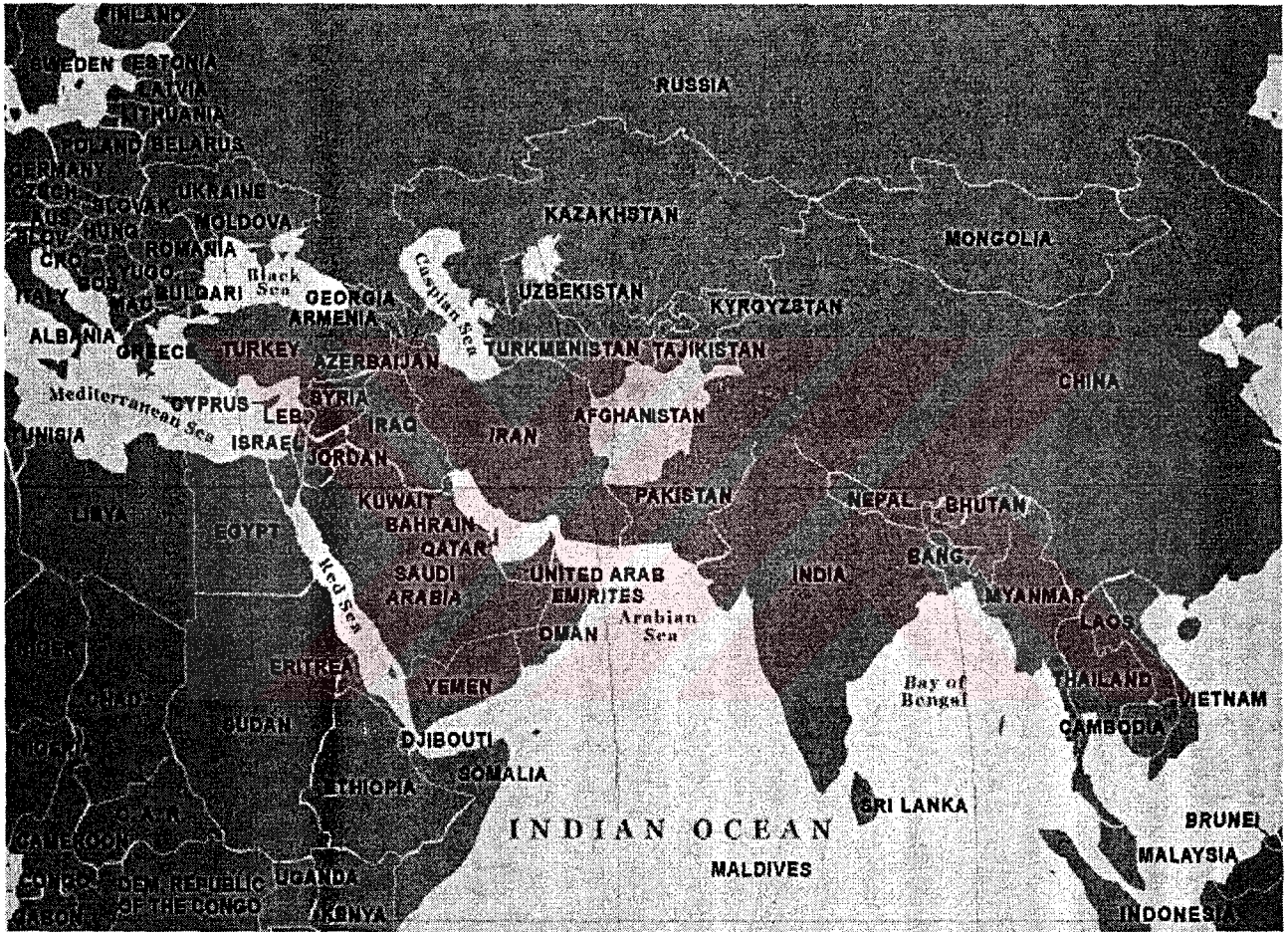
NEWS, 02.02.1995

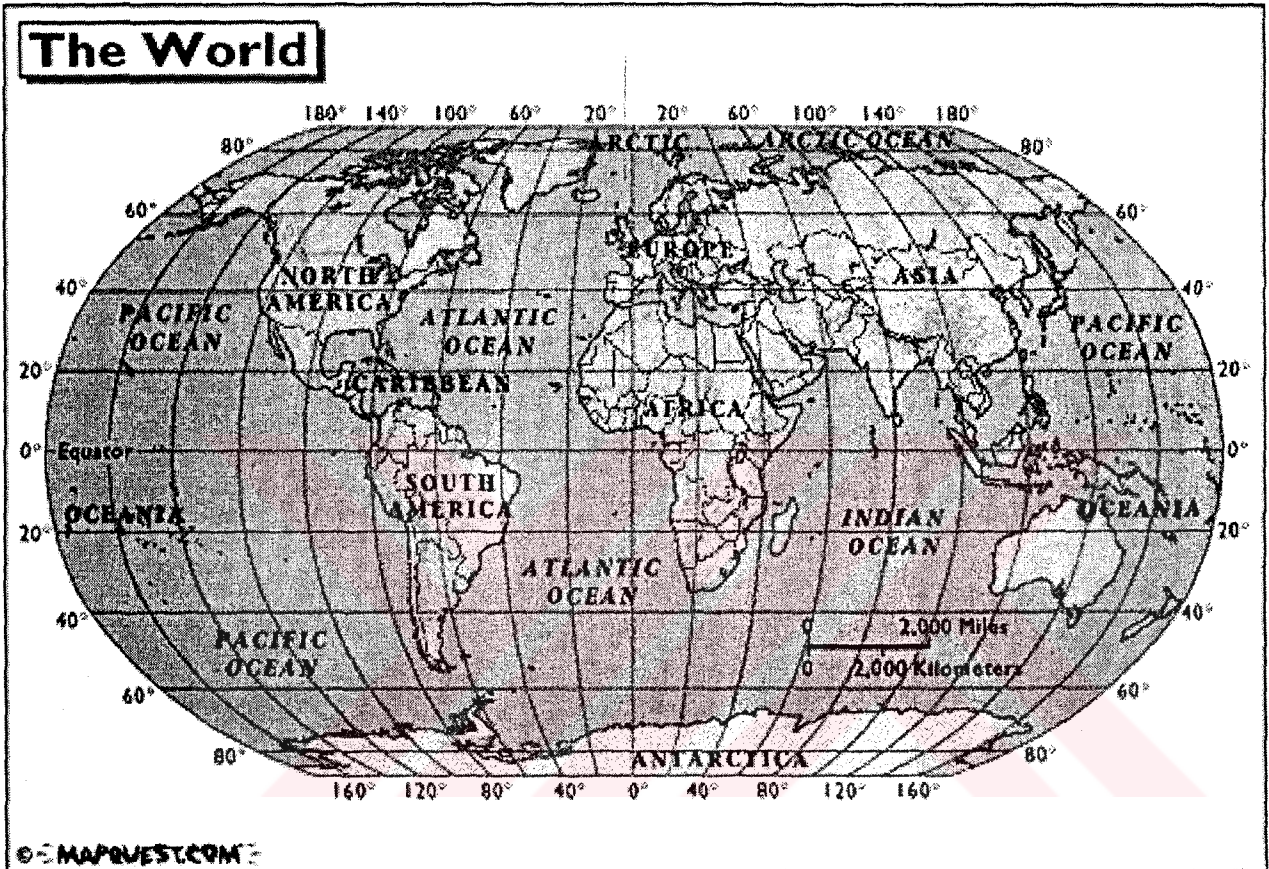
YENİ ŞAFAK Gazetesi. 31.01.2001

ZAMAN Gazetesi, 18 Kasım 2001

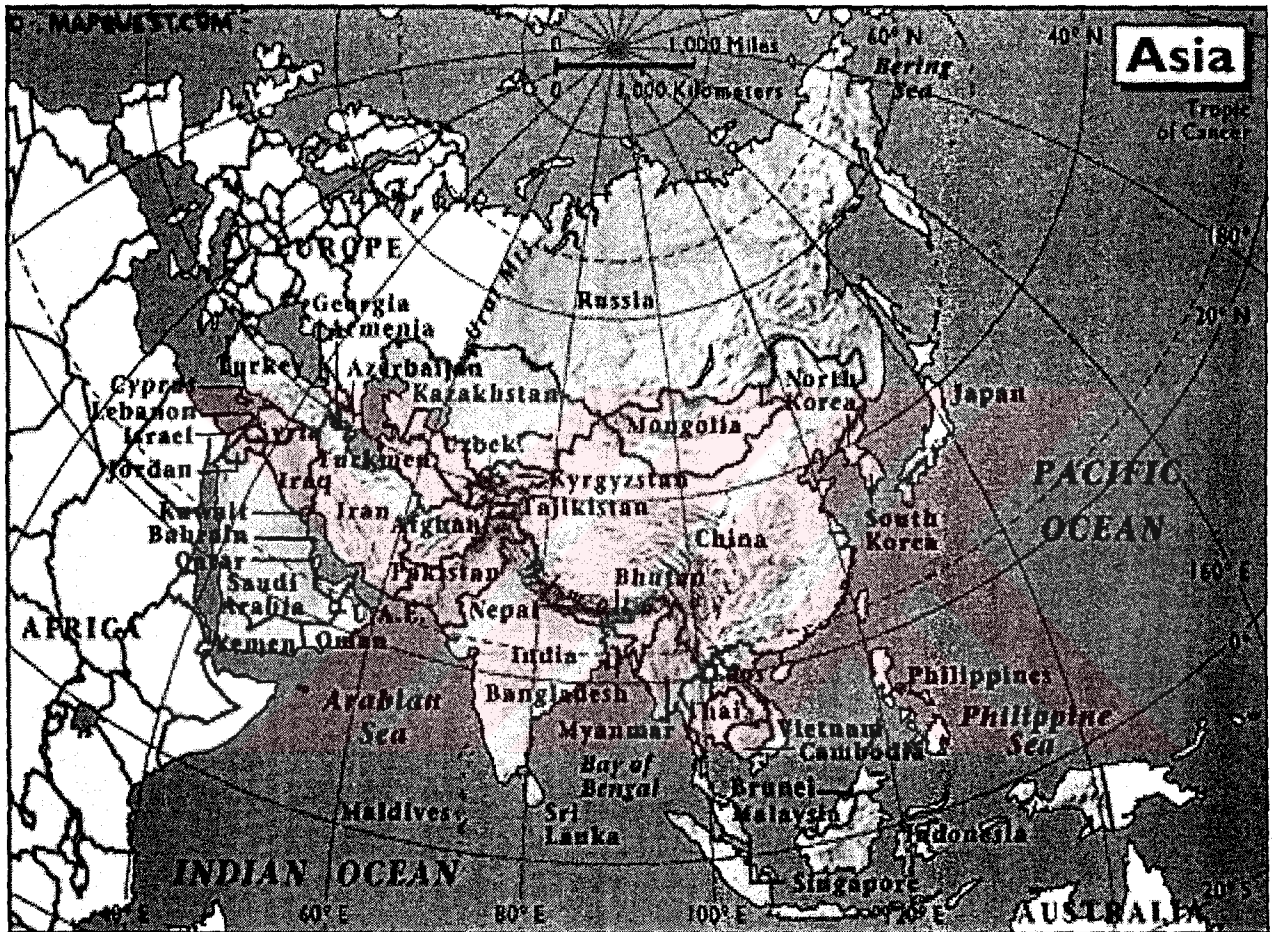
EKLER

EK 1

EK 3

ÖZGEÇMİŞ

Hüseyin ŞEYHANLIOĞLU, 01.01.1974 yılında Şanlıurfa'nın Siverek ilçesine bağlı Aşağı Taşlı köyünde doğdu. İlköğretimini Şanlıurfa Şair Nabi İlkokulunda 1981-1986 yılları arasında okudu.1986-1989 yılları arasında Şanlıurfa Ticaret Ortaokulunu bitirdikten sonra, 1989 yılında başladığı Şanlıurfa Lisesinden ise 1992 yılında mezun olarak ilk ve orta öğretimini tamamladı.

1993'te başladığı Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünü 1998 yılında bitirdi. 2001 yılında başladığı Yüksek Lisans programına halen devam etmektedir. 2000 yılından bu yana bir kamu kuruluşunda çalışmaktadır. İngilizce bilmektedir.

